

HET LAND VAN NEVELE

40 JAAR LAND VAN NEVELE

**JUNI
2010**

**JAARGANG
XLI**

**AFLEVERING
2**

Verantwoordelijke uitgever: J. LUYSSAERT, Veldestraat 26, 9850 Merendree

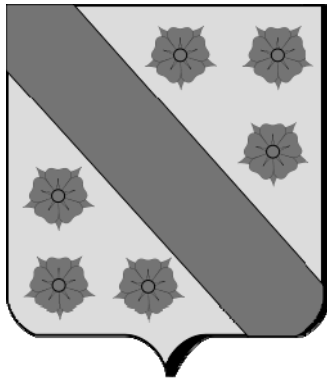
INHOUD LAND VAN NEVELE

R. van Elslande	
De Heren van Nevele en van Wervik vanaf 1067 tot 1300	3
J. Luysaert	
Herberg 'De Muite', een bordeel in Landegem?	36
J. Luysaert	
Korte ontginnings- en landschapsgeschiedenis van Landegem	39
J. Luysaert	
Pachtcontract uit 1548 van het goed te Landegem	51
W. Joos	
Zes Nevelse broer Bazyn, zes Nevelse emigranten 1890-1906	60
J. Luysaert	
In d'Ope van Vrede	71
J.L.	
Een Engelse piloot begraven op het kerkhof van Baarle-Drongen	74
Verslagen	75

INHOUD MENSEN VAN TOEN

A. Martens	
Leopold De Boever, zevende zoon op rij te Hansbeke, anno 1874	91

DE HEREN VAN NEVELE EN VAN WERVIK VANAF 1067 TOT 1300

*Familiewapen van de heren van Nevele,
thans gemeentewapen van Wervik*

Toen wij in de jaren '80 van de vorige eeuw begonnen aan de stamboom van de familie van Elslande, een publicatie die pas verscheen in 1995¹, vonden we een document van 1285 waaruit bleek dat de stamvader van de familie van Elslande, Michiel van Wervik alias van Elslande - die tussen 1267 en 1288 grafelijk baljuw was van Kortrijk, Ieper en Rijsel -, een nauwe verwant was van

ridder Willem van Nevele. Uit de tekst blijkt tevens dat Michel van Wervik/van Elslande 1/3 bezat van de tienden van de kerk van Koolskamp die afkomstig waren uit het huis van Nevele. Toen hij in 1285 deze tienden wenste te verkopen aan het kapittel van Harelbeke moest Michel van Wervik/van Elslande de toestemming vragen aan zijn hogere erfgenaam Willem van Nevele.

Reeds vroeger had Warlop een hypothese naar voorgebracht dat de leden van de familie van Nevele tevens vermeld werden onder de naam van Wervik of als heren van Wervik².

Uit deze studie blijkt dat de heerlijkheid Nevele en de daar aan gebonden familienaam Nevele niet steeds doorgegeven wordt in mannelijke lijn. De familienaam werd bepaald door het bezit van de heerlijkheid Nevele. Het is blijkbaar pas vanaf omstreeks 1300 dat de familienaam van de vader werd doorgegeven aan zijn nakomelingen.

---

¹ VAN ELSLANDE R., van Elslande 1267-1995, Heren van/ Seigneur de Carpentieringhe, Schoonvelde, Ghisbalde, Ter Beke, Dilsemont, Ten Bornem Elst, Nobelmeers, De Lysselbroek, Ten Heede, Ten Hooghen Walle (Duivelgoet), Ten Paradijs, Ter Vliet, Watermeulen & Langhen Hessel, Wervik 1995.

² WARLOP E., De heren van Wervik tot 1300, in: Studia historica Gandensia, Verslagen en Mededelingen van de Leiegouw, VIII, 1966, blz. 381-398.

De nobele familie van Nevele/van Wervik

*Het huidige kasteel van Nevele (1807)
staande op de plaats van het oud mottekasteel.*

Als stamvader van de heren van Nevele werd herhaaldelijk Adam van Nevele naar voor gebracht. Daarbij wordt meestal vermeld dat hij in 1067 een donjon te Nevele liet bouwen “*een viercante torre ghemetst van blauwe schorre (= Doornikse hardsteen)*”. Deze toren was gelegen op de hoogste van de “*twee motten...rondomme bewatert de eene palende aen de riviere, die men heet de Poecke, daerneffens loopende*”³. Daar geen enkel eigentijds document zowel het bestaan van deze stamvader als de bouw van de donjon bevestigde, werd dit gegeven naar het rijk der fabelen verwezen.

Het archeologisch onderzoek van dhr. Hugo Schaeck in 2001 i.v.m. de oudst bewaarde restanten van het kasteel te Nevele (Cyriel Buyssestraat 6) bracht nieuwe gegevens aan het licht. Deze onderzoeker stelde vast dat het kasteel van Nevele gegroeid is uit een Karolingische villa vermoedelijk daterende uit de 8ste of 9de eeuw. Zoals gebruikelijk werd in de 11de eeuw

---

³ DE POTTER F.-BROECKAETR J., *Geschiedenis van de gemeenten van de provincie Oost-Vlaanderen, Arrondissement Gent, III, Nevele, Gent 1864-1870.*

het militair karakter benadrukt door het oprichten van een donjon van dit mottekasteel. Bij nader onderzoek bleek dat deze donjon tot 1807 telkens geïntegreerd was geworden in de nieuw opgerichte woningbouw.

Bij het oprichten van het huidig empire kasteeltje bleven enkel twee muren bewaard die thans deel uitmaken van de scheidingsmuur aan de kerk en als buitengevel van het gebouw langs dezelfde zijde. Deze stenen restanten, die gedeeltelijk aangevuld werden met bakstenen, zijn echter niet zoals De Potter en Broeckaert (o.c.) van Doornikse hardsteen, die in onze gewesten voornamelijk gebruikt werden in de vroeg- en hooggotische periode, maar van de streekeigen Luteiaanse veldsteen. Achter de gevelmuur treffen we een romaanse steektrap, zoals we o.m. aantreffen in het gravensteen te Gent⁴. We merken hierbij op dat het metselverband eerder verwijst naar de romaanse bouwkunst, dan naar de gotische. Dit element komt overeen met het gegeven dat in de 11de eeuw een meestertoren opgericht werd op de plaatst waar het huidige kasteel van Nevele staat.

We mogen aanvaarden dat dit mottekasteel, zoals bij talrijke andere plaatsen⁵, aan de basis lag van de stad Nevele.

Dhr. Schaeck deelde ons verder mee dat *“De associatie van het mottecomplex met de ernaast gelegen kerk wijst op een vestiging van de landheer reeds voor de kerstening (VII)”*⁶.

De huidige zijgevel van het kasteel te Nevele met de restantmuren van het mottekasteel.

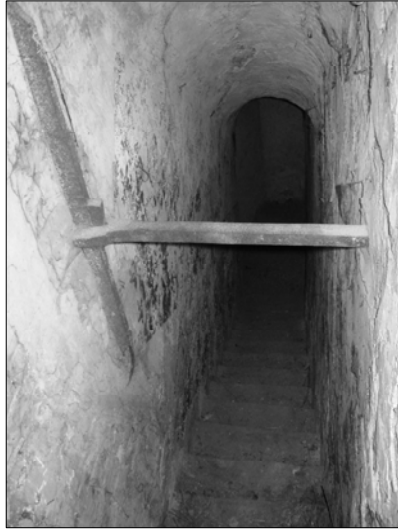
⁴ SCHAECK H., Het kasteel van Nevele, een stand van zaken, in: Het Land van Nevele, 33ste jg., juni 2002, afl. II, blz. 105-139.

⁵ LUUSAERT J., Bijdrage tot de geschiedenis van de stad en vrijheid van Nevele, in Het Land van Nevele, jg. 37 (2006), afl. 2, p. 105-138..

⁶ <http://inventaris.vioe.be/dibe/relict/35069>

De vermelding van de stamvader Adam van Nevele dateert tevens van kort voor de periode dat de familienaam van Nevele voor het eerst in de archieven opduikt.

De vermelding van het oudste familielid van Nevele dateert van 1084. In

*Nevele,
Steektrap van het mottekasteel*

dit document wordt vermeld dat vrouwe Archenradt (alias Erkenrad⁷) van Nevele zes zonen had: Walter (I), Franco, Osto, Arnold, Onulf en Berfridus⁸.

Walter I van Nevele werd voordien reeds vermeld in 1072⁹, 1073¹⁰ en 1074¹¹, Franco vanaf 1075¹² en Osto werd vermeld tot 1096¹³.

Dit laat duidelijk de mogelijkheid veronderstellen dat Archenradt de vrouw was van Adam van Nevele, de vermeende stamvader van het nobele geslacht van Nevele.

In 1090 werd een Walter van Wervik, aartsdiaken van Doornik en proost van het St.-Pieterskapittel te Rijsel, vermeld die in het bezit was van het personaat van de kerk van

---

⁷ WARLOP E., *The Flemish nobility before 1300*, dl. II, vol. II, Kortrijk 1976, blz. 1010.

⁸ DE SMET J.J. (red), *Cartulaire de l'abbaye de Tronchiennes*, in: *Corpus chronicorum Flandriae, sub auspiciis leopoldi Primi, serenissimi Belgarum regis* dl. I, 1841, blz. 70.

⁹ Walteri de Nivelæ; DE FLOU K., *Woordenboek der toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het Land van Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne en een gedeelte van het grafschap Ponthieu*, dl. XI, Brugge, 1930, kol. 226-7.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ VERCAUTEREN F., *Actes des comtes de Flandres 1071-1128*, Brussel 1938, nr. 2.

¹² *Chronica monasterii Wastinensis*, in: *Monumenta Historica Ducatus*, 1899, XIV, blz. 168-169.

¹³ VERCAUTEREN F., o.c., nr. 21.

Wervik¹⁴. Blicck neemt zonder enige bewijsvoering aan dat deze geestelijke familie was van het huis van Nevele/van Wervik¹⁵.

In 1861 publiceerde De Smet¹⁶ een lijst van personen die zouden deelgenomen hebben aan de eerste kruistocht in 1096. Onder hen wordt een Willem van Wervik vermeld. Deze lijst is zeer onbetrouwbaar en past volledig in de fantasie van het 19de-eeuws romantisme¹⁷.

Walter (I) van Nevele had een (klein)zoon, eveneens Walter (II) genaamd, die voor het eerst vermeld werd in 1120¹⁸. Een jaar later trad Walter 'de Wervi', samen met vier vooraanstaande vazallen, als getuige op van de vier oorkonden die de graaf van Vlaanderen overhandigde aan de abdij van Broekburg (Bourbourg)¹⁹. Kort voordien had in 1103 gravin Clementia van Bourgondië, echtgenote van Robrecht van deren, een abdij te Broekburg opgericht gewijd aan Onze-Lieve-Vrouw, die uitsluitend bestemd was voor het binnentreden van edele dames. Het was dan ook verstaanbaar dat de volgende graaf van Vlaanderen deze

*Broekburg (Bourbourg),
O.-L.-Vrouwabdij.*

---

¹⁴ HAUTCOEUR E., *Cartulaire de l'église collégiale de Saint-Pierre de Lille*, Rijsel-Parijs 1894, dl. I, nr. VII, blz. 13.

¹⁵ BLIECK E., *Quelques notes historiques sur les églises de Wervick*, Wervik 1902, blz. 6-7.

¹⁶ DE SMET J.J., *Mémoire sur Robert de Jérusalem, comte de Flandre, à la première croisade*, in: *Mémoires sur des Academie Royale de Belgique*, XXXII, 1861, blz. 6-7.

¹⁷ Erembald, burggraaf van Brugge, werd in deze lijst opgenomen, terwijl hij nog vermeld werd in Vlaanderen op 31 oktober 1089; GYSSELING M. – KOCH A.C., *Diplomata Belgica ante annum millesimum centesimum scripta*, Brussel, 1950, dl. I, nr. 170.

¹⁸ VERCAUTEREN F., *Actes des comtes de Flandres 1071-1128*, Brussel 1938, nr. 95.

¹⁹ VERCAUTEREN F., o.c., nrs. 100, 101, 102, 103. DE COUSSEMAKER I., *Un cartulaire de l'abbaye Notre-Dame de Bourbourg (1104-1313)*, Rijsel 1882-1891.

abdij rijkelijk begunstigde²⁰. Walter (II) van Nevele werd voor de laatste maal vermeld in 1133²¹. In 1122 werd voor de eerste maal Walters broer Lambrecht van Nevele genoemd²².

Hun andere broer Willem van Wervik heeft geschiedenis geschreven. Deze Willem, behorend tot de zgn. clan van de Erembalden, was één van de daders die op 2 maart 1127 de graaf Karel de Goede vermoordden in de Brugse St.-Donaaskathedraal. Kort daarvoor had Bertulf, proost van het Brugse St.-Donaaskapittel en hoofd van deze clan, zijn familieleden samen geroepen voor een samenzwering tegen de graaf. Zes leden verklaarden zich bereid om de graaf te vermoorden, onder hen '*Guillelmus quoque Viroviacensis*'. Willem van Wervik behoorde aldus tot een clan van lieden die in de 11de eeuw nog horigen waren en die hun macht en rijkdom wisten uit te breiden. In de 12de eeuw verstevigden zij hun positie en één van hen werd zelfs kanselier van het graafschap Vlaanderen. Dergelijke titels waren voorbehouden aan de aristocratie en niet voor de horigen. Karel de Goede wilde de macht van deze clan breken en de bezittingen van de Erembalds als horigen in beslag nemen. De gevolgen hiervan konden niet uitblijven en manifesteerden zich in de aanslag op de graaf en zijn gevolg. Dankzij de kroniek van Galbert van Brugge zijn we zeer goed ingelicht over het relaas van de Erembalds en de graaf, de moord en tevens de daaropvolgende strafexpeditie²³. Willems aandeel in de moord op de graaf kwam niet direct aan het licht, daar hij direct nadien Brugge met een deel van de geplunderde grafelijke schat verlaten had om terug te keren naar Wervik. Een paar dagen na de aanslag werd de broer van Willem, Lambrecht van Wervik, beschuldigd van de deelneming aan deze moord. Door een zegevie-

---

²⁰ BECQUET, *Abbayes et prieurés de l'ancienne France*, XV: Province ecclésiastique de Cambrai. Diocèses actuels de Cambrai et Lille, Parijs-Turnhout, 1994, blz. 43; SCHMITZ, *Bourbourg, Dictionnaire d'Histoire et de géographie ecclésiastique*, X (1938), kol 137-141; MEIJNS B., *Aken of Jeruzalem. Het ontstaan en de hervorming van de kanonikale instellingen in Vlaanderen tot ca. 1155*, Leuven 2000, blz 592.

²¹ VAN LOKEREN F., *Chartres et documents Saint Pierre à Gand*, dl. I, Gent, 1868, nrs 213-214.

²² VERCAUTEREN F., o.c., nr. 107.

²³ VAN TERWAAN W., *Vita Karoli comitis Flandriae*, Monumenta Germaniae Historica. Scriptores XII). Hannover, 1856, XII, blz. 548; PIRENNE H., *Histoire du meurtre de Charles le Bon, comte de Flandre*, par Galbert de Bruges, Parijs, 1891, blz. 64; KERVIJN DE LETTENHOVE CH. (red.), *Chronique de Baudouin d'Avesnes*, in: *Isoire et cronique de Flandre*, dl. II, z.d., blz. 601.

rend duel voor het hof van Willem van Ieper kon Lambrecht zich zuiveren van alle blaam. De zaak werd verder uitgekemd en alle aandacht ging nu naar Willem. Vier dagen na de moord op de graaf begon hij schijnbaar voorbereidingen te treffen om zich te verdedigen tegen eventuele aanvallen. De dag daarop vluchtte hij samen met zijn vrouw en enkele dienaren - die zijn kostbaarste bezittingen meedroegen - uit Wervik. De burggraaf Walter van Kortrijk²⁴, die reeds vroeger enige conflicten had met Willem, kreeg achterdocht door dit overhaaste vertrek en begaf zich met een legermacht naar Wervik. Daar werd de versterkte woning van Willem geplunderd, verwoest en platgebrand. Willem had zich inmiddels gevestigd in

*De moord op graaf Karel de Goede.
Brugge, Zandsculptuurcentrum 2006.*

de streek van Doornik. Toen hij aldaar herkend werd en men hem trachtte gevangen te nemen, wist Willem met twee dienaren ternauwernood te ontsnappen. Zijn echtgenote werd gevangen genomen en het grootste deel van zijn goederen werden in beslag genomen. Mogelijks werd zijn vrouw als straf levend begraven²⁵.

Willem vluchtte naar het graafschap Henegouwen waar hij als monnik binnentrad in een klooster. Zijn roeping was van korte duur daar hij beweerde te zijn binnengetreten zonder de

²⁴ Hoewel Walter van Terwaan (o.c.) deze burggraaf niet met naam noemt, mogen we aanvaarden dat het hier gaat om Walter van Kortrijk, die reeds in 1093 tot 1137 vermeld werd in deze functie; VERCAUTEREN F., Actes des comtes de Flandre, 1071-1128, Bruxelles 1938, nr 137; VOS J, L' abbaye de Saint-Médard ou de Saint-Nicolas-des-Prés près de Tournai, in: Mémoires de la Société historique et littéraire de Tournai , dl. II, 1879, nr. 8, blz. 16-18.

²⁵ DE SMET J.J., Corpus chronicorum Flandriae, sub auspiciis leopoldi Primi, serenissimi Belgarum regis, dl I, 1841, blz. 89. Reeds hebben we gewezen op de weinig betrouwbare bronnen van deze auteur.

toestemming van zijn vrouw. Dit maakte zijn intrede ongeldig en Willem vluchtte verder naar het Oosten. Hij werd tenslotte onthoofd te Straatsburg voor een moord die hij aldaar bedreven had²⁶.

Reeds hebben we opgemerkt dat Lambrecht voor de beschuldiging van de grafelijke moord zich vrij vocht in een gerechtelijk tweegevecht voor het hof van Willem van Ieper. Hij werd wel, samen met zijn andere broer Diederik van Wervik, schuldig bevonden aan de plundering van de grafelijke schatkist²⁷. Diederik van Nevele werd wel nog vermeld tussen 1139 en 1145²⁸.

Als laatste broer van Walter, Lambrecht, Willem en Diederik²⁹ vermelden we Oylard van Nevele, zoon van Ogiva, die we terugvinden in de documenten tussen 1139-1164/66³⁰.

Walter (II) '*de Wervi*' had een zoon Giselbrecht van Nevele die in 1121, 1139³¹ en 1150³² vermeld werd. In 1168 ging hij naar Jeruzalem om er deel te nemen aan de kruistochten³³. Hij keerde terug naar Vlaanderen waar hij nog leefde in 1183³⁴.

---

²⁶ VAN TERWAAN W., o.c., blz. 560.

²⁷ Chronique de Baudouin d'Avesnes, in: Isoire et chronique de Flandre, dl. II, z.d., blz. 607.

²⁸ 30 augustus 1139: Drongen, Archief Premonstratenzerabdij, Liber foundationum, f° 30v°, nr. 130; 1139-1145: DE MARNEFFE E., Cartulaire de l'abbaye d'Afflighem, Brussel, 1894-1896, nr. LXIV, blz. 101-102.

²⁹ Oylard werd op 30 augustus 1139 vermeld als broer van Diederik en zoon van Ogiva; Archief Premonstratenzerabdij, Liber foundationum, f° 30 v°, nr. 130.

³⁰ MILIS L., De onuitgegeven oorkonden van de Sint-Salvatorsabdij te Ename voor 1200, Brussel 1965, nr. 31, blz. 22.

³¹ DE MARNEFFE E., o.c., LXIV, blz. 101-102.

³² DE COUSSEMAKER E., La maison des lépreux lez Bourbourg, Annales du comité Flamand de France, dl. VIII, 1864-1865, blz. 340-341. De vermelding omstreeks 1150 van een 'Rogerus de Weruy' in het Doorniks Rijksarchief, Cartularium 73, f° 38v°, is een verschrijving van Rogerus de Waurin, zoals blijkt uit de andere afschriften van deze akte (Doornik, Rijksarchief, cartul. 68, f° 21v°; Cartul 70, f° 38v°; cartul 71, f° 47; Doornik, Archief O.-L.-Vrouwkathedraal, cartul. C, f° 26v°).

³³ WARLOP E., De heren van Wervik tot 1300, in: Studia historica Gandensia, Verslagen en Mededelingen van de Leiegouw, VIII, 1966, blz. 384.

³⁴ PRUVOST A., Chronique et cartulaire de l'abbaye de Bergues-Saint-Winnoc, Brugge, 1875-1878, dl. I, blz. 142.

*Het Kruis van de heren van
Nevele (12de eeuw),
Privaatbezit.*

De nazaten van Everard Radulf en Johanna van Béthune bezitten een geschonden kruisbeeld, dat in de familie bekend is als het Kruis van Nijvel. Vermoedelijk gaat het hier om een verkeerde vertaling van Nivelles uit het Latijn, dat eveneens Nevele betekent³⁵. Daar Everard Radulf heer van Nevele was, vermoeden we dat hier doeld wordt het Kruis van Nevele. De houding sluit aan bij het houten Gerokruis (ca. 970) (Keulen, dom) waarvan het hoofd met gesloten ogen lichtjes naar voor buigt. Het gestileerde lineair gevlochten haar zonder doornenkroon, dat de oren vrij laat, de grote haviksnus, de decoratief gestileerde plooienvan van de lendendoek door middel van parallelle groeven en de hoekige stijl verraden dat dit romaans beeld dateert uit de 12de eeuw. Dhr. Bruggeman, destijds docent beeldhouwkunst aan de Antiekhandopleiding te Gent, was zo vriendelijk ons mee te delen dat het corpus gesneden werd uit een Zuid-Europese houtsoort. Gezien de datering van het beeld, de houtsoort en de mogelijkheid door erving is het bedenkelijk dat we hier te maken hebben met een Kruisbeeld dat Giselrecht van Nevele heeft meegebracht van zijn reis naar het Heilig Land.

Zijn broer, wiens voornaam we niet kennen, had een zoon Walter (III)³⁶, die we aantreffen in de documenten tussen 1165³⁷ tot 1188³⁸. Hij was de eerste die

³⁵ Willem van Nevele werd in 1285 vermeld als Willâmes de Nivelles (cf. supra).

³⁶ Doornik, Rijksarchief, cartularium 64, f° 17 r-v°.

³⁷ VAN LOKEREN A., o.c., dl I., blz. 170, nr. 297.

³⁸ DE FLOU K., o.c., kol 226-7; DE MARNEFFE, o.c., blz. 275, nr. CXCIX.

de titel droeg van '*heer van Nevele*'³⁹. Walter III van Nevele/van Wervik is dan ook de stamvader van de nobele tak van deze familie.

Als besluit mogen we stellen dat de oorsprong van de familie van Nevele/van Wervik gezocht mag worden bij de horigen, m.a.w. boeren die verplichtingen hadden aan een heer. Horigen konden wel bezittingen hebben en rechten, die door omstandigheden konden bijgesteld worden. In de 11de eeuw wist deze familie hoger op te klimmen o.m. daar zij deel uitmaakten van de clan der Erembalden. Het was dan ook niet verwonderlijk dat hun verworven macht en rijkdom samenviel met de regeerperiode van Erembald (†1089), een horige uit Veurne die burggraaf werd van Brugge. Hij breidde zijn macht uit en plaatste zijn familieleden op de machtigste posities van het graafschap Vlaanderen.

Omstreeks 1120 verkregen de van Nevele's een bijkomende familienaam 'van Wervik'. Deze naam verwijst heel duidelijk naar het grafelijk leen dat zij in bezit hielden. Wervik was een grafelijk leen gehouden van de burcht van Kortrijk⁴⁰. De verwervingsperiode van dit leen door de familie van Nevele valt samen met de regeerperiode van Erembalds zoon Bertulf (†1127) als kanselier van Vlaanderen. Veel wijst er op dat de familie van Nevele het grafelijk leen Wervik wist te verwerven door toedoen van deze kanselier. Na de moord op de graaf Karel de Goede en de verwoesting van hun West-Vlaams goed bemerken we dat de leden vooral hun oorspronkelijke familienaam van Nevele gebruiken en dat ze voornamelijk woonachtig waren in hun woning nabij de kerk van het toenmalig stadje Nevele. De rijkdom van de familie van Nevele liet toe om de adellijke titel van heer te verwerven verbonden aan de heerlijkheid Nevele, waar ze verbleven. Deze verheffing zal de mogelijkheid bieden om hoger op te klimmen en de macht nog te verstevigen.

De burggraven van Kortrijk, heren van Nevele/van Wervik

In 1196 werd Beatrix als vrouwe van Nevele vermeld, waardoor we mogen aanvaarden dat Walter III tussen 1188 en 1196 overleden was. Daar hij geen mannelijke afstammelingen had, kreeg zijn dochter Beatrix de titel

---

³⁹ VAN LOKEREN A., o.c, dl I., blz. 170, nr. 297.

⁴⁰ ROELANDT J., De heerlijkheid Wervik, 1963, blz. 178, noot 3.

van vrouwe van Nevele. Zij huwde met burggraaf Rogier II van Kortrijk⁴¹. Door dit huwelijk werden de familie van Kortrijkse burggraven⁴² tevens heren van Nevele. Het familiewapen van deze burgraven werd later het stadsschild van Kortrijk.

Toen Beatrix, vrouwe van Nevele, in 1198 een jaarrente van 40 schellingen schonk aan het St.-Salvatorskapittel te Harelbeke was zij reeds weduwe. Deze rente was bezet op de inkomsten van haar leen "Werueke" dat zij in leen hield van Boudewijn IX, graaf van Vlaanderen en Henegouwen⁴³. Zij hertrouwde met Michiel van Harnes⁴⁴. Beatrix werd de laatste maal vermeld op 9 augustus 1215⁴⁵.

Zegel Rogier II burggraaf van Kortrijk. Legende: + SIGILLVM ROGERI DE CVR-TRAI⁴⁶.

Beatrix van Nevele/van Wervik had samen met Rogier II, burggraaf van Kortrijk, minimum zeven kinderen. De oudste zoon Rogier III werd burggraaf van Kortrijk⁴⁷ en werd voor de laatste maal vermeld in februari 1205 te Constantinopel⁴⁸. De

⁴¹ Hij was de zoon van Rogier I (1128/33-1190) van Kortrijk, burggraaf van Kortrijk en Gent, en Sarah (van Rijsel?); FINOT J., Archives hospitalières de Comines, 1884, B.1; LEURIDAN T., Recherches sur les sires de Comines, Rijsel 1880, blz. 11.

⁴² De stamvader van deze Kortrijkse burggraven is Eilbod, die het district rond Kortrijk voor de graaf van Vlaanderen waar nam. Hij was gehuwd met Emma. Hij werd opgevolgd door Diderick, die in 1067 burggraaf van Kortrijk was. Blijkbaar had Diderick geen kinderen, want de volgende burggraaf was Lambert van Vijve (1080), die opgevolgd werd door zijn broer Walter (1093). De familiale banden tussen deze Walter en Rogier I (cf. supra) kon niet worden achterhaald; WARLOP Eo.c., 1976, blz. 917.

⁴³ PREVENIER W., De oorkonden der graven van Vlaanderen (1191- aanvang 1206), Brussel 1964, dl. II, blz. 204-209, nr. 92.

⁴⁴ DIEGERICK J., Inventaire analytique et chronologique des archives de la ville d'Ypres, Brugge, 1853-1869, dl. VII, blz. 3, nr. MMCVI.

⁴⁵ Brugge, Rijksarchief, Aanwinsten, nr. 3472, f° 32v°.

⁴⁶ Brussel, Algemeen Rijksarchief, nr. 1551.

⁴⁷ VANDERKINDERE L., La chronique de Gislebert de Mons, Brussel 1904, blz. 287. Mogelijks was hij gehuwd met een lid van het huis van Warcoing; WARLOP E., The Flemish nobility before 1300, dl. II, vol.II, Kortrijk 1976, blz. 920.

⁴⁸ PREVENIER W., o.c., dl. II, blz. 616, nr. 281.

andere kinderen waren Raas⁴⁹, Daneel⁵⁰, Rogier⁵¹, Beatrix⁵², Lysbette⁵³ en Walter (IV)⁵⁴. Vermoedelijk was Walter (IV) de tweede geborene, daar hij na de dood van Rogier als voogd werd aangesteld van de twee dochters van zijn oudste broer Lysbette⁵⁵ en Maria⁵⁶. Lysbette was in 1232 reeds meerderjarig daar zij in december van dat jaar fungeerde als vrouwe van Nevele⁵⁷ en het jaar nadien in maart 1232 (n.s. 33) als burggravin⁵⁸.

Haar oom Walter (IV), heeft beide functies waargenomen toen zij nog minderjarig was⁵⁹. Als burggraaf werd hij vermeld vanaf 19 november 1215⁶⁰ en als heer van Nevele vanaf maart 1215 (n.s. 1216)⁶¹. In 1226 werd Walters (IV) echtgenote dame Maria vermeld als vrouwe van Nevele⁶². Omstreeks 1213 stelde 'Walterus (IV) de Werfka (Werveka)' zich borg bij de verkoop van een perceel bos door Hendrik van Nieuwerkerke aan ridder Michiel, zoon van Erlebald van Erenthage⁶³. Samen met Philips van de Woestine, Jan van Machelen, Gerard van Olsene stelde 'Walterus (IV) de Werui' in 1221 zichzelf en hun goederen borg voor Filips, schout van Mal-

---

⁴⁹ SERRURE C., Cartulaire Saint-Bavon à Gand, Gent, z.d., blz. 94, nr. 116. Raas had een zoon Daneel van Brakel, die bij zijn vrouw Maria van Hansbeke een zoon had Siger, die in het huwelijk trad met Catharina, WARLOP E., o.c., blz. 922.

⁵⁰ Ibidem, o.c.; Daneel was gehuwd met Elisabeth, dame van Drogen en Hersaeu, bij wie hij minimum drie kinderen had: Seger-Arnold-Agnes.

⁵¹ Ibidem, o.c.

⁵² Brugge, Rijksarchief, Aanwinsten, nr. 3472, f° 32v°.

⁵³ Ibidem, o.c.

⁵⁴ DIEGERICK J., Inventaire analytique et chronologique des chartres et document appartenant aux archives de la ville d'Ypres, Brugge 1853-1868, dl.II, blz. 3, nr. MMCVI.

⁵⁵ MUSSELY C. – MOLITOR E., Cartulaire de Notre-Dame de Courtrai, Gent, 1881, blz. 72, nr. LXXI.

⁵⁶ Drogen, Archief Premonstratenzerabdij, Liber fundationum, f° 13v°, nr. 54.

⁵⁷ Gent, Rijksarchief, Oorkonden der Graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Genois, nr. 48.

⁵⁸ MUSSELY C. – MOLITOR E., o.c.

⁵⁹ In maart 1226 (n.s. 1227) noemt zijn weduwe zich 'Maria, relicta Walteri castelani Cortracensis et domini de Niuela'; Rijsel, Archives Départementales du Nord, 36 H 279/4453.

⁶⁰ SERRURE C., o.c., blz. 94, nr. 116.

⁶¹ Kortrijk, Rijksarchief, Archief van de abdij van Merken, oorkonden, nr. 11.

⁶² WARLOP E., The Flemish nobility before 1300, dl. II, vol.II, Kortrijk 1976, blz. 921.

⁶³ FEYS E. – NELIS A., Cartulaires de la prévôté de Saint-Martin à Ypres, Brugge, 1880-1881, dl. II, blz. 59, nr. 80.

degem, voor de onderwerping van de schout aan de veroordeling van gravin Johanna van Constantinopel⁶⁴. Walter (IV) was naast burggraaf van Kortrijk en heer van Nevele ook nog tussen 1213 en 1221 heer van Wervik. Volgens sommige bronnen was hij tevens heer van Rumbeke⁶⁵. Walter (IV) van Kortrijk was reeds overleden op 18 december 1223 en liet bij zijn vrouw Maria een minderjarige zoon Walter (V) na⁶⁶.

Zegel van Maria, dame van Nevele (1226). Legende: + SIGILLVM. M...DNE DE NIVELLA⁶⁷.

Lysbette, burggravin van Kortrijk en dame van Nevele en Warcoing⁶⁸, leefde nog in oktober 1244 samen met haar tweede echtgenoot Walter de Ligne, maar was reeds overleden in 1246, daar haar zoon Michaël in dat jaar zich heer van Nevele noemde⁶⁹.

In 1237 verkochten Willem van Lenthout, zijn vrouw en zoon aan de Guldenbergabdij van Moorseele een jaar-

rente van 100 schellingen voor 50 Vlaamse ponden gehouden op het leen te Rumbeke van 'Walterus (V) de Wervi'. Walter (V) van Wervik beloofde aan de abdis van dit cisterziënzerinnenklooster van Moorseele, dat hij op het ogenblik dat hij ridder zou worden en een zegelring zou bezitten de oorkonde van de verkoop zou bekrachtigen door zijn zegel⁷⁰. Dit wijst er op dat ten tijde van deze verkoop Walter van Wervik geen 25 jaar (= meerder-

⁶⁴ GHELDOLF A., *Histoire de la Flandre et de ses institutions civiles et politiques jusqu'à l'année 1305*, Brussel, 1835-1864, dl. IV, blz. 224-225. Gheldolf vermeld hier verkeerdelijk 'Walterum de Werin' i.p.v. "Walterum de Werui".

⁶⁵ http://www.eurochateaux.com/eurochatnew/info_nl.cfm?idchat=685&histo=a
De heerlijkheid Rumbeke behoorde in 1145 toe aan de familie Radulf, DE FLOU, o.c., kol 226-227.

⁶⁶ Kortrijk, Rijksarchief, Archief van de abdij van Merken, oorkonden, nr. 15.

⁶⁷ Parijs, Archives Nationales, nr.3074.

⁶⁸ Doornik, Archief O.-L.-Vrouwkathedraal, cartul. A, f° 76v° - 77

⁶⁹ WARLOP E., o.c., blz. 921.

⁷⁰ Brugge, Bisschoppelijk archief, Archief van de abdij van Wevelgem, oorkonde nr. 4.

jarig) was. Walter erfde van zijn vader de titels van heer van Rumbeke en Nevele (1223-1228) en heer van Wervik (voor 1237) en van zijn moeder de titel van heer van Warcoing. Walter (V) bewoonde het mottekasteel te Rumbeke⁷¹. Walter (V) was reeds overleden voor 1237, maar werd nog vermeld in een document van juni 1241⁷². Samen met zijn vrouw Margaretha had hij minstens vier kinderen: Walter (VI), Jan, Margaretha en Gillis.

Zegel van Bernard van Gent. Legende: + S' BERNARDI DE GANDAVO... TIS⁷³

Hun oudste zoon Walter (VI) erfde de titel van ridder en was heer van Wervik, Warcoing en van Rumbeke. Hij was tevens ontvanger van de Spijker van Ieper. In deze functie gaf in september 1254 gravin Margaretha van Constantinopel de opdracht aan *'dilecto et fideli suo W(altero),*

domino de Werui' om er voor te zorgen dat de jaarrenten van 10 ponten art. aan het hospitaal ten Brielen te Ieper regelmatig zouden worden uitbetaald⁷⁴. Op 8 juli 1255 diende *'dominus Walterus de Werui, receptor spicarij Yprens'* zijn rekeningen van het beheer van het voorbije jaar aan het rekenhof te Rijsel in⁷⁵. Op 30 april 1257 verkochten Walter (VI) van Wervik en zijn echtgenote Gertrudis een tiende te Vlamertinge, dat zij in leen hielden van de graven van Vlaanderen, aan het Sint-Pieterskapittel te Rijsel. Kort nadien wordt Walters broer Gillis vermeld als kanunnik (1258-1267)⁷⁶ van dit kapittel.

---

⁷¹ VOKAER (o.l.v.), Burchten en hoevekastelen, 1973, p. 218-220. Kasteel en kasteelheren te Rumbeke, in: Handelingen van de Koninklijke Geschied- en Oudheidkundige Kring van Kortrijk, XXXIII, 1963-64, p. 9-228.

⁷² Kortrijk, Rijksarchief, Archief van de abdij van Merken, oorkonden, nr. 31.

⁷³ Brussel, Algemeen Rijksarchief 17.943.

⁷⁴ Rijsel, Archives Départementales du Nord, B.1562, f° 84v°-85, nr. 157.

⁷⁵ Gent, Rijksarchief, Oorkonden van de graven van Vlaanderen, Fonds Gaillard, nr. 72 bis onder 'Ipra'.

⁷⁶ HAUTCOEUR E., Documents liturgiques et nécrologiques de l'église collegiale de Saint-Pierre de Lille, Rijsel, 1895, blz. 192 wordt vermeld "*Obitus Egidii de Wervi, quondam hujus ecclesie canonici et presbiteri, et Walteri, ejus fratris*"; HAUTCOEUR E., Cartulaire de l'église collégiale de Saint-Pierre de Lille, Rijsel-Parijs 1894, dl. I, nrs. DXIX, DLXXXVII.

Walters (VI) broer Jan van Wervik⁷⁷ zag als mede-erfgenaam af van zijn aansprakelijkheid op deze tiende in de vorm van een jaarrente van 25 ponden Vlaamse munt⁷⁸. In mei 1257 werd dit tiende vrijgesteld van alle feodale verplichtingen en werd hem de koopsom van 527 ponden Vlaamse munt uitbetaald⁷⁹. Walters (VI) echtgenoot Gertrudis zag af van alle dotale rechten⁸⁰. Het vierde deel van dit tiende was door Walters (VI) moeder Margaretha gegeven aan haar dochter Margaretha van Wervik, echtgenote van ridder Bernard van Gent⁸¹. Walter (VI) kocht dit deel van het tiende terug voor 80 ponden Vlaamse munt en droeg het in juni 1257 over aan het Sint-Pieterskapittel. De zaak was hiermee zeker niet afgesloten daar Walter (VI) beweerde dat het tiende van Vlamertinge jaarlijks 50 ponden Vlaamse munt opbracht, wat verworpen werd door de Rijselse kanunniken die staande hielden dat deze maar 41 ponden Vlaamse munt opbrachten. De zaak werd onderzocht en Willem, deken van de Rijselse St.-Pieterskerk, en Jan Ronge, baljuw van Ieper, beslisten op 25 maart 1260 als scheidsrechters dat het kapittel Walter nog 40 ponden Vlaamse munt moesten uitbetalen, maar dat nadien afgezien moest worden van verdere aansprakelijkheden⁸².

Ridder '*Watier de Wervi*' bezat verder nog 63 ½ gemeten grond met een woning, een rente van 100 hoet haver, 200 hennen, 27 laten en een tiende, waarvan een derde afgedragen werd aan de parochiekerk, gelegen of uitgekeerd in Woesten. Daarnaast bezat Walter van Wervik een jaarrente van drie gewichten kaas, die geïnd werden te St.-Winnoksbergen. Deze inkomsten te Waasten en te St.-Winnoksbergen had Walter verkocht aan

---

⁷⁷ Mogelijks gaat het hier om dezelfde persoon Jan van Wervik die in 1267, 1270, 1281, 1282 en 1286 vermeld wordt in de chirografen van Ieper en in 1268 in de rekeningen van deze stad; DE FLOU K., *Woordenboek der Toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het Land van de Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne en een gedeelte van het graafschap Ponthieu*, Brussel, 1934-1938, dl. XLVI, kol 299-300.

⁷⁸ HAUTCOEUR E., o.c., dl. I, blz. 367, nr. D.

⁷⁹ HAUTCOEUR E., o.c., dl. I, blz. 368, nr. DI.

⁸⁰ HAUTCOEUR E., o.c., dl. I, blz. 368, nr. DII.

⁸¹ Hij was de zoon van burggraaf Zeger III van Gent en Beatrix van Houdain (SERRURE C., o.c. blz. 254, nr. 266) en werd tussen 18 maart 1250 tot juli 1266 als ridder vermeld (DUCHESNE A., *Histoire généalogique des maisons de Guines, d'Arbre, de Gand eu de Coucy*, Parijs, 1631, blz. 514, Preuves).

⁸² HAUTCOEUR E., o.c., dl. I, blz. 387, nr. DXLII.

gravin Margaretha van Constantinopel, die ze op haar beurt in februari 1262 schonk aan haar zoon Boudewijn van Avesne⁸³.

Zegel Everard (IV) Radulf.

Legende: +S' EVRARDI RADOL
TORNACENSIS ET DOMINI MA-
VRITANIE⁸⁴.

In mei 1277 bekrachtigde gravin Margaretha van Constantinopel de oorkonde waarbij Christianna van Ieper voor haar professering in het Abbietenklooster te Rijsel goederen aan deze instelling geschonken had, gelegen aan beide oevers van de Leie nabij

het kerkhof te Wervik met de goedkeuring van 'Watier (VI) de Weruy' en andere leenheren. Daar ridder Walter (VI) van Wervik overleden was alvorens de oorkonde kon opgesteld worden, werd deze nadien bekrachtigd door het zegel van zijn zoon 'Watiers (VII), sires de Wervy'⁸⁵. Hoewel er slechts enkele fragmenten overgebleven zijn van dit zegel van Walter (VII) van Wervik blijkt dit voldoende te zijn om vast te stellen dat het familiewapen identiek is met het huidige gemeentewapen van Wervik: een veld van goud met schuinbalk van keel (= rood) en zes rozen van keel. We merken heel duidelijk bovenaan de schuinbalk met in de rechterbovenhoek de primitief getekende rozen. We mogen aanvaarden dat dit wapen reeds gedragen werden door de eerste leden van het huis van Nevele/van Wervik. Na de dood van haar man Walter VI en alvorens haar zoon Walter VII meerderjarig was werd Gertrudis in 1282 vermeld als '*domina de Nivell*'⁸⁶.

---

⁸³ LUYKX TH., De grafelijke financiële bestuursindelingen en het grafelijk patrimonium in Vlaanderen tijdens de regering van Margaretha van Constantinopel (1244-1278), Brussel, 1961, blz. 342-343, Bijlagen, nr. 23.

⁸⁴ Brussel, Algemeen Rijksarchief, nr. 18.632.

⁸⁵ Rijsel, Archives Départementales du Nord, 130 II 6/61, gedateerd onderaan april 1277; GACHET E., Le couvent de l'Abbiete à Lille. Sa fondation par la comtesse Margeurite et par Guy de Damoierre, in: *Messenger des Sciences historiques, des Arts et de la Bibliographie de Belgique*, 1852, blz. 47, nr. XLV, gebaseerd op een afschrift in de Brusselse Koninklijke Bibliotheek Albert I, Ms. Nr. 6190, f° 68.

⁸⁶ DE FLOU K., o.c., kol 226-227.

'Wautier (VII) de Wervi' werd op 2 oktober 1285 vermeld onder de leenmannen van Beatrix van Kortrijk⁸⁷.

*Huidig gemeentewapen
van Nevele.*

Zijn zuster Margaretha van Wervik was getrouwd met ridder Bernard van Gent, zoon van Segher (III) burggraaf van Gent en Beatrix van Houdain⁸⁸. Bernard van Gent was de broer van ridder Gerard de Duivel, wiens naam bleef voortleven bij de Gentenaars door het steen dat hij bouwde aan de Schelde⁸⁹. Lysbette ten, de weduwe van Gerard de Duivel, hertrouwde met Willem Mortaigne, achterneef van Walter van Wervik⁹⁰.

De edele familie Radulf, alias van Mortaigne, heren van Nevele

Door het huwelijk van Lysbette van Nevele, de dochter en erfgename van de hoger vermelde Rogier III, burggraaf van Kortrijk met ridder Everard (IV) Radulf, burgraaf van Doornik en heer van Mortagne, ging de heerlijkheid Nevele over naar de familie Radulf. Deze familie was reeds in de 11de eeuw burggraven van Doornik en heren van Mortaigne.

---

⁸⁷ Kortrijk, Rijksarchief, Archief Groeninge, oorkonde nr. 31; gepubliceerd door VAN DE PUTTE F., Chronique et cartulaire de l'abbaye de Groeninghe à Courtrai, Brugge, 1872, blz. 27-29.

⁸⁸ <http://users.skynet.be/lovawa/verwantschappen/genealogie/dat9.htm#83>

⁸⁹ http://nl.wikipedia.org/wiki/Geeraard_de_Duivelsteen

⁹⁰ Willem Mortaigne was de zoon van Arnould de Mortaigne en Yolanda de Coucy, cf. Bijlage I. Willem was reeds voordien gehuwd geweest met Pentecoste van Luxemburg. Na de dood van Lysbette Sloten hertrouwde hij met Lysbette van Audenaerd.

<http://users.skynet.be/lovawa/verwantschappen/genealogie/dat1.htm#815>

*Felix De Vigne, Gerard de Vileyn,
genaamd de Duivel, en zijn vrouw
naar Arend van Wynendael, Gent,
privaatbezit.*

Everard (IV) Radulf overleed tussen 8 januari en juli 1226⁹¹. Het wapenschild van deze familie is 'een veld van zilver met een kruis van keel (= rood)' en vormt de basis van het huidige gemeentewapen van Nevele⁹². Volgens de gende zou de familie Radulf dit wapen ontvangen hebben door de graaf van Vlaanderen als verdienste van hun moed tijdens de Kruistochten⁹³. De titels van burggraaf van nik en heer van Montaigne gingen over naar zijn zoon Arnulf uit zijn eerste huwelijk met Lysbeth van Edinghen.

Lysbette van Nevele en Everard Radulf hadden minimum vier kinderen: Michiel, Everard (V) Radulf, Rogier van Spiere⁹⁴ en Richilde van Doornik⁹⁵.

Hun oudste zoon Michiel, heer van Nevele, overleed kinderloos voor 23 november

⁹¹ WARLOP E., o.c., blz. 1161.

⁹² De vier leeuwen in de hoeken zouden bijgevoegd zijn door de familie van Gistelle; www.ngw.nl/int/bel/n/nevele.htm

⁹³ Ibidem. We hebben deze informatie niet kunnen terugvinden in de documenten.

⁹⁴ Hij was gehuwd met Heluide van Seneffe, bij wie hij 3 kinderen had: Jan, heer van Spiere, gehuwd met Johanna (van Pene?); Robert, heer van Schellenbroek, gehuwd met Margaretha en Siger; KERVIJN DE LETTENHOVE CH. (red.), *Chronique de Baudouin d'Avesnes*, in: *Isoire et cronique de Flandre*, dl. II, z.d., blz. 571.

⁹⁵ Richilde van Doornik werd vermeld tussen 1187 en 1219. Zij huwde de eerste maal met Gilbert (II) van Oudenaarde en de tweede keer met Walter van Zottegem (†1212).

1255⁹⁶. De tweede zoon Everard (V) Radulf (†na 20-5-1276⁹⁷) werd burggraaf van Kortrijk vanaf 1160 tot 1189⁹⁸ en heer van Nevele en Feignes⁹⁹. Hij huwde met Johanna van Béthune, dochter van Willem¹⁰⁰, heer van Meulebeke en Loker¹⁰¹ en Elisabeth van Roesbrughe¹⁰². Hoewel Everard Radulf burggraaf van Kortrijk is hij in de documenten nooit vermeld geworden onder deze titel.

Na de dood van Johanna hertrouwde hij met Gertrude van Montaigne¹⁰³, weduwe van Ralf van Nesle, burggraaf van Brugge¹⁰⁴.

Zegel Everard (V) Radulf. Legende: ...DI RAD...MILITIS DOMINI DE NIVELL.¹⁰⁵

⁹⁶ Drongen, Archief Premonstratenzerabdij, Liber foundationum, f° 13v°, nr. 53.

⁹⁷ Rijsel, Archives Départementales du Nord, 12 H 2, f° 94-5v°, nr. CXII.

⁹⁸ WARLOP E., The Flemish nobility before 1300, dl. II, vol.II, Kortrijk 1976, blz. 1159-1160.

⁹⁹ En niet van Nijvel, wat een verkeerde vertaling is uit het Latijn zoals http://nl.wikipedia.org/wiki/Willem_III_van_Bethune ons wil doen geloven.

¹⁰⁰ Willem van Béthune, zoon van Willem, had de heerlijkheid Meulebeke geërfd van zijn moeder Mathilde van Dendermonde, dochter van Walter en Adela van Buischuere. VANDEPUTTE O. (red.), Gids voor Vlaanderen Toeristische en culturele gids voor alle steden en dorpen in Vlaanderen, Tielt, 2008, blz. 860.

¹⁰¹ KERVIJN DE LETTENHOVE CH. (red.), o.c., blz. 571-572.

¹⁰² http://www.stangenberger.nl/genealogie/schlitz/pg_00045.htm#BM4725

¹⁰³ Zij was de dochter van graaf Lambert van Mortaigne en nicht van Diederic van den Elzas, graaf van Vlaanderen; DUCHESNE A., Histoire généalogique des maisons de Guines, d'Arbre, de Gand eu de Coucy, Parijs, 1631, blz. 215.

¹⁰⁴ WARLOP E., The Flemish nobility before 1300, dl. II, vol.II, Kortrijk 1976, blz. 1160.

¹⁰⁵ Parijs, Archives Nationales, nr. 3075.

Uit het huwelijk van Everard Radulf met Johanna van Béthune kennen we een aantal kinderen o.m. Wouter of Walter (VIII)¹⁰⁶, Willem van Nevele, heer van Oosthove te Wervik¹⁰⁷, Isabella¹⁰⁸, en andere kinderen wiens voornaam niet vermeld wordt in de documenten¹⁰⁹.

Wouter/Walter (VIII) (1274¹¹⁰-1300) droeg vooreerst de titels van burggraaf van Kortrijk en heer van Nevele in april 1279¹¹¹ en wordt in deze hoedanigheid voor de laatste maal vermeld in 1300¹¹². Hij was tevens heer van Warcoing¹¹³. Hij huwde met Johanna van Beveren (Waas), dochter van Diederik¹¹⁴ en Margaretha de Brienne¹¹⁵. Hun zoon Robert erfde de titel van heer van Nevele en was burggraaf van Kortrijk¹¹⁶. Ze hadden nog een dochter Johanna genaamd¹¹⁷.

Tijdens de Pinksterenoptocht van 1956 deed Wouter van Nevele als reus¹¹⁸ zijn intrede.

Het jaar nadien deed ook zijn echtgenote Johanna van Beveren haar plechtige intrede als reuzin¹¹⁹ tijdens de Pinksterenoptocht.

---

¹⁰⁶ Doornik, Archief kathedraal van Doornik, cartul. D. f° 322v° - 323.

¹⁰⁷ Gent, Rijksarchief, Oorkonden der Graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Genois, nr. 845.

¹⁰⁸ DEHAISNES C. – FINOT J., Inventaire sommaire des archives départementales du Nord. Chambre des comptes de Lille, Serie B, dl. I, band I, blz. 272, B 406. Zij huwde met Gerard van Schelderode.

¹⁰⁹ KERVIJN DE LETTENHOVE CH. (red.), Chronique de Baudouin d'Avesnes, in: Isoire et cronique de Flandre, dl. II, z.d, blz. 571-572.

¹¹⁰ Doornik, Archief van de kathedraal, cartul. D, f° 97v° - 98.

¹¹¹ Gent, Rijksarchief, Oorkonden der Graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Genois, nr. 247.

¹¹² Gent, Rijksarchief, Oorkonden der Graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Genois, nr. 1037.

¹¹³ Doornik, Archief kathedraal van Doornik, cartul. A. f° 77r°-v°.

¹¹⁴ Diederik, burggraaf van Diksmuide en heer van Beveren-Waas en ter Walle.

¹¹⁵ Brugge, Rijksarchief, Acq. Nr. 4146, f° 2 r°-v°.

¹¹⁶ Dit is West-Vlaanderen, Brugge-Sint-Andries, 1961, dl. I, blz. 828.

¹¹⁷ Gent, Rijksarchief, Oorkonden der Graven van Vlaanderen, Fonds de Saint-Genois, nr. 526.

¹¹⁸ Wouter is 3,25 meter hoog, heeft een omtrek van 2,60 meter en weegt 40 kg. Hij is gekleed in wapenrok met maliënkolder, een mantel in donkerrode stof gevoerd met blauwe zijde; <http://www.nevele.be/toerisme/folklore.htm>.

¹¹⁹ Johanna is 3,20 meter hoog, heeft een omtrek van 2,40 meter en weegt 35 kg. Johanna draagt een rok in blauw fluweel en een kleed met borststuk 'Coll de sall'

De tweede zoon van Everard (V) Radulf was Willem van Nevele, heer van Oosthove¹²⁰.

Oosthove is nog steeds een heerlijkheid in Wervik dat ten noordoosten van het stadscentrum ligt. Oosthove was oorspronkelijk een leen van Nevele¹²¹. Willem was gehuwd met Sophie van Beaufort¹²².

Zegel Willem van Béthune.

*Legende: + : S : WILLMI : DE MVELE-
BECCA¹²³*

Hoogstwaarschijnlijk was ook Michiel van Elslande één van de vermelde nazaten van het echtpaar Radulf-de Béthune. In deze optiek willen we naar voor brengen toen Michiel van Elslande in 1285 de tienden van de kerk van Koolskamp¹²⁴ wilde verkopen aan het kapittel van

Harelbeke, ridder Willem van Nevele vermeld werd als enige erfgenaam van Michiel van Elslande¹²⁵. Hij was dus een nauwe verwante van Willem van Nevele. De naam van Wervik verwijst duidelijk naar deze burggrafelijke familie. Het doorgeven van een voornaam in dezelfde familie behoort tot een traditie in Vlaanderen. De voornaam Michiel treffen we aan bij de vorige burggraaf van Kortrijk. Michiel was als grafelijk baljuw van Kortrijk nauw verbonden aan dit hof. Tot in de 15de eeuw bemerken we een heraldisch verwantschap tussen de familie van Nevele/van Wervik en de familie

---

in lichtblauw en geborduurd met zilveren versiersels en medaillons. Ze tooit zich met een ketting met medaillon en op het hoofd draagt ze een kroon versierd met witte zijde; <http://www.nevele.be/toerisme/folklore.htm>.

¹²⁰ Willem van Nevele werd niet uitdrukkelijk heer van Oosthove genaamd, doch zijn afstammelingen dragen wel deze titel. Het is zeer goed mogelijk dat Willem heer was van deze heerlijkheid.

¹²¹ ROELANDT J., De heerlijkheid Wervik, in: De Leiegouw, 1963, jg. V, blz. 178.

¹²² WARLOP E., The Flemish nobility before 1300, dl. II, vol.II, Kortrijk 1976, nr. 121.

¹²³ Parijs, Archives Nationales, nr. 1420.

¹²⁴ Ook met Koolskamp bleef de familie een bindende relatie houden en tot in de 18de eeuw treffen we aldaar de baljuwsfamilie van Elslande aan die zelfs aan een leen aldaar de benaming 'de elslandershoek' bezorgde.

¹²⁵ Brugge, Rijksarchief, Cartularium van St.-Salvatorskerk te Harelbeke (samengesteld in 1763), nr. 3.470, f° 69.

van Elslande¹²⁶. Het goed Elsland' een grote heerlijkheid dat zich uitstreckte van aan de kerk van Geluwe tot aan Wervik en Kruseke en tot aan Mennen¹²⁷, paalde aan Oosthove, de heerlijkheid van Willem van Nevele. Waarschijnlijk behoorden beide lenen tot het hoger vermeld aloud bezit van de familie van Nevele en hebben Everard Radulf en Johanna van Béthune hun bezittingen verdeeld onder de kinderen. Verder merken we op dat geen enkel ander document uit de 13de eeuw melding maakt van een descententie binnen deze familie. Ook het feit dat hij eigenaar was van het tienderecht van de kerk van Koolskamp wijst erop dat zijn familie een belangrijke plaats bekleedde. Door al deze redenen mogen we aanvaarden dat Michiel van Wervik, heer van het Elslande, de broer en erfgenaam was van Willem van Nevele.

*Zegel Wouter/Walter (VIII) van Nevele.
Legende: + S' WATIER CHEVALIER SE...
DE... NI... CHATELAIN DE COURTERAI¹²⁸.*

De vraag is waarom Michiel de naam van zijn heerlijkheid koos als familienaam. Deze naamverandering moet men plaatsen binnen de politieke veranderingen van de graven van Vlaanderen. Zelf vazal van de koning van Frankrijk beseften ze dat de uitbreiding van de macht van de adel die direct onder de graven fungeerde een gevaar kon teweeg brengen. De graven van Vlaanderen schaften dan ook de titel van burggraaf af en vervingen deze erfelijke titel door grafelijk baljuw, een functie die niet zonder meer overgedragen kon worden van vader op zoon. Om geen bindende relatie te kunnen opbouwen met de lokale inwoners werden de grafelijke baljuws regelmatig verplaatst naar een andere loca-

¹²⁶Jan vanden Helstlande zegelde op 20 juli 1421 een schepenbrief met zijn zegel dat het roosmotief droeg zoals we als onderdeel aantreffen bij de eerste familie van Nevele, VAN ELSLANDE R., o.c., 1993, blz.30.

¹²⁷VAN ELSLANDE R., van Elslande 1267-1995, Heren van/ Seigneur de Carpentieringhe, Schoonvelde, Ghisbalde, Ter Beke, Dilsemont, Ten Bornem Elst, Nobelmeers, De Lysselbroek, Ten Heede, Ten Hooghen Walle (Duivelgoet), Ten Paradijs, Ter Vliet, Watermeulen & Langhen Hessel, Wervik 1995, 5-22; DE FLOU K., o.c.; GALLANT P., Toponomie van Wervik, Wervik 1963, blz. 54

¹²⁸Brussel, Algemeen Rijksarchief 17.944.

tie. Waarschijnlijk heeft deze familie van burggraven van Kortrijk deze verschuiving zien aankomen. Men heeft waarschijnlijk getracht om de macht deels in de familie te houden door een familielid Michiel te laten aanstellen als grafelijk baljuw. De naamsverandering moet tevens binnen deze optiek geplaatst worden, waarbij naar uiterlijk vertoon de nieuwe baljuw geen familiale relatie zou hebben met de burggraven.

De reuzen Wouter van Nevele & Johanna van Nevele te Nevele

Daar mogelijks zijn vader burggraaf was van Kortrijk werd Michiel opgevoed aan het hof van Beatrix van Brabant (ca.1225-1288). Zij was de dochter van hertog Hendrik II van Brabant en huwde in 1241 Hendrik Rapse, landgraaf van Thüringen en tegenkoning van Duitsland. Na zijn dood in 1247 hertrouwde Beatrix van Brabant met Willem II, graaf van Vlaanderen. Na het overlijden van haar tweede man in 1251 vestigde zij zich te Kortrijk, waar haar hof bekend stond voor intellectualisme en cultuur.

Volgens een lokale legende schonk Beatrix het miraculeuze O.-L.-Vrouw van Groeningebeeldje (thans: Kortrijk, St.-Michielskerk), die zij tijdens een bedevaart in Rome uit de handen van paus Honorius IV ontvangen had, aan de Kortrijkse Groeningeabdij. De inwoners van Kortrijk aanriepen in 1302 dit ivoren beeldje voor een overwinning op de Groeningekouter. In 1803 droeg de abdis van de afgeschafte Groeningeabdij het Madonnabeeldje over aan de St.-Michielskerk te Kortrijk. In 1944 werd deze kerk verwoest tijdens een bombardement. Het beeldje kwam ongeschonden uit het puin.

In verband met de herkomst werd reeds opgemerkt dat dit miraculeus beeldje niet onder te brengen is in de 13de-eeuwse kunst van Italië, maar

behoort tot de Zuid-Vlaamse stijl van de vroege hooggotiek¹²⁹. In het doctoraat van Marguerite Gastout¹³⁰ wordt niet Beatrix van Brabant als schenker vermeld van O.-L.-Vrouw van Groeninge, maar Michel van Elslande toen hij baljuw van Kortrijk was. Een traditie die opklimt tot in de 16de eeuw wil dat Michiel van Elslande het Heilig Bloed naar Brugge bracht¹³¹. Recente onderzoekingen hebben aangetoond dat het Heilig Bloed pas in het midden van de 13de eeuw werd overgebracht naar Brugge¹³². Mogelijks kan dit element gekoppeld worden aan het bezoek aan het Vaticaan door een gezant van Beatrix van Brabant.

Zegel van Diederic van Beveren.

*Legende: THEO...*¹³³

Binnen de nieuwe politiek werd Michiel van Elslande regelmatig als grafelijk baljuw verplaatst naar een andere locatie. Hij werd voor de eerste maal in november 1267 vermeld als grafelijk baljuw van Kortrijk¹³⁴. Deze akte is eerder een vraagstelling van Jan, heer van denaarde en Roisin aan Michaelis de Elstlande of het juist is dat Willem van

Houte en zijn vrouw Gertrude hun goederen uit vrije wil gegeven hebben aan gravin Margaretha van Constinopel om deze te schenken aan de O.-L.-Vrouwekerk te Kortrijk.

¹²⁹ VANDEPUTTE O. (red.), *Gids voor Vlaanderen Toeristische en culturele gids voor alle steden en dorpen in Vlaanderen*, Tielt, 2008, blz. 680-681; WUYTS L. Kortrijk, in: *Winkler Prins Encyclopedie van Vlaanderen*, Brussel, 1973, dl. III, blz. 530.

¹³⁰ GASTOUT M., *Béatrix de Brabant, Sousgravine de Thuringe, reine des Romains, Comtesse de Flandre, Dame de Courtrai (ca 1225-1288)* doctoraat voor het behalen van doctor in de Filosofie en Letterkunde aan de Katholieke Universiteit van Leuven, 3de serie, 13de faculteit, door ons bekend door een brief dd. 27 november 1944 van Pierre Debbaut aan Jacques van Elslande

¹³¹ VAN ELSLANDE R., o.c., 1993, blz. 23-4.

¹³² HUYGHEBAERT H., *Iperius en de translatie van de Heilig-Bloedrelikwie naar Brugge*, in: *Het Heilig Bloed te Brugge*, Brugge, 1990, blz. 19-79.

¹³³ Brussel, Algemeen Rijksarchief, nr. 18.118.

¹³⁴ VAN ELSLANDE R., *Arend de Keysere & Ronse in Gentse Middeleeuwse documenten*, in: *Annalen Geschied- en Oudheidkundige Kring van Ronse en het Tement van Inde*, LV, 2006, blz. 295-298.

In 1268 werd Michiel de la Helstraete opnieuw vermeld als grafelijk baljuw te Kortrijk¹³⁵. Deze functie nam Michaelis de Hestellande zeker waar tot in 1275¹³⁶ en mogelijk zelfs tot 1277¹³⁷.

Daarna was Mikiel del Hestelade grafelijk baljuw te leper vanaf maart 1281¹³⁸. Op 21 juni 1283 trad Michaele de Hesselande op als grafelijk baljuw van leper bij de verkoop van het tiendrecht van Geluwe aan het Sint-Pieterskapittel te Rijsel¹³⁹. Dit kapittel werd door de heren van Nevele/van Wervik reeds vroeger begunstigd (cf. supra). Na een kort verblijf te Rijsel treffen we Michel d'Elstland op 24 september 1284 opnieuw als grafelijk baljuw aan te leper¹⁴⁰. Op 4 mei 1288 treffen we Michel d' Elstland nog steeds aan als grafelijk baljuw te leper¹⁴¹.

---

¹³⁵ Nowé, Les bailli comtaux en Flandre, 1927: 1267-1275 Mikiel d'Elstland. MUSSELY CH., Inventaire des archives de la ville de Courtrai publié sous les auspices l'administration communale, Kortrijk, 1868, dl. I blz. 25/ Liste chronologique des Baillis et grand-baillis 1268 Michel van Elstlande.

¹³⁶ Brugge, Rijksarchief, Cartularium van de St.-Salvatorskerk te Harelbeke samengeseld in 1763, nr. 3470 acq.

¹³⁷ GASTOUX M., Béatrix de Brabant,... Dame de Courtrai, in: Handelingen Geschieden Oudheidkundige Kring Kortrijk, dl. XX, 1942-1943, blz. 248, 252, 286. In november 1275 werd Gautier de Ham vermeld als grafelijk baljuw te Kortrijk.

¹³⁸ Rijsel, Archives Départementales du Nord, 4 Cartul. De Flandre, nr. 196; WARNKOENING L. – GHELDOLF A., Histoire de la Flandre et de ses institutions civiles et politique jusqu'à l'année 1305, Brussel 1835-1864, dl. V, blz. 128: In deze functie werd hij tevens vermeld op 23 april 1281; DES MAREZ G. – DE SAGHER E., Comptes de la Ville d'Ypres de 1267 à 1329, Brussel 1909, dl. I, blz. 56.

¹³⁹ Rijsel, Archives Départementales du Nord, 6me carton; HUYS E., Geschiedenis van Geluwe, Kortrijk 1891, blz. 224; HAUTCOEUR E., Cartulaire de l'église collégiale de Saint-Pierre de Lille, dl. I, Rijsel 1894, blz. 500.

¹⁴⁰ Rijsel, Archives Départementales du Nord, Chambre des comptes de Lille B 1564, nr. 179; DES MAREZ G. – DE SAGHER E., o.c., blz. 56; GHELDOLF A, o.c., dl. V, blz. 128; F. DE REIFFENBERG (red.), Cartulaire de Notre Dame de Namur (1200-1328). Autre cartulaire de Namur (1235-1298). Chartier de Namur. Cartulaire de Hainaut (1071-1347), Brussel, 1844, dl.I, blz. 22.

¹⁴¹ Rijsel, Archives Départementales du Nord, Chambres des Comptes de Lille, B. 1564, nr. 193; Nowé, Les bailli comtaux en Flandre, 1927: 1288 Michel d'Elstland.

Hoogstwaarschijnlijk had hij twee zonen Willem¹⁴² en Jan. Jan van Elslande werd in 1304 'anemi' collaborateur genoemd¹⁴³. Waarschijnlijk had Jan van Elslande tijdens de periode van de Gulden Sporenslag (1302) blijven verder fungeren onder Frans bewind. Mogelijks kan ook het feit dat zijn ooms Walter (VIII) en Willem samen met zijn neven tijdens de Gulden Sporenslag (1302) samen met de grafelijke troepen gestreden hadden¹⁴⁴ en dat Jan van Elslande zich waarschijnlijk afzijdig hield de oorzaak zijn van de vermelding 'anemi'.

Het grafelijk leen het Elslande, de heerlijkheid van *iehan deelstlande te Ghelewe*, werd verbeurd verklaard¹⁴⁵.

Zegel van Willem van Nevele. Legende: ...AM. DE . NIVRL... CHEVALIER¹⁴⁶

Zijn zoon Jan werd op 19 oktober 1308 vermeld als barbier. Hij was toen reeds getrouwd met Cateline Manins¹⁴⁷. Op 9 juni 1311 werd hij burger van de stad leper om aldaar zijn ambacht van bier (kapper) te kunnen uitoefenen¹⁴⁸. In 1327 werd Jan vanden Helstlande

¹⁴² Gilion de la Helstlande werd vermeld op 19 februari 1284; DE FLOU K., Woordenboek der typonomie, dl. III, Brugge 1923, kol. 1011.

¹⁴³ DE SMET J., Les comptes des confiscations des biens opérées par orde du comte de Flandre... dans le Courtrais, in: Handelingen Geschied- en Oudheidkundige Kring Kortrijk, dl. X, 1937blz. 210.

¹⁴⁴ Walter werd zelfs tijdens deze strijd gevangen genomen en onfortuinlijk opgesloten in een kerker; SCHAECK H., o.c., blz. 125.

¹⁴⁵ Brussel, Algemeen Rijksarchief, rolrekening nr. 1042, Comptes mon seigneur Tybaut de Willontieu Bailli de Courtray des terres et des biens fourfaits rechutes puis le joesdi devant de Saint luch m ccc et ij, jusques au mardj devant le Saint vinchant l'an m ccc iiij pour le terme de la thiephane.

¹⁴⁶ Parijs, Archives Nationales, nr. 3073.

¹⁴⁷ DES MAREZ G. – DE SAGHER E., o.c., dl.I, blz. 246.

¹⁴⁸ DE LILLE K.M., Twee kwartierstaten, leper, 1974, blz. 6.

gerehabiliteerd en vermeld als leenman van de graaf van Vlaanderen¹⁴⁹, van een leen dat afhing van de Zaal van Ieper. Dit goed gelegen te Menen was verkocht door de graaf en werd in 1331 geregistreerd¹⁵⁰. Twee jaar later overleed Jan van Elslande. Zijn grafsteen werd nog in 1960 door Meurillon opgemerkt in een muur van de St.-Medarduskerk te Wervik¹⁵¹.

*Wapenschild familie van Elslande,
Christus-Koningglasraam (fragment),
Mesen, St.-Niklaaskerk.*

De titel van heren van Nevele werd voorbehouden aan de nakomelingen van Wouter/Walter (VIII). Zijn broer Willem van Nevele was heer van Oosthove te Wervik. Dit leen werd oorspronkelijk gehouden door Nevele. Dit wijst er op dat Oosthove een oud leengoed was van de heren van Nevele. Zij konden omstreeks 1100 deze bezittingen uitbrei-

den met de heerlijkheid Wervik, een grafelijk leen van de burg van Kortrijk. Hoewel het Elsland verbeurt verklaard werd na de Gulden Sporenslag werd de familie van Elslande reeds in 1331 opnieuw heer van een grafelijk leen in Menen. Later zal deze familie heren worden van Carpentieringhe, Schoonvelde, Ghisbalde, Ter Beke, Dilsemont, Ten Bornem Elst, Nobelmeers, De Lysselbroek, Ten Heede, Ten Hooghen Walle (Duivelgoet), Ten Paradijs, Ter Vliet, Watermeulen en Langhen Hessel.

¹⁴⁹ DIEGERICK J., Inventaire analytique et chronologique des archives de la ville d'Ypres, Brugge, 1853-1869, dl. II, blz. 37, nrs. CDXII, CDXIII; MESSIAEN L.J., Histoire chronologiques, politique et religieuse des seigneuré de la ville Comines. Notices sur ses établissements publics, ses gildes, ses hameaux et ses hommes célèbres, Kortrijk, 1892, dl.I, blz. 129.

¹⁵⁰ Wervik, Stadsarchief, Tables des pièces extraits du 22 cartul(aire) de Flandres, f° 130, nr. 301-302.

¹⁵¹ MEURILLON, Une pierre tombale dans l'église de Wervicq au nom de Jean van Elslande porte la date de 1333, overdruk.

Besluit

O.-L.-Vrouw van Groeninge (13de eeuw), Kortrijk, St.-Michielskerk.

Hoewel deze verhandeling in de eerste plaats haar oorsprong vond in onze genealogische navorsing van de familie van Elslande, wierp deze studie vruchten af op meerdere gebieden. Hoewel de familie van Elslande in mannelijke lijn afstammen van de familie Radulf, burggraven van Kortrijk, werd door de verwantschap met de eerste heren van Nevele ook deze familie grondig bestudeerd. Reeds vroeger werd opgemerkt dat de familie van Nevele eveneens de familienaam van Wervik droeg. In deze verhandeling hebben we door de documenten, waarin deze leden zowel vermeld werden onder de familienaam van Nevele, als van Wervik, tot een nieuw inzicht gekomen.

Met deze publicatie hopen we de herkomst van de oude familie van Nevele en de heren van deze stad (gemeente) vóór 1300 duidelijk belicht te hebben.

Hoewel de personen die destijds geholpen hebben om deze genealogie tot stand te brengen reeds overleden zijn, wil ik hen postuum bedanken. Het gaat hier om dhr. J. Roelandt uit Sint-Agatha-Berchem voor de documenten en zuster Jean-Noël van Elslande uit Gent voor de Latijnse vertalingen. Verder wil ik dhr. Hugo Schaeck en Jan Luysaert bedanken voor de verstrekte informatie over het mottekasteel te Nevele en oud-schepen Jules Schelstraete voor het bezoek aan de restanten van het oud mottekasteel te Nevele.

Rudy van Elslande

STAMBOOM VAN DE HEREN VAN NEVELE/ VAN WERVIK

Adam (?) x Archerath (1084)

|
Walter I -----Franco-----Osto-----Arnulf----Onulf---Berfridus
1072-1084   1075-1084   1084-1094   1084   1084   1084

X Ogeva

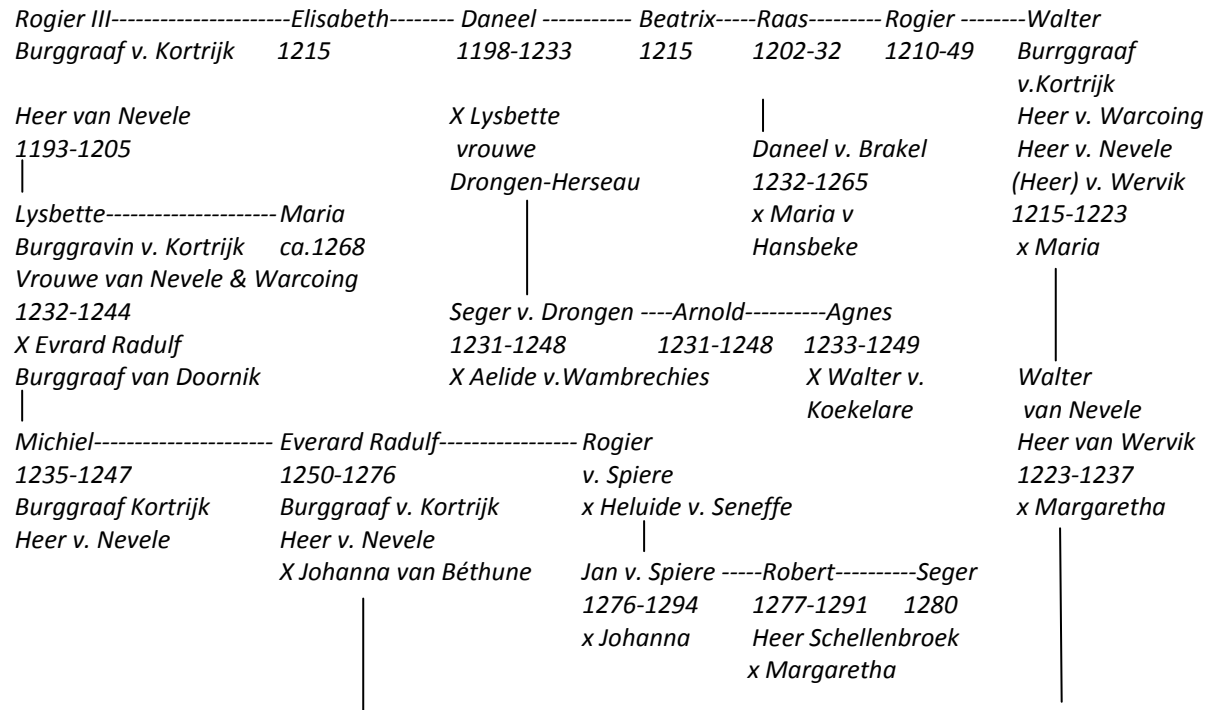
|
Walter II-----Lambert-----Willem-----Diederik -----Oylard
1120-1133   1122-1127   1125-1127   1127-1145   1134-1166

|
N.-----Giselbrecht
1139-1183

|
Walter III
Heer v. Nevele
1165-1168

|
Beatrix
Vrouwe van Nevele
1196-1215
X Rogier II burggraaf van Kortrijk
1163-1198

|

Walter-----	Willem v. Nevele-----	Isabella -----	Michiel
1274	1286-1304	X	1267-1288
Burggraaf Kortrijk	Heer v. Oosthoven		Heer v. Elstrand
Heer v. Nevele			

Walter-----	Jan-----	Margaretha-----	Gillis
Heer v. Wervik & Wervikhoeve		1257	1258-1267
Ontvanger Spijker Ieper		X Bernard v. Gent	Kanunnik in
Ridder		Ridder	St.-Pieters-Rijsel
1237-1277		1250-1266	
X Gertrudis			
Walter			
Heer v. Wervik			
1277-1285			

Bijlage 1 - De ascendatie van Everard Radulf klimt op tot de 10de eeuw.

Boudewijn (960)

Ingelbrecht I van Peteghem (†na 982), voogd van de Gentse St.-Pietersabdij

Ingelbrecht II van Peteghem (†na 1058) x Ghismode

Alard I van Peteghem en Eine (†mei 1067) X N. Radulf

Evrard I Radulf (°ca 1078 - †1112), burggraaf van Doornik, heer van Liedekerke, advocaat en heer van de kerk van Eine x Ada ((Helew)Ida)(° Oizy (Namen) ca. 1109), vrouwe van Mortaigne. Er was een familiale band met de eerste burggraven van Doornik, waar men vroegtijdig de naam Radulf aantreft. Mogelijks was Radulf (1038-1066), zoon van Gerulf I (968–1002), reeds burggraaf. Zijn zoon Gerulf II droeg in 1065 de titel van burggraaf van Doornik. De oom van Evrard I Radulf was bisschop Radulf II, bisschop van Noyon-Doornik. De moeder van Evrard I was waarschijnlijk de zus van deze bisschop (Meijns B., o.c., blz. 540). Waarschijnlijk nam Evrard de familienaam van zijn moeder aan omdat hij de titel van burggraaf van Doornik had geërfd langs moederszijde.

Walter Radulf (1086?/ 1160-1137), burggraaf van Doornik, heer van Mortaigne x Petronella

Everard II Radulf (1135-1159), burggraaf van Doornik, heer van Mortaigne (en van Rumbek?) x Richilda van Henegouwen

Everard III Radulf (1157-1189), burggraaf van Doornik, heer van Mortaigne, x Gertruda van Montaigu

Baldwin Radulf (1166-1208), burggraaf van Doornik, heer van Mortaigne X Heldiarde (van Wavrin ?)

Everard IV Radulf (ca. 1192-1226), burggraaf van Doornik, heer van Mortaigne, X 1° Lysbette van Edinghen – kind Arnold Radulf (1226-1265), burggraaf van Doornik, heer van Mortaigne x Yolanda de Coucy
X 2° Lysbette van Nevele (cf. supra).

Bron:

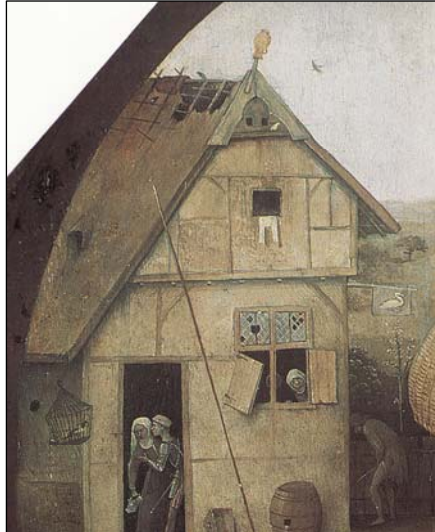
<http://freepages.genealogy.rootsweb.ancestry.com/~lzrslong/b3217.htm#P191299>
<http://translate.google.be/translate?hl=nl&sl=en&u=http://freepages.genealogy.rootsweb.ancestry.com/~lzrslong/b331.htm&ei=T7zYSvPUOcyx4QaK1pXxCA&sa=X&oi=translate&resnum=4&ct=result&ved=0CBQQ7qEwAw&prev=/search%3Fq%3DEverard%2BV%2BRadulf%2Bburggraaf%2Bvan%2BDoornik%26hl%3Dnl>; WARLOP E., o.c., 1976, blz. 1158-1170.

HERBERG 'DE MUIE', EEN BORDEEL IN LANDEGEM?

Voor het eerst in 1728 werd in Landegem herberg De Muite of Het Muijen vermeld; ze lag op de Herenthoek op de weg van de molen naar Hansbeke *behuijsde hofstede wesende eene herberghe genaemt de Muijte*¹ en *landt daer den wegh doore loopt vanden meulen naer het Muijtjen*².

Een vijftigtal jaar later in 1779 bestond de herberg nog steeds *Joannes Baetslé woont ende haut herberge inde herberge de Muyte ende is eenen aude herberghe staet inde straete van Landegem naer hansbeke*³.

Bij het merendeel van de herbergen hing er een bord of teken uit waarop de naam werd uitgebeeld. Bij herberg De Kroon hing er bijv. een kroon uit of stond er een kroon geschilderd op een uithangbord. Bij herbergen met de naam De Muite hing aan de deur een *muite* of vogelkooi en in die kooi zat een (levende?) lokvogel. En dat een *muite* het symbool kan zijn van een bordeel, wordt aan-

Fragment uit 'De verloren zoon'
van Jeroen Bosch

getoond op enkele 16^e-eeuwse schilderijen.

Een mooi voorbeeld van zo'n bordeel vinden we op het schilderij van ca. 1490 'De verloren Zoon'⁴ (ook 'De Landloper' of 'De Marskramer' genoemd) van Jheronimus (Jeroen) Bosch.

Links van de deur hangt een vogelkooi met lokvogel. Op de nok van het dak staat een ander teken dat verwijst naar een bordeel: een omgekeerde kruik waarin een stok steekt⁵. In het

¹ Rijksarchief Gent, baronie Nevele, nr. 2244, art. 1280.

² RAG-Ne 2244, art. 1182.

³ J. Luyssaert, G. Schaeck, Herbergen in het Land van Nevele, in *Het Land van Nevele*, jg. 7, afl. 2, p. 69.

⁴ Bewaard in Rotterdam Museum Boijmans Van Beuningen, ca. 1490 of later.

⁵ M. Van Wesemael, Lichte vrouwen te Gent in de 19de eeuw en hun publiciteit, in *Oostvlaamse Zanten*, jg. 52 (1977), p. 13-15.

deurgat staat een vriend koppel. Uit het raam van de bovenverdieping kijkt een vrouw de verloren zoon na ... of kijkt ze naar de man die tegen de zijgevel staat te plassen? Aan het huis zelf hangt een uithangbord of vlag waarop een zwaan is afgebeeld en 'De Zwaan' kan de naam zijn van een *stove*, dit is een middeleeuwse badinrichting waar ook vrouwelijke diensten werden aangeboden⁶. Stoven kwamen voor in alle middeleeuwse steden, een herinnering hieraan is bijv. de Gentse Stoofstraat. Ook dichter bij ons, o.m. in Hansbeke werd in 1459 dicht bij de kerk een *stove* uitgebaat (*van eener behuysde hofstede bij der keercken gheheeten de stove*)⁷. Welke diensten in Hansbeke werden aangeboden, staat in de tekst van 1459 niet te lezen...

Een *muite* 'kooi' roept in deze context het woord *lichtekooi* 'vrouw van lichte zeden' op. Het woord is gevormd uit het bijvoeglijk naamwoord *licht* 'niet zwaar', hier vooral 'lichtzinnig, onbetrouwbaar van zeden' en het zelfstandig naamwoord *kooi*. In het Nederlands is *kooi* o.m. een verouderd woord voor 'aars, achterste' en kan ook 'vrouwelijk geslachtsdeel' betekenen. Een omgekeerde betekenisevolutie zien we bij het woord *kont* dat nu 'achterwerk' betekent, maar in het Middelnederlands 'vrouwelijk geslachtsdeel' betekende. De stap van *lichtekooi* 'vrouwelijk geslachtsdeel' naar 'hoer' is vlug gezet.

En om in dezelfde bedrijfstak te blijven, gaan we een kijkje nemen op de wijk Wilde in Landegem. Daar stond in 1728 herberg 'De Wildeman' ook Holbauts Stede genoemd: *eene herberghe ende derfve daer mede gaende ghenamt den wildeman ofte hollebauts stede suijt de Beke west de strae-te*⁸.

Het Middelnederlandse *wildeman* betekent 'wilde, woeste man; mythische figuur', vandaar dat de uithangborden van herbergen 'De Wildeman' meestal een negerkop als kenteken hadden⁹. Ook de naam *Wildeman* kan

---

⁶ L. Van Durme, *Het naamkaartje van Venus. Toponymische getuigenissen voor het Gentse Kwartier en omgeving*, Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, reeks I, Laureaten, nr. 1, Zottegem, 2005, p. 30.

⁷ J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Hansbeke*, Gent, 1995, p. 21 en 138.

⁸ RAG-Ne 2244, art. 780.

⁹ N. Kerckhaert. *Oude Oostvlaamse huisnamen*, deel 6, Gent, 1993, p. 39.

erop wijzen dat in die herberg lichtekooien ter beschikking stonden¹⁰. De naam van de wijk Wilde kan mee de keuze van de herbergnaam 'De Wildeman' hebben beïnvloed.

En ten slotte sluiten we ons aan bij Luc Van Durme die ons waarschuwt voor al te vlugge gevolgtrekkingen uit herbergnamen: bordelen en verdachte herbergen dragen slechts sporadisch een naam die als toespeling kan worden uitgelegd. (...) Zonder treffende documentatie kan men zeker geen objectief oordeel vellen over namen als 'De Wildeman'¹¹.

Naschrift

Wie graag meer wil lezen over de Landegemse herbergnamen en over de meer dan duizend andere Landegemse plaatsnamen, raden we het boek aan *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Landegem*, uitgegeven door de heemkundige kring Het Land van Nevele.

Het boek bestaat uit volgende delen: verklaring van de belangrijkste plaatsnamen (ca. 1100), een alfabetische index op de verklaarde plaatsnamen, een overzicht van alle toponiemen in de historische bron en een kaart van de gemeente waarop de toponiemen zijn ingetekend.

Het boek kost 15 euro en is te verkrijgen bij Jan Luyssaert, Veldestraat 26, 9850 Merendree en André Bollaert, Beentjesstraat 29, 9850 Poesele. Wie het boek met de post wenst te ontvangen, schrijft 15 euro (+ 4 € verzendingskosten) over op rekening 290-7431460-20 van Het Land van Nevele, p/a Dammeers 35, 9880 Aalter met vermelding 'Top. Landegem'.

Jan Luyssaert
Merendree

---

¹⁰ J. De Brouwer, *De kerkelijke rechtspraak en haar evolutie in de bisdommen Antwerpen, Gent en Mechelen tussen 1570 en 1795. II. Inventaris*, Tielt, 1971-1972, p. 547.

¹¹ L. Van Durme, *Het naamkaartje van Venus. Toponymische getuigenissen voor het Gentse Kwartier en omgeving*, Oost-Vlaams Verbond van de Kringen voor Geschiedenis, reeks I, Laureaten, nr. 1, Zottegem, 2005, p. 33.

KORTE ONTGINNINGS- EN LANDSCHAPSGESCHIEDENIS VAN LANDEGEM

Verscheidene factoren zoals de bodemsoort (klei, leem, zand), de waterdoorlaatbaarheid en het vochtigheidsgehalte van de bodem, het reliëf, de aanwezigheid van beken en rivieren en een goede geografische ligging hebben vanaf de prehistorie tot op heden de overgang van natuurlandschap naar cultuurlandschap, de ontwikkeling van een specifieke plantengroei en het ontstaan van een nederzetting in hoge mate beïnvloed.

Beknopt fysisch profiel van het Land van Nevele

Het fysisch uitzicht van het Land van Nevele wordt hoofdzakelijk bepaald door de valleien van de Kale, de Poekebeek en de Leie. De Leie vormt ter hoogte van Bachte-Maria-Leerne de zuidgrens. De Kale doorsnijdt het gebied van zuid naar noord en splitst zich ter hoogte van Merendree in twee takken: de Kruiskale en de Oude Kale.

De Poekebeek loopt van west naar oost en stroomt ter hoogte van Nevele noordwaarts onder de dubbele naam Poeke/Kale.

Parallel langs deze rivieren liggen langgerekte hoge en droge zandruggen, waarop later de *kouters* van Bachte-Maria-Leerne, Nevele, Vosselare, Landegem en Merendree werden aangelegd. Tussen deze ruggen bevinden zich overwegend laaggelegen matig droge tot matig natte gronden waarop de *bilken* of *bulken* werden ontgonnen. Aan weerszijden van de huidige loop van de Kale ligt een brede zone van natte gronden die bijzonder geschikt zijn als hooi- of graasland.

In Landegem is het de Poeke/Kale die vooral het uitzicht van het landschap en de wijze van de ontginnen heeft bepaald.

Akkers

Toen onze verre voorouders woeste of beboste gronden begonnen te ontginnen om er gewassen op te verbouwen, kozen ze die gronden uit die gemakkelijk konden bewerkt worden, dat zijn dus gronden die niet te droog zijn in de zomer en niet te nat in de lente en de herfst. En om praktische redenen kozen ze gronden die dicht bij hun huis of hoeve waren gelegen.

De oudst bebouwde grond lag verspreid over de verschillende wijken van Landegem. Die gronden werden *akkers* genoemd en akkers werden in de vroege middeleeuwen, dit is tussen de 5^e en de 7^e eeuw, aangelegd. Het woord *akker* betekent 'gezamenlijk bouwland van een dorps- of wijkgemeenschap'.

Op de Herenthoek lagen de Hoge Akker, Gijssels Akker en Hulstakker. Op de wijk Westhoek vinden we de namen Akker, Akkerken, Blakenakker en Houtakker. Dat akkers vaak door individuele personen of door instellingen (bijv. abdijen) werden ontgonnen tonen de toponiemen Avenakker, Bavenakker, Boudins Akker, Bruuns Akker, Herdenakker en Willekens Akker aan.

De dorpsakker van Landegem droeg terecht de naam Landegemakker en lag ten noorden van de kerk (afb. 1).

De Landegemse dorpsakker lag ten noorden van de kerk en ten oosten van de Kale. Deze foto werd gemaakt in december 2007. Na het slopen van de hoeve Naert werd de hoog gelegen akker weer herkenbaar.

De fotograaf stond met de rug naar de Kale en keek richting Landegemdorp/Stationsstraat. Rechts op de foto staat de vrijheidsboom (rechtover zakenkantoor Coppens, Landegemdorp 19)

Kouters

In de 11^e-12^e eeuw groeide de bevolking sterk aan en zag men zich verplicht nieuwe landbouwgrond te ontginnen. Waar de bodemgesteldheid het toeliet, werden de verspreid liggende middeleeuwse akkers met nieuwe ontginningen uitgebreid en tot uitgestrekte blokken samengevoegd, *kouters* genoemd. Die waren dikwijls vele hectaren groot en werden gemeenschappelijk bewerkt volgens de techniek van het drieslagstelsel (één jaar wintergraan – één jaar zomergraan – één jaar braak). Bij het aanleggen van de *kouters* werd dus gebruik gemaakt van bestaande akkers en soms werd de *akker*-naam gewoon door een *kouter*-naam vervangen.

De grote Landegemse dorpskouter strekte zich uit ten noorden van de kerk, tussen de kerk en de grens met Merendree, aan weerszijden van de weg van Landegemkerk naar Merendree en werd Landegemkouter, Oliekotkouter, Oliekouter genoemd. Ook op de verschillende Landegemse wijken treffen we een of meer kouters aan.

Zoals er op de verschillende Landegemse wijken verspreide akkers liggen, heeft elke wijk ook één of meer kouters. Op de Westhoek ligt ten oosten van de weg van Landegemkerk naar Vosselare de Westhoekkouter. Op de wijk Wilde ligt de Wildekouter, op Heiste de Heistekouter, en op de Heerthoek liggen de Rentergemkouter en de Lambroekkouter.

Bilken

Toen in de late middeleeuwen de bevolkingsdruk verder toenam, begonnen individuele personen gronden van ongelijke of minder goede kwaliteit in gebruik te nemen. Het waren laaggelegen matig natte gronden. Om die nattere gronden te draineren werden ze met afwateringgrachten omringd en ze kregen de naam *bilken*.

Het woord *bilk* houdt verband met het Nederlandse *beluiken* 'omheinen'. Dit woord is o.m. bewaard in de woorden Bijloke, beluik en beloken Pasen. Oorspronkelijk is een *bilk* dus een omheind perceel. Veel van die nieuw ontgonnen gronden werden met levende omheiningen omplant en op die manier kregen ze de naam van de boomsoort waarmee ze afgezoomd waren zoals Eekbilk, Hagebilk, Hulstbilksken of Lindembilk.

Het woord *bilk* werd ook gebruikt voor omheinde perceeltjes grasland in de nabijheid van de woning. Ze deden dienst als huisweide (bijv. Paardenbilk, Zeugbilksken) of moestuin. Op die bilken werd soms jarenlang het-

zelfde gewas geteeld en ze werden dan ook naar die plant genoemd, zoals bijv. Haverbilk, Klaverbilk en Tarwebilk.

Bossen

Het meest in het oog springende bosgebied ligt op de Westhoek aan beide zijden van de Houtstraat. *Hout* is een oud woord en betekent 'bos', maar ook de toponiemen Hulst, Dorent en Heggebos wijzen op percelen die begroeid waren met bomen of struikgewas. Sporen van een vroegere bebossing op de Herenthoek zijn Herent en Beyaerts Hulst.

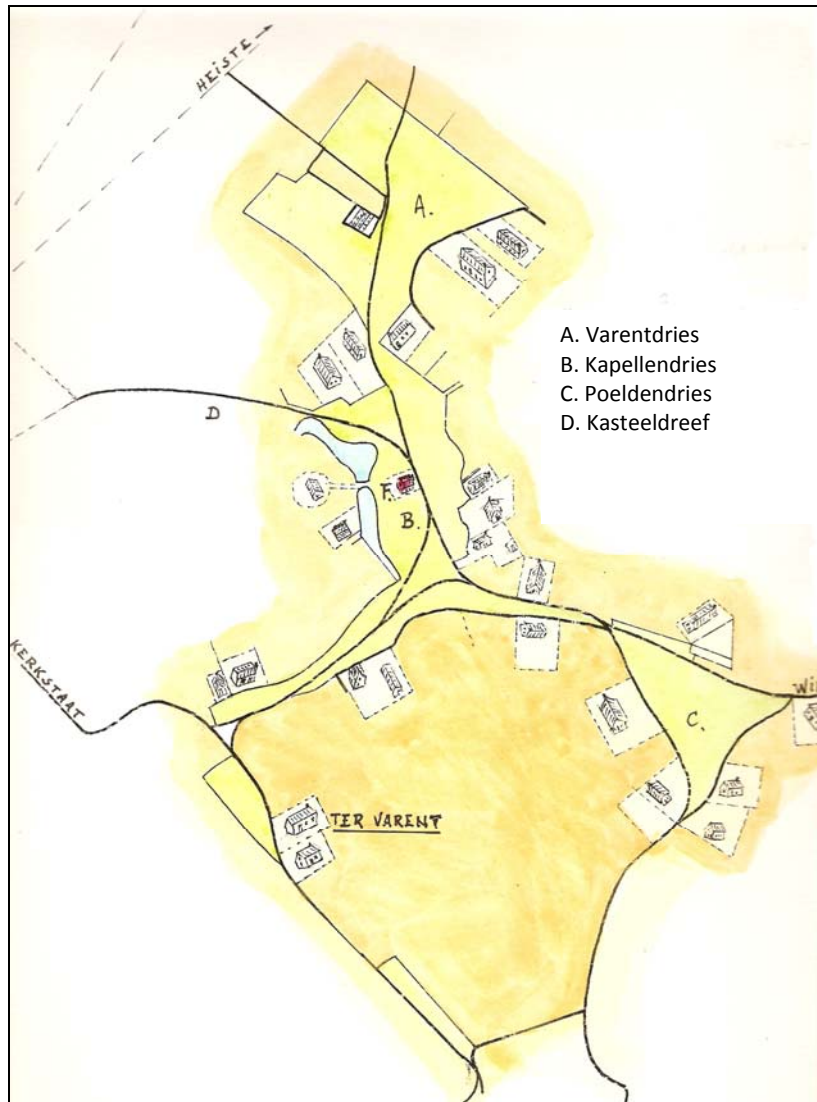
Graas- en hooiland

Langs de oevers van Poeke/Kale vinden we meersen en broeken, zoals de Brielmeers, Molenmeers, Dammeers, Meersdries en Rentergembroek. Langs de Wildebeek liggen de Leenmeers en Puttemeers.

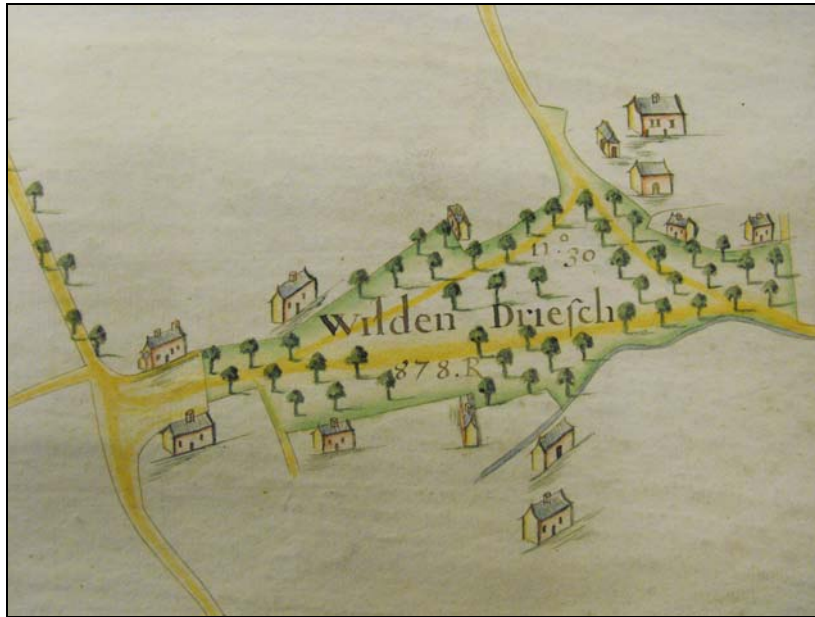
Driesen (afb. 3)

In de vroege middeleeuwen waren driesen uitgestrekte gemeenschapsgronden buiten het vaste bouwlandareaal van de dorpsbewoners. Op die driesen werd ook aan akkerbouw gedaan, zij het niet permanent zoals op de akkers, maar tijdelijk. Nadat men er een aantal jaren na elkaar gewassen op had geteeld, was de grond uitgeput en liet men die weer op krachten komen door er gras te laten opschieten zodat de dries nu een tijdlang dienst kon doen als gemeenschappelijke weide. De Heistendries was zo een gemeenschappelijke weide, ten dele begroeid met laagstammig bos en struikgewas, waar de dorpingen hun beesten mochten drijven.

De andere Landegemse driesen hebben zich ontwikkeld tot een gehucht of woonkern. De oudste is de Wildendries die voor het eerst wordt genoemd in 1391 (afb. 3). Andere zijn de Kapellendries (heet nu Poeldendries), de Poeldendries (lag vroeger ten oosten van de Kapellendries) en de Varentdries (nu verdwenen). Elk van deze driesen was een kleine bewoningskern.

Reconstructietekening door Guido Schaeck.

Wildendries, 1749.

Grote hoeven

Op elke Landegemse wijk lag een grote hoeve vanwaar de ontginning kan zijn uitgegaan. De oudste Landegemse hoeve heet Goed ter Varent en is al vermeld in het jaar 814. Het Leen ter Varent lag ten oosten van de kerk en van de Meierij en paalde ten zuiden aan de Vierhekkendries. Het hoevebouw bestaat nog steeds maar de gronden errond zijn verkaveld en die verkaveling heet terecht Ter Varent.

Het Goed van Sint-Baafs of Hof te Landegem (afb. 4) lag aan de oostelijke rand van de Westhoekrouter. Het wordt voor het eerst vermeld in 1400 maar was zeker ouder. Het was een omwalde hoeve op de Westhoek en is nu bewoond door de familie Martens. Bij die hoeve liggen nu nog enkele sporen van die omwalling.

Op de Herenthoek lag Hofstede te Rentergem en op Wilde het Goed te Wilde.

Hof te Landegem, 1650.

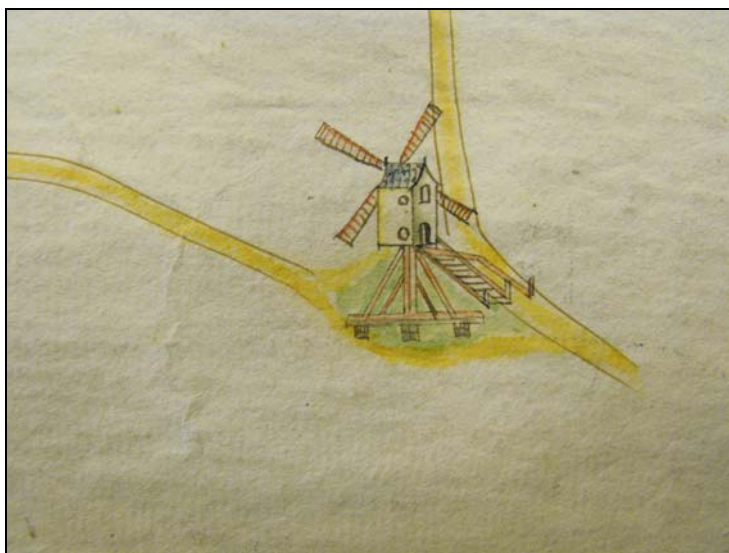
Molens

Tot rond de Eerste Wereldoorlog telde Landegem drie molens. Op de wijk Herenthoek (afb. 5) stond een graanwindmolen die in 1918 tijdens het bevrijdingsoffensief door terugtrekkende Duitse soldaten werd afgezaagd uit vrees dat hij door het Belgische leger als uitkijkpost zou kunnen gebruikt worden. Aan deze molen herinnert de huidige Maalderijstraat, want in zijn laatste levensfase werd de molen ook door een motor aangedreven. Een tweede molen stond op de wijk Wilde en werd in 1921 door een storm geveld (afb. 6). Een molen van recentere datum stond op het dorp en verdween na een hevige storm in 1910.

Nieuw is dat er op het hoogste punt van de kouter ten westen van de weg van Landegemkerk naar Merendree een oliemolen stond. Die oliemolen wordt een eerste keer vermeld in 1490 en hij was omstreeks 1600 zeker al verdwenen. Lang nadat de molen was afgebroken droeg de kouter waarop hij stond in 1738 nog steeds de naam Oliekotkouter.

Molen op de Herenthoek, 1657.

Molen te Wilde (17^e eeuw).

Meierij

Een *meierij* is het huis van een *meier*. De meier van Landegem was een vertegenwoordiger van de Graaf van Vlaanderen. De meierij is voor het eerst vermeld in 1390 en lag op de plaats van het huidige kasteel op de Poeldendries. Na 1603 was de woning vervallen en de naam leefde enkel nog verder als naam van een stuk grond.

Rentergem

De meeste Vlaamse familienamen die zijn samengesteld met het voorzetsel *van* + een plaatsnaam zijn zeer doorzichtig, bijv. Van Landeghem, Van Maldeghem of Van Poucke. En wat met de naam Van Renterghem? De Flou (1932, 13, 502) schrijft bij *Renterghem* 'eene niet bekende plaats'. Debrabandere (1993, 1177) verklaart de familienaam Van Renterghem als 'plaatsnaam Rentergem in Landegem'. Inderdaad Rentergem is een plaats in Landegem en dank zij onze toponymische studie weten we waar juist Rentergem ligt.

De oudste vermelding van de naam Rentergem dateert van 1350, *te renterghem naest ansbeke* en in een document van 1382 wordt Rentergem een *doerp* genoemd. *Rentergem* is een oudere naam voor Herenthoek, waarvan de naam pas in 1538 verschijnt. In 1575 worden beide benamingen samen gebruikt *Jnt gheweste ghenempt Renterghem ofte den heerendt houc* (Luyssaert 2009, 251). Het toponiem komt nergens anders in Vlaanderen voor. Rentergem is een oudere naam voor Herenthoek en op die plaats ligt de bakermat van de familie Van Renterghem.

Onbegrepen oude plaatsnamen

Enkele Landegemse straatnamen werden in de loop der tijden in de volksmond zo vervormd dat ze nog moeilijk te verklaren vallen, tenzij men teruggrijpt naar de oudste vormen.

Heirenthoek/Herenthoek

De oudst geattesteerde (1438) benaming luidt *Herent*, in 1538 is er sprake van *Herenthoek*. *Herent* komt van het Germaanse *hirnodu-* en betekent 'plaats begroeid met haagbeuk'. Het woord *hern* is nog bewaard in enkele West- en Oost-Vlaamse benamingen voor haagbeuk: *herlaar*, *heerlaar*,

herelteer, herentree en hernter (De Pauw 2002, 87-88). De huidige schrijfwijze Herenthoek met *ei* is een poging om plaatselijke uitspraak weer te geven. De correcte schrijfwijze is Herenthoek.

Muizendale/Muisdale

In de oudste vermelding van 1367 schrijft men *musdale*. Het eerste element *mus* is een westelijke vorm van *mos* (vgl. West-Vlaamse *bus* 'bos', *buk* 'bok', *zonne* 'zon', *wulle* 'wol') en betekent 'vochtige, natte, moerassige bodem' en komt uit het Germaanse *musa* 'moeras, broekland'. Aan het oude moeraswoord herinneren de Vlaamse dialectwoorden *moos*, *moze*, *more* en *moes* 'modder, slijk'. Toen de betekenis van *mus* niet meer werd begrepen, werd het woord verward met de naam van het knaagdier en noemde men dat gebied reeds vanaf 1426 *musendale*. De schrijfwijze Muizendale is een aanpassing van de vorm Musendale aan de huidige spelling.

Musschaverstraat/Mosgaverstraat

Deze straatnaam bestaat uit de woorden *mos/mus* en *gaver*. Het element *mos*, *mus* vinden we ook terug in Muisdale. Zoals in deze naam betekent *mos* 'poel, moeras, moerassige grond'. Muisdale en Mosgaver waren meersgebieden. Toen *mus* niet meer werd begrepen, werd het woord verward met de vogelnaam *mussche* en schreef men *musschaver*. Het woord *gaver*, dat vrij veel voorkomt in het Meetjesland en de aangrenzende gebieden, is een *moeras*-woord uit het zgn. Belgisch (Gysseling 1975, 3). Het verlengde van de Landegemse Musschaverstraat heet op het grondgebied Drongen etymologisch correct Mosgaverstraat.

Scheurestraat/Schurestraat

In het Middelnederlands schreef men het woord schuur op twee manieren: *schuere* en *scheure*. De Scheurestraat liep van de Heistendries naar Wilde en op deze wijk stond een tiendenschuur waarnaar de straat is genoemd. Die schuur wordt voor het eerst in 1418 vermeld *ioh(ann)is inghels ter scuere* (Johannes Ingels bij de schuur) (Luyssaert 2009, 257). Bij het overschrijven van de oude documenten in vroegere tijden heeft men *schuere* (=schuur) geïnterpreteerd als *scheure* (=scheur). De huidige Scheurestraat zou correct Schurestraat moeten geschreven worden.

Zoutweg/Zandweg

De oorspronkelijke *Zandweg* wordt nu in Landegem *Zoutweg* genoemd. In de overgeleverde documenten lezen we zowel *sautweg* als *santweg* en dit hoeft niet te verbazen want in het 16^e-eeuwse geschrift zijn een *u* en een *n*

soms moeilijk van mekaar te onderscheiden. De *Zandweg* ligt op droge licht-zandleemgrond en daarom interpreteren we de naam als *Zandweg* 'weg door zandgrond'. Ook hier werd de naam *Zoutweg* verkeerd afgeschreven van een oud document waarin men moeilijk het verschil kon maken tussen *sant* en *saut*.

Heistekerkweg/Dennendreef

Als gevolg van de bouwwoede na de Tweede Wereldoorlog en van de vele verkavelingen gingen de bedenkers van noodzakelijk nieuwe straatnamen vanaf de tweede helft van de vorige eeuw slordig om met het verleden en bedachten ze straatnamen die geen enkel verband houden met een historische werkelijkheid. Voorbeelden liggen er voor het rapen: Berkenlaan, Eikendreef, Braambezielaan, Azaleastraat. Die namen van bloemen, planten, bomen en struiken hebben meestal geen enkel verband met een achterliggende werkelijkheid.

Ook Landegem werd bedeed met zulke banale nietszeggende namen. Een in het oog springend voorbeeld is de Dennendreef. Die naam kwam in de plaats van de oudere naam *Heistekerkweg*. De Heistekerkweg liep recht van de wijk Heiste naar de kerk van Landegem. De nieuwe naam Dennendreef dateert uit de jaren 1960 en heeft geen enkele betekenis: het is geen dreef en dennen staan er al helemaal niet, tenzij met kerstmis in de woonkamers.

Naschrift

In dit artikel lieten we vele vragen onbeantwoord. Wilt u graag weten waarom de Poekebeek na verloop van tijd Kale werd genoemd? En wat is de geschiedenis van bijv. de namen Avenakker, Bavenakker, Boudins Akker, Bruuns Akker, Herdenakker en Willekens Akker? En dan die Poeldendries, wat zit achter die naam? Wie graag over deze en de meer dan duizend andere Landegemse plaatsnamen meer wil lezen, raden we het boek aan *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Landegem*, uitgegeven door de heemkundige kring Het Land van Nevele.

Het boek bestaat uit volgende delen: verklaring van de belangrijkste plaatsnamen (ca. 1100), een alfabetische index op de verklaarde plaatsnamen, een overzicht van alle toponiemen in de historische bron en een kaart van de gemeente waarop de toponiemen zijn ingetekend.

Het boek kost 15 euro en is te verkrijgen bij Jan Luysaert, Veldestraat 26, 9850 Merendree en André Bollaert, Beentjesstraat 29, 9850 Poesele. Wie

het boek met de post wenst te ontvangen, schrijft 15 euro (+ 4 € verzendingskosten) over op rekening 290-7431460-20 van Het Land van Nevele, p/a Dammeers 35, 9880 Aalter met vermelding "Top. Landegem".

Jan Luyssaert
Merendree

Bibliografie

Debrabandere 1993

F. Debrabandere, *Verklarend woordenboek van de familienamen in België en Noord-Frankrijk*, 2 dln., Brussel, 1993.

De Flou

K. De Flou, *Woordenboek der toponymie van Westelijk Vlaanderen, Vlaamsch Artesië, het Land van den Hoek, de graafschappen Guines en Boulogne, en een gedeelte van het graafschap Ponthieu*, 18 dln., Gent, 1914.

De Pauw 2002

T. De Pauw, m.m.v. J. Van Keymeulen en H. Brok, *Woordenboek van de Vlaamse dialecten, deel III: Algemene woordenschat, Aflevering 3: Flora*, Tongeren, 2002, p. 87-88.

Gysseling 1975

M. Gysseling, Enkele Belgische leenwoorden in de toponymie, in *Naamkunde*, jg. 7 (1975), p. 3.

Luyssaert 2009

J. Luyssaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Landegem, Sint-Denijs-Westrem/Poesele*, 2009.

PACHTCONTRACT UIT 1548 VAN HET GOED TE LANDEGEM¹

De kanunniken van de Sint-Baafskerk in Gent waren eigenaars van een boerderij in Landegem. In 1548 sloten ze een pachtcontract met een nieuwe pachter. Door dit contract komen we meer te weten over de hoevegebouwen en over de voorwaarden waaraan de pachter zich diende houden.

Bauwen vander Meerre, priester en kanunnik van de Sint-Baafskerk te Gent, sloot op de laatste dag van september 1548 een contract met Adriaen Mortier, zoon van Joos, en met diens echtgenote Jozine Wittevrongele voor het verpachten van het goed van de *aalmoezenie*² van Sint-Baafs gelegen langs de Houtstraat te Landegem. Die hoeve werd voor het eerst vermeld in 1400 maar was zeker ouder. Ze is nu bewoond door de familie Remi Martens en ligt op de Westhoek nr. 22³.

Grootte van het pachtgoed⁴

Het Goed te Landegem werd in 1548 gemeten door Joos Martens; het strekte zich uit in Landegem, Nevele en Vosselare en bestond uit een pachthof met gebouwen, landerijen, bossen en meersen met een totale oppervlakte van 31 bunders en 595 roeden, d.i. een goede 41 ha. Achter de woonhuis lag een eilandje en achter de schuur lag een boomgaard met een oppervlakte van 882 roeden (1,3 ha) die paalde aan een groentuin.

Pachtsom en duur van de pacht

Het goed werd verpacht voor een periode van negen jaar en voor de som van twaalf ponden groten per jaar in zuiver geld zoals gangbaar in Gent. De eerste termijn verviel op kerstavond 1549.

---

¹ RAG, Sint-Baafsabdij, R 858/7, pachtcontract van 1548.

² Aalmoezenie: 'aalmoezeniershuis'. De aalmoezenier was de beheerder van de aalmoezen van de Sint-Baafsabdij.

³ K. Lanclus, *Bouwen door de eeuwen heen, Kanton Nevele, 12n*, Turnhout, 1989, p. 300-301 en foto's p. 1125-1127.

⁴ RAG, Sint-Baafsabdij, R 858/7, pachtcontract van 1548.

Pachtvoorwaarden

De pachter moet elk jaar aan de aalmoezenier negen *stenen*⁵ boter leveren. Hij moet ook alle renten uit het pachtgoed betalen zonder dat hij hierdoor vermindering krijgt op zijn pachtsom. Indien de pachter in gebreke zou blijven dan moet hij ook de kosten die hieruit ontstaan betalen.

Bij het verlaten van de hoeve moet de pachter het goed als volgt overlaten aan de nieuwe pachter: vier goed bemeste bunders moeten bezaaid zijn met hard graan zoals tarwe, masteluin⁶ of rogge en drie bunders moeten bezaaid zijn met zwarte haver. De *messinc*⁷ moet een waarde hebben van drie ponden groten. Deze laatste bepaling is zeer goed te begrijpen want natuurlijke mest was in die tijd onontbeerlijk om de landbouwgrond vruchtbaar te maken en te houden.

Gebouwen

De gebouwen bestonden uit een woonhuis, een schuur, een wagenhuis, een bakhuis, een kaashuis en een hoenderhok. Opvallend is dat er geen stallen worden vermeld, hoewel er sprake is van een *messinc* 'mesthoop'.

Het woonhuis met het timmerwerk, de daken, de wegen en de funderingen werd geschat op zeven ponden groten.

De schuur met het timmerwerk, de daken en de wegen werd op tien pond tien schellingen geschat.

Het bakhuis had een waarde van zeventien schellingen en het kaashuis en hoenderhok werden op dertig schellingen geschat.

Indien bij het afscheid van de pachter de gebouwen een mindere waarde hebben, moet de pachter of zijn echtgenote op advies van experts de mindere waarde vergoeden aan de aalmoezenier; die experts moet de pachter in ieder geval uit eigen zak betalen. Indien de gebouwen integendeel een hogere waarde hebben, dan moet de pachter een meerwaarde ontvangen.

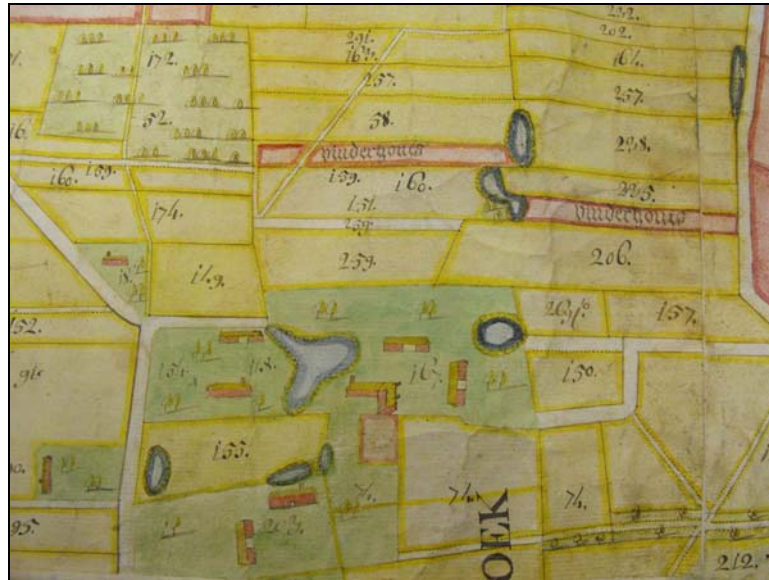
⁵ Steen: 'een gewicht o.m. voor vlas, wol, garen'.

⁶ Masteluun, mesteluyn: 'mengsel van half tarwe en half rogge'.

⁷ Messinc: 'mesthoop, beerput'.

Bijzondere voorwaarden

De pachter moet ook elk jaar vijftig nieuwe bomen planten: wilgen, witte populieren of gewone populieren en die laten opgroeien. Ook moet hij met zijn wagen en paard een keer per jaar op vraag van de aalmoezenier vijftig tot zestig jonge eiken uit het bos van de aalmoezenier in Lochristi halen en die moet hij planten of laten planten en ze goed beschermen tegen de loslopende dieren. Het was in die tijd een gebruik dat alleen de bewerkte landbouwgronden afgesloten waren; het vee kon dus voor de rest vrij grazen op alle andere gronden, ook in de bossen.

Goed van Sint-Baafs of Hof te Landegem op een kaart van 1657.

Ook moet de pachter het hakhout van het kreupelgewas aan de aalmoezenier laten. In het pachtcontract volgt dan een nauwkeurige beschrijving van de percelen waarop kreupelhout staat en na hoeveel jaren de pachter het mag hakken. Het gaat om de volgende percelen⁸: het Abeelhoutbosselken aan de Houtstraat moet negen jaar oud zijn; het kreupelhout op het

⁸ Voor de verklaring van deze plaatsnamen verwijzen we naar J. Luysaert, *Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Landegem, Nevele, 2009.*

Zegers Veld, het Maalveld, het Lange Veldhout en de Stevaerts Bilken zeven jaar; het Kwade Distelbilkveld en de Heggen elk vier jaar; de Clercks Bilk vijf jaar; Gijssels Hout en de Hilststijl, de kanten van de Vier Gemeten, de Draal en de Abeelhouten elk drie jaar oud; de Distelbilk en het Maalveld, de Twee Bunderen, het Korte Westhout met de Westwoestijn elk twee jaar oud; de Hulst en het Veldbosselken elk één jaar oud; de Wals Meers, de Slagmoortel in de Hulst en het Bos in de Hulst moeten ouder zijn dan acht jaar.

Wanneer de aalmoezenier naar het pachtgoed wil komen, moet de pachter hem met zijn wagen afhalen en de dienaars van de aalmoezenier moet hij de kost geven zonder dat hij hiervoor pachtvermindering krijgt.

Mocht door roekeloosheid of nalatigheid van de pachter of iemand van zijn gezinsleden iets ergs gebeuren met de gebouwen dan moet de pachter de schade vergoeden volgens de schatting van experts die door beide partijen worden aangesteld.

De pachters mogen geen percelen van het goed verhuren zonder uitdrukkelijke toestemming van de aalmoezenier.

Als soldaten op de hoeve komen eten en drinken, is de aalmoezenier niet verplicht hiervoor een pachtvermindering toe te staan. Als de pachter schade lijdt door oorlog of stormen dan moet hij een schadevergoeding ontvangen na advies van experts, met dien verstande dat die vergoeding nooit hoger kan zijn dan de pachtsom van het land waarop de schade is gebeurd.

Als een van de pachters zou komen te overlijden tijdens de pachtperiode mag de langstlevende het hele goed verder in pacht houden en indien man en vrouw overleden zijn dan kan de aalmoezenier het goed de eerstkomende maand mei weer in bezit nemen en nieuwe pachters zoeken.

Elk jaar moet de pachter de aalmoezenier de helft van het fruit van vier appelaars of perenbomen thuis brengen en de aalmoezenier of zijn vertegenwoordiger zullen zelf op het pachtgoed hun keuze maken.

De pachter moet een borgsom deponeren bij de Raad van Vlaanderen. Doet hij dat niet, dan riskeert hij een dwangsom van 20 procent van het bedrag van de borgstelling als het de aalmoezenier of diens vertegenwoordiger aanmaant tot het deponeren van die borgsom, wanneer die aanmaning ook mag wezen⁹.

---

⁹ Met dank aan dr. Luc Van Durme voor de hulp bij het vertalen van de 16^e-eeuwse tekst.

Dit contract werd in tweevoud opgemaakt en wel op zo'n manier dat het twee keer werd geschreven op een vel perkament. Tussen de twee versies stond in grote letters geschreven: *sancte bavo ora pro nobis* (Heilige Bavo bid voor ons). Doorheen deze zin werden de twee teksten van mekaar gesneden; het bovenste gedeelte was voor de aalmoezenier en het onderste gedeelte bewaarde de pachter.

Bijlage - Transcriptie van het originele pachtcontract¹⁰

Voorwarde¹¹ om¹² den aelmoesnier¹³ va(n) tgoet te landeghem
Ic Bauwen vander Meerre p(res)b(ute)re¹⁴ Can(o)nick Ende aelmoesnier
vander kercke coll(egia)le van Ste Baefs te Ghendt kenne by desen In loy-
alen pachte ghegeheve(n) hebben(de) adriaen mortier fs Joos ende Jozine
wittevronghele zyn(en) wettelycken wyve tgoet der aelmoesene (sic) toe-
behoorend(de)/ ghelegghen inde prochie van landeghem Int lant va(n) Ne-
vele/ groot metten grachten canten en(de) hofstede tsamen eene(n) der-
tich nieuwe bunderen vC xcv Roeden o(n)der¹⁵ lant meersch en(de) bosch
gelijc dat ghemeten was int Jaer xvc xlvij¹⁶ by Joos martins ghezwoen
lantmetere der stede van Ghendt/ Ende dit eenen termyn van neghen
Jaren lanckgheduer(ende)¹⁷ om de som(m)e va(n) twalef ponden grooten
tsiaers zuvers ghelts¹⁸/ waenof¹⁹ deerste Jaerschare²⁰ van betalinghe
v(er)schine(n)²¹ zal te kerssavonde xvc neghenen veertich e(nde) also voort
ix Jaren gheduer(ende)/ te betalene met alsulken gelde als telcken daghe
van betalinghe ghemeenlyc Coors²² e(nde) ganc²³ hebben zal bynne(n) der
stede va(n) Ghendt/

---

¹⁰ RAG, Sint-Baafs, R 858/7, pachtcontract van 1548.

¹¹ Vorewaerde, vorewarde: 'overeenkomst, verdrag, contract'.

¹² Omme, om: 'van'.

¹³ Aelmoesnier: stond in voor de armenzorg en beheerde ook de goederen waar-
van de opbrengst naar de armenzorg ging.

¹⁴ Lat. presbyter: 'priester'.

¹⁵ Onder ... ende: 'zowel ... als'.

¹⁶ 1548.

¹⁷ Eenen termijn ... lanckgheduerende: 'gedurende een termijn van negen jaar'.

¹⁸ Gelt: 'betaalmiddel'.

¹⁹ Waenof: 'waarvan'.

²⁰ Jaerschare: 'termijn voor een pacht, pachttermijn'.

²¹ Verschinen: 'vervallen, betaalbaar zijn'.

²² Core, coor: 'zoals men wenst'.

Item boven desen moet de pachtere alle Jare leveren den aelmoesener
 Neghen steenen²⁴ botere
 Item noch es de voorn(oemde) pachtere ghehaud(en) te betalene zonder
 afslach van pachte alle de re(n)ten gaende Jaerlicx uuten voorn(oemden)
 goede hoedanich die zyn /Ende in ghevalle datter eeneghen cost ghebeur-
 de by faute ofte ghebreke van betalinghe vand(er) zelve re(n)te desen
 termyn ghedier(ende)²⁵ / dat zaude de voorn(oemde) pachtere moeten
 betalen tzyn(en) coste²⁶ /
 voorts es de voorn(oemde) pachtere sculdich tzyn(en) afscheedene te
 latene de leenighe e(nde) latinghe²⁷ ghelyc hier naer volght /
 Eerst vier bund(eren) wel en(de) lovelyc²⁸ ghemest besaidt met herten
 grane te wetene tarwe mesteluy²⁹ oft rogghe /
 Item noch drie bunderen besaidt met evene³⁰ /
 Ende laten den messinck³¹ weerdt zynde drie pond(en) groote /
 Item aengae(nde) de huusen stae(nde) upt voors(eide) goet die zyn
 ghepresen³² / Te wetene dwuenhuus weerdt zynde metten
 tem(m)erweerck³³ metsweerck daken weeghen en(de) solleme(n)ten³⁴ de
 so(mm)e va(n) zeven pond(en) groote vlae(nder)sch / De schuere mid-
 te(m)merwerc metswerc daken ende weeghen thien pond(en) thien sch.
 groote /
 Item dwaghen huus in hem zelve tem(m)erwerc metswerc daken wee-
 ghen e(nde) solleme(n)ten twee pond(en) thien sch. groote /
 Thovenbeur³⁵ tsamen als vooren zeventhien sch(ellingen) gro(te). Tcaes-
 huus metten hoenderkote tsamen alsbove(n) de so(mm)e van dertich
 sc(e)ll(ingen) groote /

---

²³ Ganc: 'de juiste maat'.

²⁴ Steen: 'naam van een gewicht'.

²⁵ Gedierende: 'gedurende'.

²⁶ Tsinen coste: 'op zijn kosten'.

²⁷ Leninge ende latinge: 'de paarden, gereedschappen, enz., die de aankomende
 pachter tegen *prisie* (taxatie) worden overgelaten'.

²⁸ Lovelijc: 'deugdelijk, voortreffelijk'.

²⁹ Masteluy, mesteluy: 'mengsel van half tarwe en half rogge'.

³⁰ Evene: 'zwarte haver'.

³¹ Messinc: 'mesthoop, beerput'.

³² Prisen: 'schatten'.

³³ Temmerwerk: 'houtwerk, houtconstructie'.

³⁴ Solement: 'de hard geslagen grond waarop een huis gebouwd werd'.

³⁵ Ovenbuur: 'bakhuis'.

alle welcke huusinghe de voorn(oemde) pachters zo goet laten moeten theurlied(er) afscheedinghe³⁶/ en(de) indien de zelve huusen beter bevonden waren/ zaude de pachtere danof beteringhe³⁷ e(nde) Instant³⁸ hebben/ e(nde) inden ghevalle dat de zelve huusinghe alsdan eerghere ofte van mynd(er) weerde waren/ zo sal de voorn(oemde) pachtere ofte pachtessse³⁹ ghauden zyn den voorn(oemden) aelmoesenier tzelve ghebreck up te legghene⁴⁰ e(nde) betalene al ten zegghen van goed(en) man(n)e(n)⁴¹ heml(ieden) dies verstaen(de)⁴² diemen van beede den zyden daer toe nemen zal/ wel v(er)staen(de) dat de zelve pachtere de man(n)e(n) van beede de zyden betalen zal zonder den cost vand(en) aelmoesenier/ Item es noch de zelve pachtere gehauden te plantene alle Jare vyftich plantsoenen⁴³ tzy wulghen abbeelen⁴⁴ ofte popelieren en(de) die laten upgaen/ e(nde) noch boven dien te halene met zyn(en) paerden e(nde) waghene eens tsj(aer)s als hy v(er)maendt⁴⁵ wesen sal vand(en) aelmoesenier vyftich ofte zestich eecken planssoenen uut myn heeren sp(re)laets va(n) s(en)te baefs bosch te loo(chris)ti e(nde) de zelve plantsoen(en) te pla(n)tene ofte doen pla(n)tene tzyne coste e(nde) die lovelyc te bewarene van(den) beesten⁴⁶/ Item es ooc de voorn(oemde) pachtere gehauden te latene de hauwen⁴⁷ vand(en) slachaute⁴⁸ zo hier volght/ Eerst tabbeel haut bosschelkin ande hautstrate groot o(n)trent iijC xxx Roen neghen Jaeren audt/ Item zeghers velt maelvelt langhe velt haut e(nde) de twee stywaerts bulcken elc zeven Jaren audt/ Item den quaden desselbeelck tvelt e(nde) de hegghen elc vier Jaer audt/ Item den cleerck bulck vyf Jar(en) audt/

---

³⁶ Afscheedinghe: 'het verlaten (van de hoeve)'.

³⁷ Beteringe: 'overwaarde'.

³⁸ Instant: 'vergoeding, teruggave'.

³⁹ Pachtessse: 'pachteresse'.

⁴⁰ Opleggen: 'bijpassen, betalen'.

⁴¹ Goede man: 'betrouwbaar persoon die geroepen wordt als deskundige'.

⁴² Hemlieden dies verstaende: 'die daar verstand van hebben'.

⁴³ Plantsoen: 'stek, poot'.

⁴⁴ Abeel: 'witte populier'.

⁴⁵ Vermaenen: 'iemand aan iets (bijv. zijn plicht) herinneren'.

⁴⁶ Lovelyc ... van de beesten: 'goed te beschermen tegen de loslopende dieren'.

⁴⁷ Houw: 'snoei'.

⁴⁸ Slachaute: 'kreupelhout'.

Item ghyselfins haut de heelstyle de ca(n)ten vand(e) vier ghemeten den
drael e(nde) abbeel hauten elck drie Jaren audt/
Item den desselbeelck e(nde) het maelvelt daeranne de twee bund(er)s
e(nde) turte westhaut metter west ostine elc twee Jaren audt/
Item den hulst e(nde) tveldt bosschelkin elc een Jaer audt/
Item den walschmeersch ende neffins slachmoertere ind(en) hulst en(de)
den bosch ind(en) hulst e(nde) den slachmoertere beneden (*geschrap*:
den bosch) bloot e(nde) boven achte Jaren audt/
Item alst myn(en) heere den aelmoesener belieft te com(m)ene upt
vorn(oemde) goet/ zo es de pachtere ghehouden den zelve te halene met
zyn(en) waghene e(nde) als de dienars vand(en) aelmoesener upt
voorn(oemde) goet com(m)e(n)/ zo moet heml(ieden) de pachtere de cost
gheven zond(er) afslach van pachte/
Item dat ghebeurde (dwelc god bescherme(n) wille) dat de huusinghen
vand(en) zelve(n) hove yet messchiede⁴⁹ by rookelooshede ofte negligentie
vand(en) pachtere ofte zyn(en) huusghezyn/ die zelve scade saude de
voorn(oemde) pachtere uprechten⁵⁰/ ten segghene va(n)goed(en)
man(n)e(n) dieme(n) beeden zyden daertoe nemen saude/
Item noch en v(er)mueghen de voorn(oemde) pacht(er)s gheen p(er)ceelen
vand(en) voorn(oemden) goede voorts te v(er)huere zonder expres
co(n)sent⁵¹ vand(en) aelmoesener/
Item es de voorn(oemde) aelmoesener onghhouden⁵² enich afslach te
doene van volcke van wapenen⁵³ die daer saude moghen com(m)en thee-
ren⁵⁴/ Nemaer⁵⁵ hadde voorn(oemde) pachtere eenighe scade van ghe-
meend(en)⁵⁶ oorloghe ofte by groote te(m)peeste/ die scade saudeme(n)
den pachtere up rechten ten segghen va(n) goed(en) man(n)en die men
daertoe an beed(en) zyde(n) neme(n) saude/ wel v(er)stae(nde) dat de
aelmoesener niet meer afslach en zal doen dan den pacht van(den) lande
daer de scade up ghevallen es/

---

⁴⁹ Misschien, messchein (werkwoord): 'een ramp gebeuren

⁵⁰ Oprechten: 'in orde maken, herstellen, vergoeden'.

⁵¹ Consent: 'toestemming'.

⁵² Onghhouden: 'niet verplicht tot'.

⁵³ Volcke van wapenen: 'gewapend volk, soldaten'.

⁵⁴ Teren: 'eten op kosten van (de pachter)'.

⁵⁵ Nemaer: 'maar'.

⁵⁶ Gemeend: 'echt'.

Item waert zo dat eenich va(n) heml(ieden) duer(ende) dese(n) pacht aflivich⁵⁷ worde/ zo es de aelmoesenier te vreden dat de lancx leevende gheheel tgoet besitten zal.

Ende in gevalle dat sy beede overleden zo zal de aelmoesenier te narsten meye tzelve goet moghen anveerden indient hem belieft/

Item noch es de pachtere ghehaudend den aelmoesenier thuus te bringhene deen helft vand(en) fraijte⁵⁸ dat alle Jare wassen⁵⁹ zal up vier appel ofte peerbomen die de aelmoesenier ofte zyn ghedeputeerde kyesen sulen upt voorn(oemde) goet staen(de)/

Voorts es de voorn(oemde) pachtere ghehaud(en) seker te doene⁶⁰ by myn(en) heeren vand(en) rade in vlaend(eren) up constrainte⁶¹ vand(en) vyften penn(inck) tallen tyde als hy vand(en) aelmoesenier ofte zyn(en) ghe(de)puteerde v(er)maent wesen sal/

In kennesse der waerheit zo zyn hier afghemaect twee voorwarde⁶² deen uute(n) and(er)e ghesned(en) deur de groote l(ett)ren tusschen beed(e) ghescreven Sancte bavo ora pro nobis danof deerste es ond(er) den aelmoesenier e(nde) dandere ond(er) den pachtere/ Ghedaen te Ghendt den lesten va(n) Septemb(er) xVC xlviii

Jan Luyssaert
Merendree

---

⁵⁷ Aflivich worden: 'overlijden'.

⁵⁸ Froyte, fraijte: 'fruit'.

⁵⁹ Wassen: 'groeien'.

⁶⁰ Seker doen: 'borg verstrekken door een bepaalde geldsom of goed in pand geven'.

⁶¹ Constrainte; constrente: 'dwang, gebod van hoger hand'.

⁶² Voorwarde: 'contract'.

ZES NEVELSE BROERS BAZYN, ZES NEVELSE EMIGRANTEN 1890 – 1906

Het moet in de Biebuyckstraat nr. 9¹ op 't hoveken van Petrus Bazyn² en zijn gezin er zijn aan toegegaan zoals Cyriel Buysse schreef in zijn Twee Werelden³:

“We moen toch iets doen; we’n keunen hier toch op mallekoar nie blijven zitten kijken op da huel klein hoveken!”

't Was naar 't einde van 1889 toe dat z'n oudste drie zonen hun moeder Maria Theresia Van Royen op de hoogte brachten van hun intenties om hun geboortedorp Nevele te verlaten, dat in ruil voor het hen nog onbekende Amerika.

Armoede, honger en de weinig positieve vooruitzichten op een beter en menselijker bestaan vormden de ingrediënten die hen deed dagdromen

Maria Theresia Van Royen.

van een ander en beter leven ver weg van de plek waar ze thans leefden. Als mannen uit een stuk voegden ze ook de daad bij het woord. Reeds in het voorjaar van 1890 stoomden Charles-Louis 23 jaar, Henri en Camiel respectievelijk 21 en 20 jaar Maria Th. Van Royen °Nevele 22.11.1830 richting het Westen. In mei van dat jaar verlieten ze als derde klasse passagiers aan boord van de S/S Rhyndland die voer onder de vlag van de Red Star Line, de Antwerpse haven uit.

“Toen klonk de derde, rauwe stoomkreet. Hij brulde langer dan de andere en deed het ganse schip en omgeving trillen... En heel langzaam, onmerkbaar en onvoelbaar, als in een droom,

---

¹ Gemeente Nevele – Bevolking – 1880, deel IV, 76.

² Gemeente Nevele - In de registers van Burgelijke Stand en van Bevolking, verkeerdelijk ingeschreven als Petrus Basuyn.

³ Cyriel Buysse, Twee Werelden, Verzameld Werk, A.Manteau, Brussel, 1974.

als in een nachtmerrie, week het reusachtige schip van de kade.”⁴

Op 6 juni 1890 liep het schip de haven van New York binnen. Nog dezelfde dag zetten de drie broers via het 'Emigrant Landing Depot' ook smalend 'the Castle Garden in New York' geheten voor het eerst in hun leven voet op Amerikaanse bodem.

Bepakt met het weinig materiële en het luttel geld dat ze van thuis uit hadden meegenomen, begon voor hen nu pas het echte avontuur. Vanuit New York werd het een dagenlang sporen via o.a. de Chicago & North Western Railroad tot in de staat Iowa. In deze staat hebben ze zich aanvankelijk gesetteld in Benton County, meer exact rond en in het plaatsje Belle Plaine, dat op dat moment het eindstation was van het traject Clinton - Boone.

De landbouw, nu economisch de nummer één in Iowa, stond toentertijd nog letterlijk in zijn kinderschoenen, men was er amper begonnen met de ontginning van het woeste land. De op dat ogenblik grootste werkgever in

de regio Belle Plaine was echter de spoorwegmaatschappij. Zij verschaftte werk aan vele avonturiers maar ook aan honderden vaklui en hun families waardoor ze in hun eigen onderhoud konden voorzien.

Na ongeveer tien jaar voor de Railroad Company te hebben gewerkt, besloten de broers Charles-Louis en Henri een eigen farm op te starten; de eerste in Poweshiek County, Iowa; de tweede verhuisde in 1906 naar Antelope County, ten zuidwesten van Creighton in de staat Nebraska.

Maar wat met Camiel, de jongste van de drie?

Na het huwelijk van Charles-Louis in Victor, Iowa op 15 augustus 1891 met Augustina Cleppe uit Bellem,

bleef zijn jongere broer Camiel bij hen wonen.

---

⁴ Zie voetnoot 3.

Na zijn huwelijk verhuisde Charles -Louis met z'n allen naar een farm in Clinton, Iowa. Op deze farm werden zijn oudste twee kinderen geboren, Henry en Edith. In 1895 keert Charles-Louis terug naar Poweshiek om er een grotere en betere farm uit te baten dan die in Clinton. Hier werden zijn vier volgende kinderen geboren m.n: August, Ella, Prosper en Mary. Charles-Louis overleed in Belle Plaine, Iowa op 17 december 1922 en ligt er begraven op de Oak Hill begraafplaats.

*Grafsteen: Ch.L.Bazyn & echtgenote.
Oak Hill Cemetery, Belle Plaine, Iowa, USA.*

Verder bij hem inwonende waren ook zijn schoonzuster, Maria Mathilde Cleppe die reeds weduwe was en met haar ook haar dochter Lena. Het was in die tijd dat Camiel er een buitenechtelijk kind verwekte bij Maria Mathilde, een zoon geboren in 1896 die de voornaam van Charly meekreeg. Beïnvloed door hun katholieke moralistische opvoeding werd Camiel voor zijn onwettelijk gedrag door zijn oudere broers stantepede richting België gestuurd. Eens terug bij moeder in Nevele bleef hij bij haar wonen tot in 1903.

Uit de Venesoenrapporten⁵ weten we dat Camiel, 32 jaar oud, landbouwer van beroep, terugreist naar Amerika vanuit Antwerpen aan boord van de S/S Kroonland op 7 november 1903. Hij keert terug naar Belle Plaine, Iowa waar hij sinds 1892 aan de spoorwegen werkzaam was en er 2 dollar per dag verdiende. Daar aangekomen, begeeft hij zich naar zijn broer Charles-

---

⁵ Venesoenrapporten 1909-1914. Bron: Archief Ministerie van Buitenlandse Zaken Brussel, dossier 2951/IV.

Louis, die er reeds 14 jaar als landbouwer gevestigd was. Voor de hele reis nam hij amper 15 frank mee, hij sprak Vlaams en Engels.⁶

Op latere leeftijd huwt Camiel nog in Toledo, Iowa met Mary Bush. Uit dat huwelijk werden geen kinderen geboren. Camiel overleed in Belle Plaine, Iowa, en ligt ook begraven op de Oak Hill begraafplaats.

Grafsteen: Camiel Bazyn & echtgenote.
Oak Hill Cemetery, Belle Plaine, Iowa, USA.

Zoals we weten had Henri al in 1906 Belle Plaine vaarwel gezegd en zich definitief in Nebraska gevestigd.

Henri was een intelligente kerel en tevens een zeer bekwaam landbouwer. Van de drie broers emigranten was hij trouwens de eerste die reeds op 1 november 1895 het volwaardig Amerikaanse burgerschap verwierf hem verleend door 'the Superior Court of the City of Cedar Rapids, Iowa' wat hem persoonlijk overhandigd werd door 'the Honorable T. M. Giberson Presiding Judge'.⁷ Ook was Henri de eerste in een lange reeks van Bazyns die afzag van zijn Rooms Katholiek geloof en overging naar de Congregational Baptist Church.⁸ Zijn echtverbintenis werd gesloten op 1 oktober 1896 in Antelope County, Creighton, Nebraska, de bruid werd Lizzie Feane afkomstig uit Noord-Rijnland Westfalen, Duitsland. Uit dat huwelijk werden drie zoons geboren m.n: Henry Peter, Edward en Theodore.

---

⁶ G. Bauwens, R. Deruyter, J. Palmans: Belgische emigranten naar Amerika II, 1903-1904, nr. 13702, VVF Antwerpen.

⁷ Archief fam. Bazyn, berustend bij Mrs. Wallace Bazyn, Creighton.

⁸ Archief fam. Bazyn, berustend bij Mrs. J.Chekal-Bazyn, Iowa City.

*Henri Bazyn Nevele 1868 –
Creighton 1953, Nebraska.*

Henri kende een gevarieerd en rijk gevuld leven, tien jaar werkte hij voor de Chicago & North Western Railroad waarna hij meer dan veertig jaar de leiding had over zijn farm. Op 1 oktober 1946 kende het koppel het geluk hun gouden huwelijksjubileum te vieren. Henri overleed in Creighton, Nebraska en ligt er begraven op het plaatselijke Greenwood kerkhof.

Maar het gezin Bazyn – Van Royen kende nog meer zoons en ook één dochter Maria Nathalia.

Aangestoken door de succesverhalen over leven en toekomst in het verre Iowa door hun nu Amerikaanse broers verteld, werden Serafien en Bruno en tenslotte ook August over de meet getrokken en

volgden ze het voorbeeld van hun oudere broers. Of was het weer zoals Buysse schreef:

Serafien Bazyn & Leonie Slock – Huw.
Nevele 1904.

“In Amerika had men nooit tijd genoeg; in oud Vlaanderen steeds tijd te veel. In Amerika was te weinig rust; in oud Vlaanderen te veel rust. Het waren twee vreemde werelden, die eigenlijk niets van elkaar konden begrijpen.”⁹

---

⁹ Zie voetnoot 3.

Als eerste volgde Serafien. Als jongste kind van het gezin vertrok hij uit Antwerpen aan boord van de S/S Zeeland op 18 december 1901 met bestemming New York. Zesentwintig jaar jong, van beroep dagloner zou hij weldra zijn broer Henri gaan vervoegen die toen nog in Belle Plaine, Iowa woonde. Bij zijn vertrek had Serafien 150 frank op zak en sprak alleen Vlaams.¹⁰

Volgens de aankomstlijsten van Ellis Island zette hij daar voet aan wal op 2 januari 1902. Na een verblijf van twee jaar in Belle Plaine keert hij terug naar zijn geboortedorp Nevele om er te trouwen op 21 januari 1904 met zijn uitverkorene Marie Leonie Slock.¹¹

The 10-stall round house, 1864-1955 – Belle Plaine, Iowa.

Zes weken na zijn trouwdag vertrok Serafien alweer richting Amerika, nu in het gezelschap van zijn vrouwtje Leonie. Ingeschreven op de passagierslijst van de S/S Kroonland van 5 maart 1904 verlieten ze Antwerpen met eindbestemming Belle Plaine, Iowa, waar ze een voorlopig onderdak zouden vinden bij zijn broer Henri die daar reeds 16 jaar werkzaam is. Voor de overtocht neemt hij 100 frank met zich mee, en sprak zowel Vlaams als Engels.¹²

---

¹⁰ J. Vanderhaeghe, D. Kinnev , M. Schilders, Venesoerapporten 1909-1914. Bron: Archief Ministerie van Buitenlandse Zaken Brussel, dossier 2951/IV, nr. 7773, VVF Antwerpen.

¹¹ Gemeente Nevele, BS – Huwelijken 1901-1910.

¹² G. Bauwens, R. Deruyter, J. Palmans: Belgische emigranten naar Amerika II, 1903-1904, nr.14288, VVF Antwerpen.

Aan werk geen gebrek. Zijn broer Henri, toen nog werkzaam bij de spoorwegmaatschappij introduceerde er zijn jongere broer Serafiën die er meteen aan de slag kon.

Serafiën's job was 'steam locomotive mechanic' in het in Belle Plaine befaamde 'round house'¹³

Het zogeheten 'round house' bestond o.m. uit een enorme stalen draaischijf waarop de stoomlocomotieven na aankomst in Belle Plaine werden gedraaid in de richting van waar ze kwamen, Clinton. Het was er zwoegen en ongezond werken voor 1,80 dollar per dag. Maar geld verzoet de arbeid en weldra werd ook zijn gezin uitgebreid en verrijkt met vier kinderen m.n.: Bertha, Alice, Renna en Maurice.

1923, 29 april. Het noodlot slaat toe. Na een lange en zware strijd overleed Serafiën te Belle Plaine op die dag aan de gevolgen van 'the Black Lung' bij

ons gekend als TBC. Een besmettelijke ziekte, opgedaan door het jarenlang onbeschermd arbeiden in een omgeving van kolenstof en waterdamp en dat onder de meest extreme werktemperaturen. Hij werd pas 48-jaar. Samen met zijn vrouw ligt ook hij begraven op het kerkhof van Oak Hill in Belle Plaine.

In zijn levensschets die verscheen op 30 april in de plaatselijke krant 'The Belle Plaine Union' leest men: 'Serafiën Bazijn, Popular Round House Employee Past Away Sunday'.¹⁴

Heel bijzonder is ook zijn bidprentje. Alhoewel gedrukt in de drukkerij van de 'Gazette van Moline' is het volledig in het Vlaams-Nederlands opgesteld.¹⁵ Het ver van thuis zijn kwam hier eventjes

weer naderbij.

¹³ Archief C & NWR, Belle Plaine Area Museum, Benton, Iowa.

¹⁴ Archief fam. Bazyn, berustend bij Mrs. Mc. Donald-Bazyn, Victor, Iowa.

¹⁵ Archief fam. Bazyn, berustend bij Mrs. Mc. Donald-Bazyn, Victor, Iowa.

Na Serafien was Bruno de eerstvolgende die in de voetsporen trad van zijn broers. Toch was Bruno niet zoals zijn andere broers, de sukkel leed aan scabiës (schurft) en werd zelfs om deze reden in 1891 afgekeurd voor zijn legerdienst.¹⁶ Maar van zodra zijn gezondheid beter werd en moeder Marie voor hem een ticket enkele reis Amerika had gekocht, verliet ook hij zijn geboorteland op 26 augustus 1905 via Antwerpen met de S/S Vaderland.¹⁷ Zijn eindbestemming was eveneens Belle Plaine, Iowa. Op het moment van zijn vertrek stond hij ingeschreven als landbouwwerkman in Nevele, was 30 jaar oud, ongeletterd en ongehuwd. Zoals zijn vorige broers reisde hij als een derde klasse passagier en nam voor de verre reis naast wat persoonlijke hebbedingetjes ook nog 50 frank mee. Op 5 september 1905 kwam hij aan op Ellis Island. Na zijn medisch onderzoek en het in orde brengen van de geldige verblijfspapieren, waarschijnlijk toch een hele klus voor Bruno, kon hij doorreizen naar zijn eindbestemming.

Bruno Bazyn
°Nevele 1872

Eens aangekomen in Belle Plaine kreeg hij onderdak bij zijn broer Serafien die daar als onderhoudsman werkte bij de spoorwegen. Na voorspraak door zijn broer Serafien kon Bruno meteen aan de slag bij de Chicago & North Western Railroad Company als rangeerder, een zware en zeker niet ongevaarlijke bezigheid. Bruno bleef juist zoals zijn broer August, vrijgezel.

In 1943 ondergaat hij een zware medische ingreep waarbij maagkanker werd geconstateerd. De vijf laatste maanden van zijn leven werd hij verpleegd en verzorgd ten huize van zijn broer Camiel toen wonende in de 1st Avenue, Belle Plaine. Bruno sterft er op zondagnamiddag 13 augustus 1944.

---

¹⁶ Gemeente Nevele, Nationale Militie 1882 – 1901.

¹⁷ Venesoenrapporten. Richard Deruyter, Belgische emigranten naar Amerika 1905, nr. 19340, VVF Antwerpen.

Zijn begrafenisdienst had plaats in de RK-kerk van Sint Michael in Belle Plaine op 16 augustus, waarna hij aldaar begraven werd op het kerkhof van Oak Hill.¹⁸

Grafsteen Bruno Bazyn – Oak Hill Cemetery

De laatste zoon die de grote stap zette tot emigreren was August.

Zeven maanden nadat Bruno België verlaten had, gaat hij begin april 1906 in Antwerpen

aan boord van de S/S Kroonland die hem naar het beloofde land brengen zal. Op 13 april kwam hij aan op Ellis Island en betrad er voor het eerst in zijn leven Amerikaanse bodem.

Bij zijn aankomst ontstond er enig dispuut met een immigratie-officier i.v.m. de schrijfwijze van zijn achternaam. Was het nu Baziyn of Bazyn?

August moest echter het antwoord schuldig blijven, want ook hij kon lezen noch schrijven en sprak daarbij alleen zijn gewesttaal.¹⁹

Maar eind goed, alles goed. Na zijn aankomst in Belle Plaine werd hij evenals zijn twee vorige broers er opgevangen door de aldaar wonende oudste. Kort nadat hij in Belle Plaine gesetteld was, kon ook August er zijn nieuwe job als spoorwegbruggenbouwer beginnen bij dezelfde maatschappij waarbij meerdere van zijn broers werkten of reeds gewerkt hadden. Tijdens de periode van WO I werd hij gerekruteerd en gemobiliseerd als soldaat milicien voor het Amerikaanse leger²⁰. Of hij ooit deelnam aan de gevechten in Europa is niet bekend. Zijn leven lang

*August Bazyn
°Nevele 1873*

¹⁸ Obituaries, Newspaper, Belle Plaine Union, August 14, 1944, Belle Plaine Library, Belle Plaine, Iowa.

¹⁹ Mrs.J.Chekal-Bazyn, mondelinge overlevering, Iowa City, Iowa.

²⁰ USA, World War I Selective Service System Draft Registration Cards, 1917-1918, Benton County, Belle Plaine, Iowa, FHL Roll Number 1642849.

bleef hij trouw aan zijn geloof en was hij een gewaardeerd lid van de Sint-Michael's Rooms Katholieke geloofsgemeenschap in Belle Plaine. Zoals zijn

broer Bruno is August ook nooit gehuwd geweest.

August hield zielsveel van zijn job als timmerman en bruggenbouwer ook al was het soms zwaar labeur zeker tijdens de harde wintermaanden die Iowa kent.

Zijn ontspanning zocht hij vooral in een spelletje 'rolle bolle' (krulbollen) onder vrienden en familie. Binnen de familie was hij méér dan een geliefde figuur.

De laatste jaren van zijn leven verbleef August in het 'Kriegel Nursing Home' in Tama, Iowa, nadat hij bij een valpartij een heup gebroken had en geveld werd door een herseninfarct. Hij stierf in Tama op 24 november 1956²¹. Op 27 november werd hij begraven met een Rooms Katholieke dienst en bijgezet op Oak Hill Cemetery in Belle Plaine, de plek waar reeds eerder de meeste van zijn overleden broers begraven lagen.

Hun zus Maria Nathalia, de oudste, was het enige kind van het gezin dat Nevele trouw bleef, jammerlijk, want een oude dag was

haar niet gegund. Na haar huwelijk in 1891 met Petrus Janssens, overlijdt zij op 4 januari 1898 in haar geboortedorp, slechts 34 jaar oud²².

Na hun vertrek naar Belle Plaine, Iowa, hebben alleen August en Camiel rond 1908 nog eens een bezoek gebracht aan hun moeder en hun dorp, want vader was in hetzelfde jaar als zijn dochter gestorven. Sindsdien is er in meer dan een eeuw geen enkel contact meer geweest met deze uitgeweken tak van de familie Bazyn/Bazijn. Tot ik in 2008 via onze moderne communicatiemiddelen met enkele geïnteresseerde nazaten contact kreeg. Begin 2009 hebben mijn vrouw en ik besloten om in september een

²¹ Obituaries, Newspaper, Belle Plaine Union, November 26, 1956, Belle Plaine Library, Belle Plaine, Iowa.

²² Gemeente Nevele, B.S. – Overlijdens 1891-1900.

bezoek te brengen aan de staat Iowa, en aan hen die naamdrager of afstammeling waren van de Nevelse familie Bazyn. De ontvangst was er echt eentje op zijn Amerikaans, maar wat ons het meeste trof, was de manier waarop het familiearchief er gekoesterd werd, zoals de oude foto's uit Nevele en deze uit de beginperiode van hun nieuwe bestaan in Iowa. Bij enkelen hing zelfs de originele trouwakte van hun grootvader en grootmoeder mooi ingelijst als sierstuk aan de wand. Waar ziet men dat nog in Vlaanderen?

Anno 2010 verwachten we al enkelen van hen in het land van hun voorouders. Mooi toch, dat na meer dan een eeuw van complete stilte.

Willy Joos
Drongen

IN D'OPE VAN VREDE

'In d'Ope van Vrede' is een van de vele herbergnamen in het werk van Buysse en zoals steeds bij hem is het niet duidelijk of die herberg werkelijk heeft bestaan of uit de fantasie van Buysse is gesproten.

In één van zijn werken situeert hij de herberg 'op de hoek van de straat, vlak naast de oever van het beekje dat het dorp in tweeën scheidt'. Dit is de vroegere herberg 'De Karper' op de hoek van de C. Vander Cruyssenstraat en de Poekebeek, op de plaats waar nu een bloemenzaak is gevestigd. Maar die herberg heeft nooit 'In d'Ope van Vrede' geheten...

'In d' Ope van Vrede' was een zeer veel voorkomende herbergnaam in Vlaanderen en houdt verband met de vele oorlogen die onze contreien hebben geteisterd. Vlak na de Eerste Wereldoorlog ontstonden in zeer veel dorpen herbergen met de naam 'In d'Ope van Vrede' of 'Den Ijzer'. Deze namen beantwoordden aan de zucht van onze bevolking naar vrede na die moorddadige Eerste Wereldoorlog.

In Buysse's werk was 'd'Ope van Vrede' de deftige dorpsherberg waar de notabelen 's middags hun dreupel dronken en 's avonds verder kwamen kaarten.

Op 11 juli 1932 werd Cyriel Buysse door de koning tot baron benoemd. Zijn wapenspreuk luidt: In de hoop van Vrede. Dat hij zelf die wapenspreuk koos om de burgerij en het hof een hak te zetten, is een verhaal dat in de jaren zestig van de vorige eeuw werd verspreid. Buysse was echter te ziek om nog iets te kunnen beslissen en het was de vrouw van zijn enige zoon René die als devies 'In de hoop van vrede' koos.

Naar aanleiding van het Cyriel Buyssejaar 2009 kreeg café 'In de Pen' te Nevele als tweede naam 'In d'Ope van Vrede'.

Herberg "De Pen" lag in 1929 op de hoek van de Blasiusdries en de Langemunt en werd uitgebaat door Prosper De Paepe en zijn vrouw Leontine Mestdagh. Het café was het lokaal van de BSP-Nevele en van 1942 tot 1960 van de toneelkring 'Uit eigen Kracht'.

In 1988 werd het café een privé-woning en de naam werd overgedragen op een nieuwe herberg op de hoek van de Langemunt en de Zeistraat.

Deze herberg draagt dus nu twee namen “In de Pen” en “In d’ Ope van Vrede”.

Naar aanleiding van het ophangen van het nieuwe uitgangbord in 2009 schreef de Nevelse volksdichter André Dhoore (Dreets Duere) volgende ontboezemingen.

In d’ Ope van Vrede

*Iere, in d’ Ope van Vrede,
bei Marleen bei da’k weede,
nen noame uit dn tijd van Buysse
maor ier es ter noeijt geen ruize.*

*En oal de mensn kommn ier girn,
ze kommn ier hulder geld vertirn,
zhen ier waore vuer hulder geld,
ze wordn ier vriendelijk besteld.*

*Een lekker pijntsen, oaltijd fris,
dat es beilange toch nie mis,
d' Ope van Vrede doe sijn tevuern,
ge zult ier noeijt geen klachtn huern.*

*D' Ope van Vrede? daor est goed,
daor est nog gelijk dat moet,
tes daor geen melk en heunijnk,
maor de klant es daor nog keunijnk.*

Dreets Duere

Jan Luyssaert
Merendree

EEN ENGELS PILOOT BEGRAVEN OP HET KERKHOF VAN BAARLE-DRONGEN

In ons tijdschrift jg. 12 (1981), afl. 4, p. 219-224 verscheen van de hand van A. Janssens een artikel "Een Engels piloot begraven op het kerkhof van Baarle-Drongen".

In de paragraaf "Een luchtgevecht boven Merendree" (p. 223) lezen we hoe op 23 oktober 1918 vier Engelse vliegtuigen werden neergeschoten langs de weg Hansbeke-Merendree. De vier gesneuvelde piloten waren volgens de auteur Lt. Baylet, Kap. Nash, 2^e Lt. Sidliss en een onbekende piloot. Van Piet Dhanens (Gent) die een studie heeft geschreven over de Geschiedenis van de Luchtvaart in en om Gent ontvingen we volgende correcties: Baylet moet zijn **BAYLEY Frederick Gordon** en Sidlisse is **SUTCLIFFE Geoffrey**. Alle drie de piloten hebben hun graf op het Cement Hou-se Centry (Poelkapelle-Langemark).

Onder de paragraaf "Een luchtgevecht boven Landegem" (p. 223-224) wordt geschreven dat op 22 oktober 1918 zich een luchtgevecht afspeelde boven Landegem. Hierbij verloren de Engelsen twee vliegtuigen. Een eerste vliegtuig bestuurd door 2e Lt. Chavé stortte te pletter in de Gentstraat te Vosselare op een stuk land achter de oude hoeve Kervijn. De piloot werd later begraven op het kerkhof van Landegem. Een tweede toestel stortte neer op een stuk grond tussen de Heirenthoek en de Molenkouter. De piloot 2e Lt. Nosh overleefde de val niet en werd begraven op het kerkhof van Landegem. Ook hun namen werden door de auteur verkeerd gelezen. Chavé moet zijn **CAVE Clement** en McNosh moet worden gelezen als **McNish Hugh**. Beide piloten liggen nu begraven in Anzegem.

Op 27 oktober werd nog een vliegtuig van het 104e squadron neergehaald boven Nazareth. In werkelijkheid ging het over een toestel van 204 Sqn (en dus niet 104 Sqn) en de piloot was **Lt. MURRAY Huson Grand**.

J.L.

VERSLAGEN

Taal of tongval? Dialectzorg in Vlaanderen tussen taalpolitiek en erfgoedbeleid op maandag 14 december 2009 in de Klaproos in Landegem. Ingericht door Heemkunde Vlaanderen vzw, in samenwerking met Variaties vzw, FARO, de heemkundige kring Het Land van Nevele en het Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland. 47 aanwezigen.

Geanimeerde discussieavond ingeleid door Dr. Rob Belemans sinds vele jaren betrokken bij het wetenschappelijk onderzoek naar inheemse taalvariatie in Vlaanderen en Nederland. Met de medewerking van prof. dr. Jacques Van Keymeulen (UGent) en Edmond Cocquyt (Gentse Sosseteit). Erik Wille en Roger Schelstraete zorgden voor de muzikale omlijsting in ons dialect.

Voorstelling van het boek over de Landegemse plaatsnamen en lezing over "De ontginningsgeschiedenis van Landegem in de spiegel van zijn plaatsnamen" door Jan Luyssaert op vrijdag 18 december 2009 in de Klaproos in Landegem. 50 aanwezigen.

Dit boek over de toponymie van Landegem is het dertiende in de reeks *Meetjeslandse toponiemen tot 1600*, uitgegeven door de Stichting Achiel De Vos. Het is een gezamenlijke publicatie van dit plaatsnaamkundige genootschap en de heemkundige kring Het Land van Nevele.

In de reeks verschenen vroeger reeds een aflevering over Hansbeke en een over Merendree, twee gemeenten die tot het Meetjesland behoren en door

de fusie van de gemeenten samen met Landegem, Vosselare en Poesele bij de gemeente Nevele werden gevoegd.

Deze nieuwe gemeente Nevele kiest telkens opnieuw uitdrukkelijk voor aansluiting bij de regio Meetjesland. Nevele maakt bijvoorbeeld deel uit van de politiezone Lovendegem, Waarschoot en Zomergem (drie Meetjeslandse gemeenten) en is aangesloten bij het Cultuuroverleg Meetjesland, Comeet genoemd.

En aangezien Nevele de kern is van het onderzoeksgebied van de heemkundige kring Het Land van Nevele is het vanzelfsprekend dat deze vereniging samen met de Stichting Achiel De Vos dit werk uitgeeft.

Jan Luysaert heeft in de voorbije jaren honderden bladzijden documenten van 1300 tot 1700 gelezen en de oude plaatsnamen van Landegem opgetekend, geklasseerd en geschiedkundig en taalkundig verklaard.

Na de verwelkoming door voorzitter André Bollaert gaf prof. Dr. Magda De Vos van de vakgroep Nederlandse taalkunde van de Universiteit Gent en voorzitter van de Stichting Achiel De Vos meer duiding over de publicatie zelf en de situering ervan in de reeks Meetjeslandse toponiemen tot 1600. Jan Luysaert vertelde ons daarna iets meer over de ontginningsgeschiedenis van Landegem in de spiegel van zijn plaatsnamen. Tot slot prees schepen van cultuur Hugo Verhaege de auteur en de uitgevers voor hun niet aflatende inzet voor het lokale erfgoed waarna hem het eerste exemplaar van de toponymie van Landegem werd overhandigd.

Het boek is verkrijgbaar in onze bibliotheek Hansbekedorp 10 te Nevele (Hansbeke) aan de prijs van 15 €. Wie het boek opgestuurd wil krijgen stort 19 € op rekening 290-7431460-20 van Het Land van Nevele vzw, Dammeers 35, 9880-Aalter.

Nacht van de geschiedenis op dinsdag 23 maart 2010, ingericht door het Davidsfonds met medewerking van Het Land van Nevele in de kerk van Lotenhulle en in de Klaproos in Landegem. 70 aanwezigen.

“Tussen hemel en aarde - Funeraire geschiedenis van Lotenhulle.” Aan de hand van verhalen en beelden vertelde onze ondervoorzitter Arnold Strobbe voor zo'n 70 aandachtige toehoorders hoe de mensen van Lotenhulle in de loop der tijden hun doden een laatste rustplaats bezorgd hebben. Naast een uitvoerige bespreking van de grafmonumenten werd speciale aandacht besteed aan de indertijd veelbesproken verhuizing van het oude naar het nieuwe kerkhof in de jaren zestig.

Deinzenaar Claude Ghekiere wist de 35 aanwezigen sterk te boeien met zijn *“Geschiedenis van het devotie- en bidprentje”*, een geschiedenis die terug gaat tot de 16de eeuw, een periode van godsdienstoorlogen, waarbij de katholieke gemeenschap in de Nederlanden tot een minderheid ging behoren. Er werd dan ook destijds alles in het werk gesteld om deze religie een nieuw leven in te blazen, o.a. met het verspreiden van tekeningen en prentjes. Stilaan evolueerde het bidprentje zich tot een ‘santje’ voor een overleden dierbare.

Viering 40 jaar Het Land van Nevele op zondag 28 maart 2010 om 14 uur in de rotondezaal van het historische Kasteel van Ooidonk te Bachte-Maria-Leerne. 100 aanwezigen

Voorzitter André Bollaert verwelkomde de honderd genodigden als volgt:

“Van harte welkom op de 41ste jaarvergadering van de heemkundige kring Het Land van Nevele. HET LAND VAN NEVELE bestaat 40 jaar en dank zij de welwillendheid van graaf Juan t’ Kint de Roodenbeke kunnen wij u deze feestvergadering aanbieden op een van de mooiste plekken van ons land, het historische kasteel van Ooidonk, het kasteel van onze heren van Nevele. Mijnheer de graaf wij danken u dan ook hierbij van harte voor uw gastvrijheid.

Laat ons nu, zoals het op een jaarvergadering past, eventjes terugblikken op het voorbije jaar. 2009 was voor onze vereniging een uiterst succesvol jaar met een recordaantal leden en veel volk op onze activiteiten maar het was op sommige momenten ook een turbulent jaar. We kregen niet altijd waar we meenden recht op te hebben en soms werden we, misschien niet altijd bewust, totaal verkeerd begrepen of geciteerd.

Zo organiseerden we van 1 januari tot 15 maart in de Poeselse Sint-Laurentiuskerk een tentoonstelling over oude doodsprentjes.

*Op 23 januari i.s.m. Davidsfonds Lotenhulle-Poeke en Gezinsbond Poeke in het Gemeentelijk ontmoetingscentrum te Lotenhulle organiseerden we een vertelling door Dirk Musschoot met als titel: **Van Franschmans en Walenmannen**, Vlaamse seizoenarbeiders in den vreemde in de 19de en 20ste eeuw.*

Op 22 maart had tijdens onze 40ste jaarvergadering in het P.O.C. de Kantine te Poesele de lezing en diashow plaats: **Poesele en Poeselaars in het leven en werk van Cyriel Buysse: een 'gepeinz' ...**, door André Bollaert. Trees Coppieters las voor uit het werk van Buysse.

Op 19 april trokken we samen met de leden van Curieus o.l.v. onze erevoorzitter Jan Luyssaert door de straten van Nevele voor een **Buysewandering**. Mia Pynaert en André Bollaert lazen teksten van Buysse voor in het Nevels dialect. De wandeling werd afgesloten met de onthulling van het poëziepaneel van de gezusters Loveling aan het Schipdonkkanaal.

Op zondag 14 juni trakteerde Eddy Vaernewijck ons op een **Literaire zomervandeling in het Deurle van Cyriel Buysse** en nodigde mevrouw Nadine Buysse ons uit in haar woning zodat we net als haar grootvader konden genieten van een uniek vergezicht op de Leiemeersen en Ooidonk.

Tijdens de Nevelse Sinksenkermis pakten we opnieuw uit met onze reizende tentoonstelling '**Mijnheer Cyriel**' in de vroegere cichoreifabriek Buysse-Loveling.

Tussen 1 juni tot 31 december organiseerden we de tentoonstelling **De Sint-Laurentiuskerk en –parochie van Poesele** in de St.-Laurentiuskerk te Poesele i.s.m. de lokale Kerkfabriek.

Tussen 1 juli en 30 september organiseerden we i.s.m. de Werkgroep 150 jaar Cyriel Buysse een **literaire zoektocht** rond enkele werken van Buysse. Op 12 juli had in de Poeselse kerk de 25ste uitdeling plaats van bedevaartvaatjes van de donderheilige Donatus.

Op 27 september leidde onze ondervoorzitter Arnold Strobbe een **Heemkundige literaire herfstwandeling** in Lotenhulle en Poeke. Drie verhalen van Buysse, die zich in Lotenhulle en Poeke afspelen werden op de originele locaties voorgedragen en/of gespeeld.

Op 18 december onderhield onze erevoorzitter Jan Luyssaert ons over: **De ontginningsgeschiedenis van Landegem in de spiegel van zijn plaatsnamen** en stelden we het boek "Meetjeslandse toponiemen tot 1600: Landegem" voor.

We verleenden onze medewerking aan tal van activiteiten. Zo waren we op 14 januari gastspreker op de algemene ledenvergadering van de Nevelse erfgoedvereniging Wende (Het gasthuis, het penitentenklooster en de paterij van Nevele, Jan Luyssaert).

Op 8 maart waren we aanwezig met een stand op de 10de **Genealogische Boekenbeurs** in het (J.O.C.), Jeugd Ontmoetingscentrum Europa-hal, Generaal Maczekplein te Tielt.

Op 24 maart werkten we mee aan **De nacht van de geschiedenis** een organisatie van het Davidsfonds Landegem.

Op 26 april werkten we mee aan de **Erfgoeddag** – Uit vriendschap - rond het kasteel Ter Wallen in Merendree.

We verleenden logistieke steun aan de tentoonstelling **Het leven van Martinus Steyaert te boek**, een organisatie van Erfgoedgroep Zomergem in de bibliotheek van Zomergem die doorging van 26 april tot 12 mei.

Naar aanleiding van de **Buyse Fietstocht Nevele–Deurle** op 16 juli, een organisatie van Neos Nevele fungeerde André Stevens als gids en stelde André Bollaert de brochure samen.

We waren aanwezig op de Tweedehandsboekenmarkt in Deinze op 25 juli. Voor **Open Monumentendag** van 13 september verzamelden we de nodige documentatie en zorgden op de dag zelf voor het constant leiden van gidsbeurten met 4 bestuursleden van 10 tot 18 uur. We werkten ook mee aan het samenstellen van de brochure.

We verleenden onze medewerking aan de tentoonstelling **De drie seizoenen van de dichter Richard Minne in Bachte-Maria-Lerne** in galerie L'Oeuil, donc te Bachte-Maria-Lerne van 26 september tot 18 oktober.

We stelden de brochure samen van de Nevelse **Open Kapellendag** die op 27 september plaatsvond.

We waren gastspreker tijdens het **Kapellenslotmoment** in de gemeentenzaal te Vosselare op 3 oktober (De historiek van de Nevelse kapellen in vogelvlucht, André Bollaert) en nog dezelfde dag waren we gastspreker tijdens

de uitreiking van de **Wendeprijs** in de kerk van Poesele (De orgelbouwers Lovaert en hun tijdgenoten, André Bollaert).

De volgende dag, op 4 oktober pakten we uit met een uitgebreide boeken- en infostand op **Meetjesland Erfgoed** – in CC den Hoogen Pad in Adegem, de erfgoedbeurs georganiseerd door Comeet en Erfgoedcel Meetjesland.

En tenslotte op 14 december waren we medeorganisator van **Taal of tongval?** in de Klaproos te Landegem. Een organisatie van Heemkunde Vlaanderen i.s.m. Dialectgenootschap Zuidwest-Meetjesland, Variaties v.z.w. en FARO.

We namen deel aan alle vergaderingen van de collega-groep erfgoedverenigingen ingericht door Comeet. We beantwoordden tientallen vragen over gebeurtenissen, toponiemen, oude gebruiken, de Nevelse schrijvers enz. in de vroegere dorpen van ons werkgebied. De rubriek "Liturgisch hoekje", die een blik werpt op oude kerkelijke gebruiken en -vieringen en hun achtergrond, in "Kerk & Leven Groot Nevele" wordt wekelijks door een bestuurlid van onze kring verzorgd.

We gaven gidsbeurten in het kader van het Buysse-jaar gecombineerd met de geschiedenis van en de bezienswaardigheden van en in Nevele. Nog in het kader van het Buysse-jaar werkten we samen met het Liberaal Archief in Gent en met diverse culturele verenigingen. We bezorgden cultuurhistorische informatie aan de cultuurambtenaar van Nevele en aan diverse socio-culturele verenigingen. We bezorgden de Nevelse Erfgoedvereniging Wende de nodige informatie i.v.m. de Nevelse spookverhalen voor hun leaderproject De Nevelen ontsluiert. Op vraag van de gemeente Nevele gaven we advies voor nieuwe straatnamen in Landegem en werkten we mee aan de realisaties van de Werkgroep 150 jaar Cyriel Buysse.

Onze bestuursleden verleenden hun medewerking aan twee boeken over het leven en werk van Cyriel Buysse namelijk *De wereld van Cyriel Buysse* (Joris van Parys) en *Kijken met Cyriel Buysse* (Tania Desmet). We bezorgden cultuur-historische informatie aan de kunstenaars die deelnamen aan de wedstrijd voor het ontwerpen van het Buysse-monument op de Markt in Nevele. We zorgden er opnieuw voor dat op regelmatige tijdstippen artikels verschenen in de Gazette van Detroit over erfgoed en erfgoedactiviteiten in ons werkgebied.

We kwamen, met gunstig gevolg, tussenbeide voor de herstelling van het grafmonument Buysse-Loveling op het Campo Santo in Sint-Amandsberg. We trokken opnieuw de aandacht op de dramatische oorlogsgebeurtenissen in Vinkt en Meigem in mei 1940 zodat het dossier van de reflectie ruimte die voorzien was in het nieuwe Rust- en verzorgingstehuis Sint-Franciscus opnieuw zal worden behandeld.

Onze bibliotheek te Hansbeke was 9 zondagvoormiddagen open en werd buiten de openingsuren nog door een 20-tal bezoekers bezocht. Enkele studenten werden begeleid bij het opzoeken van materiaal voor hun scriptie.

We verstuurden 9 nieuwsbrieven, een nieuw initiatief dat we in januari 2009 voor het eerst lanceerden, naar zo'n 450 mailadressen. Daarin kondigden we naast onze eigen werking ook de activiteiten aan georganiseerd in het kader van het Buysse-jaar en de activiteiten van andere erfgoedverenigingen en we klaagden hierin ook aan wat voor ons niet door de beugel kan zoals de dreigende sloop van de eeuwenoude linden in de Ooidonkdreef.

*Onze reizende tentoonstelling **Mijnheer Cyriel** lokte opnieuw vele honderden bezoekers het voorbije jaar. Ze was o.a. te zien in: de stadsbibliotheek van Gent en het voormalige gerechtshof te Eeklo.*

*Ons tijdschrift **Het Land van Nevele** verscheen 4 maal, samen goed voor 493 blz. lokale geschiedenis. Eind 2009 telden we 465 abonnees op ons tijdschrift d.w.z. 24 meer dan in het recordjaar 2008.*

Onze website, actief sinds 23 september 2000, telde zijn 60.000ste bezoeker (waaronder meer dan 3000 Nederlanders) op 28 november 2009 en Radio Oost Vlaanderen, de lokale pers en de regionale tv-zender AVS waren nooit veraf bij de organisatie van onze activiteiten en deze waaraan we onze medewerking hebben verleend. Van harte dank hiervoor."

De kring verwelkomde begin dit jaar twee nieuwe bestuursleden: Francine De Paepe uit Landegem en Trees Coppieters uit Poesele. Francine is familie kundige en is geen onbekende in VVF-kringen. Trees is voordrachtskunstenaar en zal zeker aan haar trekken komen in een kring waar de literatuur hoog in het vaandel wordt gedragen.

Graaf Juan t' Kint de Roodenbeke met enkele bestuursleden van Het Land van Nevele bovenaan de eretrap van het Kasteel van Ooidonk onder het waakzaam oog van Alexander Farnese, een schilderij van Otto van Veen (Otto Venius) (Leiden, 1557 – Brussel, 1629) Van Veen was de hofschilder van Alexander Farnese, hertog van Parma. Na diens dood in 1592, werd hij de leermeester van Peter Paul Rubens en hofschilder van de aartshertogen Albrecht en Isabella.

V.l.n.r. André Bollaert, André Stevens, Francine De Paepe, graaf Juan t' Kint de Roodenbeke, Trees Coppieters, Stefaan De Grootte, Daniel D'Hooge, Jan Luyssaert, Julien Scherpereel, Yvonne De Vos-De Keere, Patrick Tuytschaever.

Gastspreker op onze 41ste jaarvergadering was prof. René Vermeir. Prof. Vermeir is een geboren Dendermondenaar en woont thans in Gent. Hij studeerde Romaanse Filologie en Geschiedenis aan de Universiteit Gent. In 1998 promoveerde hij aan dezelfde universiteit tot Doctor in de Geschiedenis, met een proefschrift over de Spaanse Nederlanden tijdens de laatste

fase van de Tachtigjarige Oorlog (1621-1648). Zijn wetenschappelijke specialisatie is de politieke en institutionele geschiedenis van de 16de tot de 18de eeuw, met een bijzondere belangstelling voor de betrekkingen tussen Spanje en de Lage Landen. Hij publiceerde hierover enkele boeken en vele artikels in tijdschriften en verzamelwerken. Sinds 2002 is hij als professor verbonden aan de vakgroep Geschiedenis van de Universiteit Gent.

In zijn boeiende lezing '**Van kooplieden tot edelen: de familie della Faille, ca. 1550-1650**' schetste onze spreker de geschiedenis van de Kortrijkse landbouwersfamilie *van der Faelge* waarvan een tak de landbouwerstiel vaarwel zegde om handelaars te worden in Antwerpen. Ze italianiseerden hun familienaam in 'della Faille' en maakten vooral fortuin in de handel met het hoge Noorden en de overzeese gebieden. Dit fortuin belegden ze in onroerend goed. Zo kocht Maarten della Faille in 1592 de Heerlijkheid Nevele en het Kasteel van Ooidonk en enkele jaren later werd het kasteel volledig verbouwd en kreeg het zijn huidig uitzicht. De familie werd zeer invloedrijk en werd de geldschieter van vele gezagsdragers in financiële moeilijkheden. In 1670 werd de familie in de adelstand verheven en mochten ze titel van baron voeren.

Een huldenummer voor erevoorzitter Jan Luyssaert

Toen de idee stilaan vorm kreeg om ons 40- jarig bestaan, dankzij de medewerking van ons lid de heer graaf Juan t' Kint de Roodenbeke, te vieren in het fraaie historische Kasteel van Ooidonk, ontstond de idee om onze erevoorzitter eens te verrassen en te bedanken voor de vele jaren van goede leiding en goede samenwerking, voor de vele uren slaap die hij liet voor Het Land van Nevele en de ontelbare onbetaalbare uren vrijwilligerswerk die hij aan onze vereniging besteedde. Het culturele palmares dat onze erevoorzitter de voorbije veertig jaar verzamelde vindt zijn gelijke niet en nog te weinig Nevelaars beseffen hoe belangrijk Jan als cultuurambassadeur voor Nevele is geweest en nog steeds is in en tot ver buiten Nevele. We vonden dan ook snel enkele vrienden van Jan bereid om hun persoonlijk, heemkundig, literair of wetenschappelijk steentje bij te dragen en we waren dan ook zeer verheugd dat we in deze unieke historische locatie dit feestelijk 'Huldenummer Jan Luyssaert' aan Jan en onze leden als blijvend aandenken van onze vriendschap en waardering konden aanbieden.

De 'Nevelse huwier' voor graaf Juan t'Kint de Roodenbeke

De naam t' Kint de Roodenbeke is een begrip in de Leiestreek en hij is onafscheidelijk verbonden met het kasteel van Ooidonk dat staat voor schoonheid: schoonheid van architectuur, schoonheid van natuur en schoonheid van landschap. Het was de Brusselse advocaat Henri t' Kint de Roodenbeke die in 1864 het kasteel van Ooidonk en het 1200 ha groot domein kocht van de familie van baron du Bois de Nevele. Henri was in 1841 gehuwd met Zoé De Naeyer, de dochter van een rijke Gentse advocaat en katoenhandelaar. Na de verwerving van het kasteel werden onmiddellijk herstellingswerken uitgevoerd en in 1870 werd het gemoderniseerd zonder dat aan het fraaie 16de-eeuwse Vlaams renaissance-uitzicht werd geraakt. Op 26 mei 1900 verwierf Henri de titel van graaf, erfelijk voor de oudste zoon.

Als geen ander is de familie t' Kint de Roodenbeke van het kasteel en zijn omgeving gaan houden en de familie heeft talrijke voorstellen afgewezen om de prachtige Leiemeersen rond Ooidonk geheel of gedeeltelijk te verkavelen. Naast graaf Juan hebben vooral zijn vader graaf Henri en zijn grootvader graaf Juan de moed gehad om nee te zeggen en andere oplossingen te zoeken voor de zware financiële eisen die het instandhouden van het domein stelt. Vanaf 1958 werd het kasteeldomein opengesteld voor het publiek.

Graaf Henri restaureerde het kasteel aan de buitenkant. Graaf Juan deed de binnenkant. Op tien jaar tijd werden alle zalen geschilderd, alle meubels gerestaureerd en alle stoelen, zetels en canapés die het nodig hadden opnieuw overtrokken.

De navolgende passage die genoteerd staat in het boek 'Een nobel doel' typeert de gehechtheid en de liefde van de graaf voor zijn Ooidonk. Hij vertelt hierin het volgende: **"Als ik 's morgens opsta, is het eerste wat ik doe de deur openzetten en het kasteel bekijken. Hier in de Leiestreek is het licht elke ochtend, elke middag, elke avond anders. Bijgevolg ziet het kasteel er ook telkens weer anders uit. Hoe meer ik ernaar kijk, hoe meer mooie details ik bemerk. Ik zie natuurlijk ook de fouten en gebreken, de schadde van de wind, regen en storm. Dat is de keerzijde van de medaille. Als je hier woont, valt je oog de hele tijd op herstellingen die moeten gebeuren."**

Boven de toegangspoort van het Kasteel van Ooidonk bevindt zich het wapenschild van de familie della Faille dat eveneens het wapenschild was van de Baronie Nevele. Om die reden prijkt het op de achterzijde van de kaft van ons tijdschrift.

De galerij op de eerste verdieping gedecoreerd met portretten van de voorouders van de familie t' Kint de Roodenbeke.

Graaf Juan is de vijfde generatie t' Kint de Roodenbeke die op het kasteel woont en net als zijn voorvaders blijft hij zich constant inspannen om het domein dat naast het kasteel nog zo'n 140 ha weiden en bossen groot is zelfbedruipend te maken. Zo kunnen nog steeds ieder weekend vele wandelaars en fietsers genieten van het best bewaarde Leielandschap. De inspanningen die hij trotseert voor het instandhouden van het kasteel van Ooidonk en het openstellen van het kasteel en de kasteeltuin voor het grote publiek kunnen niet genoeg gewaardeerd worden. Denken we hierbij ook aan de Leiecrises vanuit Deurle die beginnen met een bezoek aan Ooidonk, de Schotse dagen in augustus, de Lifestyle tuinbeurs (Pasen), de openlucht opera Carmen op 16, 17 en 18 september 2010, de talrijke kunstbiënnales, en nog zoveel meer.

Met onze heemkundige onderscheiding de 'Nevelse Huwier' wil onze kring aan de graaf zijn dankbaarheid en waardering tonen voor wat hij voor ons en onze streek doet en betekent.

Graaf t' Kint de Roodenbeke, lid van Het Land van Nevele sinds zijn oprichting, dankte de heemkring voor de toekenning van de Nevelse Huwier. In zijn dankwoord drukte hij ook zijn bezorgdheid uit over de grote kosten die de onderhoud van het kasteel met zich meebrengt ondanks de overheids-subsidies. Tot slot nodigde graaf t' Kint de Roodenbeke onze kring alvast al uit voor de viering van 50 jaar Het Land van Nevele in zijn prachtige Kasteel van Ooidonk en wenste hij ons nog veel succes toe in onze werking.

Graaf Juan t' Kint de Roodenbeke neemt de Nevelse Huwier in ontvangst van voorzitter André Bollaert.

Met een receptie aangeboden door onze kring in dit unieke kader kwam een einde aan een onvergetelijke namiddag, een nieuw hoogtepunt voor onze kring.

Een gezellige drukte tijdens de receptie in de eetkamer in Lodewijk XVI-stijl

Officiële opening van de bibliotheek HET LAND VAN NEVELE op zondag 11 april 2010 om 10 uur met het gemeentebestuur van Nevele, de medewerkers aan de verhuis en de schenkers van boeken en documentatie van de voorbije jaren.

Nadat de heer Johan Cornelis, burgemeester van Nevele, als eerste het aanwezigheidsboek van de nieuwe bibliotheek had ingevuld en ondertekend werden de aanwezigen verwelkomd door de voorzitter van Het Land van Nevele.

Bij zijn welkomstwoord kon voorzitter Bollaert zijn grote tevredenheid omtrent de nieuwe locatie van de bibliotheek van Het Land van Nevele niet verbergen. Hij verwoordde het als volgt:

“Op het einde van 2009 ging een oude droom in vervulling. We kregen van ons gemeentebestuur een nieuwe, ruime locatie voor onze bibliotheek toegewezen zodat we het heemkundig dienstbetoon naar onze leden toe en allen die geïnteresseerd zijn in de geschiedenis van onze streek op een efficiëntere manier kunnen beoefenen.

We zijn dan ook het gemeentebestuur en in het bijzonder de heer burgemeester en de heer schepen van cultuur bijzonder dankbaar voor hun inspanningen zodat wij vanaf nu kunnen beschikken over een echte bibliotheek die vanaf vandaag de naam ‘Erfgoedcentrum Het Land van Nevele’ zal heten.

Geachte aanwezigen, wat u hier allemaal rondom u ziet, met uitzondering van de tafels en de stoelen, werd sinds de oprichting van de kring en vooral sinds de ingebruikname van onze eerste bibliotheek in 1982 in het vroegere gemeentehuis van Merendree door ons verworven, hetzij door schenking of door aankoop. Met deze nieuwe locatie horen we er terug bij en we moeten het eerlijk toegeven dat onze collega’s in de omringende, rijkere, gemeenten niet steeds op zoveel toegeeflijkheid en erkenning van hun bestuurders kunnen rekenen als wij. Het is misschien dan ook geen toeval dat meer dan helft van de Nevelse raadsleden lid is van onze heemkring. Ook op dit vlak scoort het Nevelse gemeentebestuur veel beter dan zijn burens.

Een mooiere appreciatie en erkenning van ons vrijwilligerswerk konden we van onze lokale bestuurders echt niet krijgen. Wisten jullie dat de meerderheid van onze 465 leden niet in Groot Nevele woont? Maar toch willen wij in de eerste plaats vooral een Nevelse vereniging blijven. Voor steeds meer

uitgeweken Groot-Nevelaars blijken wij namelijk een belangrijke link te zijn met hun verleden of dat van hun ouders.

Dank ook aan de vele schenkers van documenten, dank ook aan de medewerkers bij de verhuis van onze bibliotheek, dank ook aan mijn collega's bestuursleden en in het bijzonder toch wel aan onze secretaris Patrick Tuyschaever die naast zijn logistieke hulp de inhoud van het volledige fotoarchief van René Van de Walle heeft gedigitaliseerd zodat het binnenkort online zal kunnen geraadpleegd worden op onze website."

Burgemeester Cornelis wordt gevraagd om als eerste het aanwezigheidsregister van het Erfgoedcentrum van Het Land van Nevele te ondertekenen.

Namens het gemeentebestuur dankte burgemeester Cornelis de heemkundige kring voor zijn jarenlange opzoekingen i.v.m. de geschiedenis van onze streek. Hij sprak vooral zijn bewondering uit voor de niet aflatende ijver van de bestuursleden in het dagelijks verzamelen van gegevens en documenten die geleid hebben tot de vele waardevolle publicaties gedurende de voorbije 40 jaar en wenste de kring nog veel succes toe. Als geboren en getogen Hansbekenaar riep de nieuwe locatie van onze nieuwe

bibliotheek bij hem vele aangename herinneringen op en deden hem terugdenken aan de tijd van meester Leenknecht en de toenmalige Hansbeekse bibliotheek.

Bibliothecaris en erevoorzitter Jan Luysaert legt uit op welke manier de boeken, tijdschriften en documenten in de nieuwe bibliotheek geklasseerd zijn.

Daarna kregen de genodigden een rondleiding in onze bibliotheek door onze erevoorzitter en bibliothecaris Jan Luysaert. Met een gezellige babbel en een drink op de nieuwe bibliotheek werd de openingsplechtigheid afgesloten.

Noteer alvast al: 10.10.10.10. Op 10 oktober 2010 om 10 u. organiseert Het Land van Nevele een opendeurdag in zijn bibliotheek in het kader van de Meetjeslandse Verhalenzomer, een initiatief van Comeet en Toerisme Meetjesland.

(A.B.)

MENSEN VAN TOEN

LEOPOLD DE BOEVER, ZEVENDE ZOON OP RIJ TE HANSBEKE,
ANNO 1874

*Huwelijksfoto van Leopold De Boever en Marie-Leonie Van Ooteghem,
gehuwd te Hansbeke op 14 mei 1902*

Charles-Louis De Boever, wever, zoon van Petrus De Boever en Rosa Coppens, geboren te Hansbeke op 27 mei 1824, trouwde op woensdag 4 februari 1857 om 16 uur in het wethuis van Hansbeke met *Marie-Theresia Lievens*, werkvrouw, dochter van Jan Lievens en Rosa Trioen, geboren te Hansbeke op 26 februari 1829. Het huwelijk werd voltrokken door Jan-Baptiste Van Overbeke, burgemeester en ambtenaar van de burgerlijke stand, in aanwezigheid van de getuigen Corneel Van Duyse onderwijzer, Charles Van Ronslé timmerman, Charles Thol landbouwer en Jan-Francies Duynslager herbergier in 'De Zwaan'.

De gehuwden woonden eerst in de Voordestraat, na 1871 in de Laagstraat en bij hun overlijden op de wijk Hamme te Hansbeke.

Ze kregen zeven zonen op rij, de eerste elf maanden na hun huwelijksdag, de zevende in het 18de huwelijksjaar:

1 *Pieter*, geboren op 8 januari 1858 (getuigen bij de aangifte op het gemeentehuis: Felix Van de Walle veldwachter en Pieter Thol landbouwer).

2 *Henri*, geboren op 20 maart 1860 (getuigen Jan-Baptiste De Winter koster en Pieter Thol landbouwer).

3 *August*, geboren op 26 december 1862 (getuigen Jan-Baptiste De Winter koster en Felix Van De Walle veldwachter).

4 *Désiré*, geboren op 28 augustus 1865 (getuigen Jan-Baptiste De Winter koster en Louis-Francies De Backer schoenmaker).

5 *Eduard*, geboren op 27 mei 1868 (getuigen Jan-Baptiste De Winter koster en Louis-Francies De Backer schoenmaker).

6 *Jozef*, geboren op 9 februari 1871 (getuigen Jan-Baptiste De Winter koster en Louis-Francies De Wachter schoenmaker), alle zes geboren in de Voordestraat en

7 *Leopold*, geboren in de Laagstraat op 8 oktober 1874 om 8 uur in de voormiddag.

Reeds een half uur later, om half negen, deed Charles-Louis De Boever op de gemeentesecretarie aangifte van de geboorte van zijn zevende zoon op rij, ten overstaan van August Hanssens, tweede schepen en afgevaardigde ambtenaar van de burgerlijke stand, en in aanwezigheid van François-Ghisleen Borluut burgemeester en August-Napoleon Fobe gemeentesecretaris.

Burgemeester Borluut stuurde onmiddellijk het volgende telegram naar het koninklijk paleis te Brussel, waarin hij koning Leopold II nederig smeekte het peterschap van de zevende zoon De Boever te willen aannemen.¹

A sa Majesté le Roi des Belges à Bruxelles

Sire,

Thérèse Lievens, épouse de Charles De Boever, ouvrier en cette commune, vient de donner le jour à son septième fils. Tous les fils sont en vie.

Je prie très humblement Votre Majesté de daigner accepter le parrainage de ce dernier et de déterminer les noms qu'Elle veut donner à l'enfant.

Agréez, Sire, l'assurance du plus profond respect de Votre fidèle sujet.

*Le bourgmestre d'Hansbeke
(getekend) Borluut*

Er kwam terstond een telegrafisch antwoord vanuit het koninklijk paleis waarin baron Limnander, secretaris van het kabinet van de koning, mededeelde dat de vorst het peterschap van de zevende zoon De Boever aannam en de burgervader verzocht hem op het doopsel te vertegenwoordigen:

---

¹ Rijksarchief Gent, fonds Hansbeke Modern, nr. 78 (register van uitgaande briefwisseling 1869-1884, item 529).

*Groepsfoto (ca 1930) van de vier kinderen van het echtpaar Leopold De Boever en Marie-Leonie Van Ooteghem.
V.l.n.r.: Anna De Boever, Georges De Boever,
Maria De Boever en Marcel De Boever*

A Mr Borluut, bourgmestre d'Hansbeke

Le Roi accepte le parrainage du 7me fils De Boever. Sa Majesté vous charge de la représenter au baptême. Prenoms au choix des parents. Lettre suit.

(getekend) Baron Limnander

Ter bevestiging van dit telegram schreef baron Limnander nog dezelfde dag de volgende brief, waarin hij ook nog mededeelde dat de koning een toelage van 150 fr.² schonk aan de familie De Boever.

Bruxelles le 8 Oct. 1874

Comme suite à la dépêche que vous avez adressée au Roi ce matin et confirmant mon telegramme qui l'a suivie, j'ai l'honneur de vous informer que sa Majesté a consenti à être le parrain du 7me fils des époux De Boever et que j'ai été chargé de vous prier de la représenter à la cérémonie du baptême. Quant aux noms à donner à l'enfant, ils sont, comme de coutume, laissés au choix des parents.

J'acouterai que le Roi, voulant à cette occasion donner une marque de sa bienveillance à la famille De Boever, m'a autorisé à mettre à sa disposition une gratification de 150 fr. qui lui parviendra par les soins de Mr le trésorier de la liste civile.

Agrérez, Mr le Bourgmestre, l'assurance de ma considération distinguée.

Le secrétaire du Cabinet du Roi

(getekend) Baron Limnander

---

² Adolf Faseur metselde in 1878 zes dagen per week, soms twaalf en een half uur per dag, aan de pastorie van Merendree. Zijn uurloon bedroeg 0,25 fr. De koninklijke toelage van 150 fr. was dus het equivalent van 600 uurlonen of 50 daglonen van 12 werkuren, of het loon waarvoor een metser gedurende twee maanden hard werken moest. (A. Martens, *Verbouwing- en herstellingswerken aan de pastorie van Merendree, anno 1878*, in *Het Land van Nevele*, jg. XXII, 1991, afl. 1, p. 70).

*Familiefoto (genomen voor de ouderlijke woning van Leopold De Boever en Marie-Leonie Van Ooteghem, Leernesteenweg te Bachte-Maria-Lerne).
V.l.n.r.: 1 Georges De Boever, 2 René Van den Berge, 3 Angèle Verpoort,
4 Anna de Boever, 5 Leopold De Boever, 6 ?, 7 Albert Sellier,
8 Madeleine Van den Berge, 9 Marie-Augusta Dhooge,
10 André Van den Berge (bruidegom), 11 Germaine Van den Berge,
12 Maria De Boever (bruid), 13 Marcel De Boever, 14 André Van Heule,
15 Leopold De Boever, 16 Anna Vincent, 17 Leon Jolie*

's Anderendaags, vrijdag 9 oktober 1874, doopte pastoor Pieter-Frans Bulens de boreling in de Sint-Petrus- en Pauluskerk van Hansbeke. Burgemeester Frans-Ghisleen Borluut was peetje-lap, in vervanging van koning Leopold II. Zijn gemalin Sidonie Marie Coleta Ghislana Kervijn was meter. De dopeling kreeg de namen: Leopold, Frans, Marie, Ghisleen, volgens gewoonte de doopnamen van de koning en de doopouders.

Op dezelfde dag stuurde burgemeester Borluut volgende brief aan koning Lepold II. Hij bracht erin verslag uit over de dooplechtigheid en vertolkte de dankbetuigingen van de familie De Boever aan de koning.

A sa Majesté le Roi des Belges à Bruxelles

Sire,

*Par dépêche du 8 courant Votre Majesté a daigné me désigner pour
jour de l'insigne honneur de la représenter à la cérémonie du baptême
du 7me fils des époux De Boever dont Votre Majesté a eu la bienveil-
lance d'accepter le parrainage.*

*Vous en remerciant Votre Majesté de cet honneur, je crois de mon de-
voir de L'informer que les noms conférés au baptisé sont Leopold,
François, Marie, Ghislain.*

*Interprête de la pauvre famille De Boever, j'ai à offrir à Votre Majesté,
Sire, de sa part, l'expression de la plus vive et éternelle reconnaissance
pour le bien fait qu'Elle a ajouté à sa haute bienveillance, d'avoir ac-
cepté ce parrainage. Les prières de la famille De Boever aux quelles
nous joignons les nôtres pour Vôtre parfait bonheur, Sire, et la con-
servations des jours de Votre Majesté et de sa Royale Famille, ne cesse-
ront pas.*

Agréez, Sire, l'assurance du plus profond respect de Votre fidèle sujet.

*Le bourgmestre d'Hansbeke
(getekend) Borluut*

Toen Leopold De Boever zevende zoon op rij geboren werd, waren zijn zes broers allen in leven en respectievelijk 16 jaar, 14 jaar, 11 jaar, 9 jaar, 6 jaar en 3 jaar oud.³

Enkele maanden later werd het gezin De Boever-Lievens in diepe droefenis gedompeld. Na de vreugde om de geboorte van een zevende zoon kwam schrijnend verdriet om de dood van de 14-jarige *Henri*, die op 21 februari 1875 overleed.

Blijde en droeve gebeurtenissen volgden elkaar op, goede en kwade dagen: een huwelijk, een begrafenis, de geboorte van een kleinkind.

---

³ In het gezin is er geen achtste kind geboren. Moeder Theresia Lievens was bij de geboorte van haar zevende zoon ook al vijfenveertig en een half jaar oud.

*Leopold De Boever in volle glorie op de zeedijk van Oostende.
V.l.n.r.: 1 ?, 2?, 3 Leopold De Boever, 4 Leon Jolie, 5 Anna De Boever*

Desiré, de vierde zoon, huwde met *Ursula De Smet* en overleed te Gottenm op 15 juli 1939.

Op 7 oktober 1892 stierf de oudste zoon *Pieter*. Hij was landbouwer, 34 jaar oud en ongehuwd.

Zeven weken later, op 30 november 1892, huwde *August* de derde zoon te Hansbeke met *Marie-Valerie De Muynck*, geboren te Hansbeke op 8 juli 1867, dochter van Pieter-Jan De Muynck en Marie-Pelagie Galens. Hij was broodbakker en vestigde zich te Gent.

Op 26 februari 1902 huwde *Jozef*, de zesde zoon, te Hansbeke met *Maria-Coleta Van Hoecke* (weduwe van Charles Martens)⁴, geboren te Hansbeke

---

⁴ *Charles Martens*, zoon van Petrus Martens en Eugenie Coddens, geboren te Hansbeke op 25 september 1873, was op 22 december 1897 te Hansbeke gehuwd met Maria-Coleta Van Hoecke. Hij overleed er op 25 januari 1901. Ze hadden vier kinderen: Octaaf (°Bellem 19.09.1893), Raymond (°Gent 10.12.1896), Irène (°Hansbeke 14.10.1898) en René (°Hansbeke 18.07.1900).

op 1 februari 1875, dochter van Charles-Louis Van Hoecke en Marie-Theresia De Schuyter. Ze woonden te Hansbeke op de hofstede aan de noordelijke hoek van de Lindestraat en de Doornbosstraat. Ze hadden zes kinderen: *Madeleine* (°14.12.1902), *Leon* (°08.12.1903), *Adrienne* (°04.02.1907), *Julien* (°01.11.1909), *Antoine* (°07.06.1912) en *Gabrielle* (°16.02.1916), allen te Hansbeke geboren. Maria-Coleta Van Hoecke stierf te Hansbeke op 13 oktober 1949, Jozef De Boever overleed te Brugge op 7 november 1963.

In 1902 trouwde ook *Leopold*, het koninklijk petekind (zie verder).

Een jaar later stierf vader *Charles-Louis De Boever* te Hansbeke op 17 juni 1903, 79 jaar oud (zie doodsprentje). Hij woonde toen op de wijk Hamme, huisnummer 44, en was landbouwer;

Op 18 mei 1904 trad *Eduard*, de vijfde zoon, te Oedelem in het huwelijk met *Sylvie François*, geboren te Oedelem op 19 juni 1874, dochter van Jan

François en Pelagie Demey. Ze bewoonden het ouderlijke huis op de wijk Hamme te Hansbeke. Ze kregen vijf kinderen:

Juliaan (°15.02.1906), *Marcel* (°06.04.1907), *Arthur* (°12.04.1908), *Magdalena* (°25.02.1909) en *Gerard* (°25.04.1910), allen te Hansbeke geboren.

Moeder *Theresia Lievens* stierf te Hansbeke, wijk Hamme 44, op 21 augustus 1915, 86 jaren oud (zie doodsprentje).

En hoe verging het *Leopold De Boever*, zevende zoon op rij?

Hij trouwde, 27 jaar oud, in hetzelfde jaar als zijn broer Jozef, te Hansbeke op 14 mei 1902 met *Marie-Leonie Van Ooteghem*, geboren te Nevele op 2 mei 1876, dochter van Henri Van Ooteghem en Marie-Ludovica Van der Stede. Ze vestigden zich te Bachte-Maria-Lerne, waar Leopold handel dreef in zaden en plantaardappelen. Het echtpaar kreeg vier kinderen, twee zoons en twee dochters:

- *Anna*, gehuwd in 1923 met *Leon Jolie* hoofdonderwijzer te Landskouter; vier kinderen: *Gaby*, *Lea*, *Walter* en *Daniel*.
- *Georges*, schoolhoofd te Bachte-Maria-Lerne, gehuwd met *Angèle Verpoort*; twee kinderen: *Lydia* en *Marc*.

- *Marcel*, handelaar, een eerste maal gehuwd met *Anna De Jaeger* (†1952), vijf kinderen: *Paul, Rosa, Irène, Christine* en *Antoine*, een tweede maal gehuwd met *Germaine Van Steenkiste*, geen kinderen.
- *Maria-Clara*, gehuwd op 26.03.1940 met *André Van den Berge* schoolhoofd te Vosselare; zes kinderen: *Machteld, Hilde, Josefa, Dirk* (gehuwd met *Mona De Jaeger*), *Lutgardis* (gehuwd met *Raf Walgraeve*) en *Lieve*.

Marie-Leonie Van Ooteghem overleed te Bache-Maria-Leerne op 4 augustus 1941, 65 jaar oud (zie doodsprentje). *Leopold De Boever* stierf er op 7 mei 1966 in de gezegende ouderdom van 91 jaar (zie doodsprentje). Hij was gedurende 42 jaar bestuurslid van de Kerkfabriek van Bachte-Maria-Leerne.⁵

<p>Lang en schoon heeft hij geleefd Rustig en vroom is hij gestorven.</p> <p>†</p> <p>Wees in uw gebeden indachtig de ziel van MIJNHEER</p> <p>Leopold François Marie Ghislain DE BOEVER</p> <p>WEDUWNAAR VAN MEVROUW Marie Leonie Van Ooteghem</p> <p>geboren te Hansbeke op 8 oktober 1874 en in volle overgave aan Gods Heilige Wil overleden te Bachte-Maria-Leerne op 7 mei 1966, versterkt door al de geneesmiddelen van Onze Moeder de H. Kerk.</p> <p>Hij was schatbewaarder van de Kerkfabriek, lid van de Bond van het Heilig Hart en van alle godvruchtige genootschappen.</p> <p>De overledene was een groot vereerder van Onze-Lieve- Vrouw. Ook gedurende zijn laatste levensuren bad hij voort- durend en met overtuiging tot de H. Maagd. Op Mariadag, omringd door al zijn kinderen, is hij zachtjes heengegaan bij zijn Hemelmoeder en bij zijn lieve echtgenote.</p> <p>Leopold was een christen uit één stuk, een man van plicht en betrouwvol in al zijn bedieningen. Gedurende 42 jaar volbracht hij, als lid van de Kerkfabriek, zijn taak met vreugde en toewijding.</p> <p>De Heer schonk hem een hoge ouderdom, waarvan hij echt heeft kunnen genieten. Samen met zijn echtgenote besteedde hij zijn beste krachten aan de goede opvoeding van zijn kin- deren.</p>	<p>De mensen van ten lande waren zijn vrienden. Iedereen kende hem als een rechtschapen en vriendelijk man.</p> <p>Mijn dierbare kinderen, ik dank u voor uw grote genegen- heid, uw toewijding en uw zorgen. Gedurende mijn kort- stondige pijnlijke ziekte was niets u te veel. Gij liemt voor uw vader gedaan wat mogelijk was. Troost u, ik ga nu bij moe- der in de hemel. Lieve dochter en schoonzoon, bij wie ik mijn laatste levensjaren hebt doorgebracht, heb dank voor alles. Gij ook, mijn twee kleinkinderen-verpleegster, die mij de laatste dagen zo liefdevol hebt verzorgd, heb dank voor al uw werk.</p> <p>Beste familieleden en vrienden, wilt mij in uw gebeden gedenken.</p> <p>+</p> <p>De familie DE BOEVER-VAN OOTEGHEM dankt U van harte voor de blijken van innig medevoelen en vooral voor uw gebeden.</p> <p>Cl. Lambert, B.-M.-Leerne, Tel. 52.41.75</p>
---	--

Albert Martens
Gent

⁵ Hartelijk dank aan André Bollaert, Simonne De Jaeger, Dirk Van den Berge, Peter Van de Velde en Raf Walgraeve voor hun bereidwillige medewerking. Dirk Van den Berge vond de opgenomen familiefoto's en de doodsprentjes van Leopold De Boever en Marie-Leonie van Ooteghem in het familiearchief van zijn vader André Van den Berge. Peter Van de Velde stelde ons de doodsprentjes van Charles De Boever en Theresia Lievens voor opname ter beschikking.

Herkomst afbeeldingen

Catalogus bij de tentoonstelling Jheronimus Bosch in het museum Boijmans Van Beuningen in Rotterdam, 2001: p. 36.

Depauw Koen: p. 82, 86, 87.

Familiearchief André Van den Berge: p. 91-98, 100 (onderaan), 101.

Fotoarchief Het Land van Nevele: kaftfoto, p. 40, 53, 72, 75.

Joos Will : p. 60-69.

Rijksarchief Gent: p. 43, 44, 45, 46.

Stevens André: p. 89, 90.

Van de Velde Peter: p. 99, 100 (bovenaan).

van Elslande Rudy: p. 3-30.

Willems Hugo: p. 85.